

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE EKONOMİSİ'NDE İŞSİZLİĞİN
GELİŞİMİ GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ**

HAZIRLAYAN
YASİN SERTKAYA

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. AHMET OKUR

MANİSA
2013

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE EKONOMİSİ'NDE İŞSİZLİĞİN
GELİŞİMİ GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ

HAZIRLAYAN
YASİN SERTKAYA

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. AHMET OKUR

MANİSA
2013

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Türkiye Ekonomisi'nde İşsizliğin Gelişimi, Genç İşsizlik Sorunu ve Çözüm
Önerileri

Yasin SERTKAYA

Celal Bayar Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Ana Bilim Dalı

İktisat Teorisi Programı

1970'li yıllarda dünyada petrol şoklarının yaşanması nedeniyle stagflasyon olgusu meydana gelmişti. Bu durumda üretim kısılmakta, tüketim azalmakta, enflasyonun yanında işsizlik de artmaktadır. Bu dönemde işsizlik, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra en üst seviyeye ulaşmıştı. Önceleri sadece az gelişmiş ülkelerde yoğun olan işsizlik sorunu, 1980'lerde yaşanan küreselleşme olgusunun etkisiyle bütün dünya ülkelerinde etkisini göstermiş oldu.

İşsizlik, günümüzde gençler arasında da yaygınlaşan ve çözüm üretilmesi gereken önemli bir sorundur. Genç işsizliği yalnızca Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş AB üyesi ülkelerin veya pek çok gelişmiş dünya ülkesinin de en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Yapılan araştırmalarda genç işsizlik oranları dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de genel işsizlik oranlarından oldukça fazladır. Genel işsizlik, küresel bir sorun olarak görüldüğü gibi, genç işsizliği de küresel bir sorun olarak ele alınmalıdır. Genç işsizliğine etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ekonomik istikrar, büyüme, vasıf uyumsuzluğu, ilk iş arayanların iş bulma süresinin uzunluğu ve eğitim düzeyidir.

Çalışmada istihdam, işsizlik tanımları ve teorileri ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Türkiye'de istihdamın çeşitli alanlarda dağılımından bahsedilmektedir ve, işsizliğin gelişim süreci ele alınmaktadır. Ayrıca genç işsizliğinin tanımı, nedenleri ve sonucu açıklanmaktadır. Son olarak da dünyada ve Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendikten sonra, Türkiye'de genç işsizliği oranı ile büyüme, eğitim ve enflasyon oranı arasındaki ilişki ekonometrik analizler aracılığıyla incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1) İstihdam 2) İşsizlik 3) İşgücü 4) Genç İşsizliği

ABSTRACT

Master Thesis

The Development of Unemployment in Turkish Economy, The Youth Unemployment Problem and Recommendations For Solution

Yasin SERTKAYA

Celal Bayar University

Institute OF Social Sciences

Department of Economics

Program of Economy Theory

Stagflation occurred in 1970s due to petrol shocks on the world. In the case of stagflation production is decreased, consumption reduces and both inflation and rate of unemployment increase. Rate of unemployment during this period elevated to the highest point since the World War II. Previously being more intense in the less developed countries, the issue of unemployment exerted its impacts on all countries of the world due to concept of globalization.

Unemployment is an important problem which is being more common among the young people and requiring efforts to solve it. Unemployment among the young people has become one of the most important problems not only developing countries such as Turkey but also developed countries of the European Union and other developed countries all around the world. Based on the research performed so far, unemployment rate among the young people is much higher than the overall unemployment rate in Turkey as in other parts of the world. Overall unemployment as well as unemployment among the young people should be addressed as a global problem. There are many factors affecting unemployment among the young people. Some of them include economical stability, growth, qualification incompatibility, length of period of job-finding among the first-time job seekers, and educational level.

The present study gives explanations on definitions and theories of unemployment. Distribution of employment in several fields in Turkey has been mentioned and developmental process of unemployment has been addressed.

Additionally definitions, causes and consequences of unemployment among the young people are explained. Finally, after reviewing the studies from Turkey and world, the relationship between unemployment among the young people in Turkey and growth, educational level, and rate of inflation was studied using econometric analyses.

Keywords: 1) Employment, 2) Unemployment, 3) Labor force, 4) The Youth Unemployment

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye Ekonomisi’nde İşsizliğin Gelişimi, Genç İşsizlik Sorunu ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir davranışa başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

20/12/2013

Yasin SERTKAYA

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 11.12.2013 tarih ve 29/22 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yasin SERTKAYA'nın "Türkiye Ekonomisi'nde İşsizliğin Gelişimi, Genç İşsizlik Sorunu ve Çözüm Önerileri" Konulu tezi incelenmiş ve aday 20.12.2013 tarihinde saat 10:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 30 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna

OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına *

*

OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine **

**

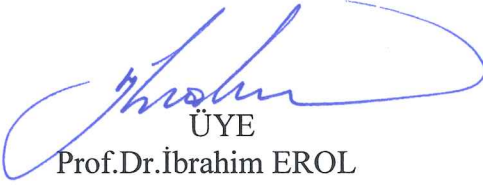
ile karar verilmiştir.

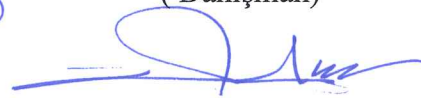
* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

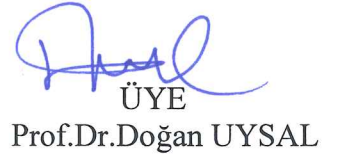
** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Yrd.Doç.Dr. Ahmet OKUR
(Danışman)

ÜYE
Prof. Dr. İbrahim EROL

ÜYE
Prof. Dr. Doğan UYSAL

Evet

Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10022806
Yazar Adı / Soyadı	YASİN SERTKAYA
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 30259737556
Telefon	5067541585
E-Posta	yasinsertkaya_1987@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Türkiye Ekonomisi'nde İşsizliğin Gelişimi, Genç İşsizlik Sorunu ve Çözüm Önerileri
Tezin Tercümesi	The Development of Unemployment in Turkish Economy, The Youth Unemployment Problem and Recommendations For Solution
Konu	Ekonomi = Economy
Üniversite	Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	İktisat Bölümü
Anabilim Dalı	İktisat Anabilim Dalı
Bilim Dalı	İktisat Teorisi Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2013
Sayfa	163
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. AHMET OKUR 23263970552
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 23.12.2016 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

23.12.2013

İmza:

ÖNSÖZ

İşsizlik günümüzde ülke ekonomilerinin çözüm bulmakta zorlandıkları sorunların başında gelmektedir. Teorik açıdan işsizlik emek arzı ile emek talebi arasındaki dengesizlikten meydana gelmektedir. İşsizlik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Gelişme sürecinde bir ülke olan Türkiye’de de işsizlik, küreselleşmeyle birlikte daha büyük bir sorun haline gelmiştir. Özellikle genç yaş grubunda görülen işsizlik oranı, genel işsizlik oranlarından daha fazladır.

Bu çalışmada Türkiye’deki büyüme, eğitim ve enflasyon oranının, genç işsizliği oranı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu çerçevede, çalışmada genç işsizlik, eğitim enflasyon ve büyüme ilişkisinin arasında nedensellik analizi yapılmış ve buna bağlı olarak Türkiye’nin genç işsizliği sorununun çözümü hakkında bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmayı hazırlarken çalışmanın başından sonuna kadar desteğini esirgemeyen, çalışma sırasında bana düşünceleriyle yol gösteren değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet OKUR’a ve her zaman yanımda olan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
YEMİN METNİ.....	v
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHDAM VE İŞSİZLİĞE İLİŞKİN KAVRAMLAR VE TEORİLER

1.1. İstihdam Kavramları.....	3
1.1.1. Tam İstihdam	4
1.1.2. Eksik İstihdam	4
1.1.2.1. Zamana Bağlı Eksik İstihdam	5
1.1.2.2. Yetersiz İstihdam.....	5
1.1.3. Aşırı İstihdam.....	5
1.2. İşsizlik Tanımı.....	5
1.3. İşsizlik Türleri	6
1.3.1. İradi işsizlik.....	6
1.3.2. Gayri İradi İşsizlik	7
1.3.3. Gizli İşsizlik	7
1.3.4. Mevsimsel İşsizlik	8
1.3.5. Friksyonel (Arızı) İşsizlik	8
1.3.6. Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik.....	9
1.3.7. Yapısal İşsizlik.....	9
1.3.8. Teknolojik İşsizlik	10
1.3.9. Doğal İşsizlik	10
1.3.10. Sürekli Durgunluk İşsizliği	11
1.4. İşsizliğin Ölçülmesi.....	12

1.4.1. Aktif Nüfus	12
1.4.2. İstihdam Oranı	13
1.4.3. İş Gücü	13
1.4.4. İşsizlik Oranı	13
1.5. İşsizliğin Maliyeti	13
1.6. İstihdamın Teorik Temelleri	14
1.6.1. Klasik Okul	15
1.6.1.1. Mahreçler Kanunu (Say Yasası).....	17
1.6.1.2. Faiz Teorisi	18
1.6.1.3. Ücret Teorisi	20
1.6.2. Neo-Klasik Okul	21
1.6.3. Keynesyen Okul	23
1.6.4. Monetarist Teori.....	26
1.6.5. Arz Yanlı İktisat Teorisi	28
1.6.6. Yeni Klasik Teori.....	29
1.6.7. Yeni Keynesyen Teori	31

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE İSTİHDAMIN YAPISI VE İŞSİZLİĞİN GELİŞİMİ

2.1. Türkiye’de İşgücü Piyasası	33
2.1.1. Nüfusun Demografik Yapısı	34
2.1.1.1. Nüfusun Yaşa Göre Dağılımı	36
2.1.1.2. Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı	37
2.1.1.3. Nüfusun Yerleşim Bölgelerine Göre Dağılımı.....	39
2.1.1.4. Demografik Fırsat Penceresi	40
2.1.2. İşgücü Arzı.....	41
2.1.3. İşgücü Talebi.....	42
2.1.4. İşgücüne Katılım Oranları.....	43
2.2. Türkiye’de İstihdamın Genel Durumu ve Yapısı.....	47
2.2.1. İstihdamın Sektörel Dağılımı	47
2.2.2. İstihdamın İşteki Duruma Göre Dağılımı	49
2.2.3. İstihdamın Cinsiyet ve Kır-Kent Açısından Dağılımı	51
2.2.4. İstihdamın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	51

2.2.5. İstihdamın Yaş Durumuna Göre Dağılımı	52
2.6.6. Kayıt Dışı İstihdam	53
2.3. Türkiye’de Dönemlere Göre Uygulanan İstihdam Politikaları ve İşsizliğin Gelişimi... 57	
2.3.1. 1923-1950 Dönemi	57
2.3.2. 1950-1960 Dönemi	59
2.3.3. 1960-1980 Dönemi	59
2.3.4. 1980-2000 Dönemi	60
2.3.5. 2000 Sonrası Dönem.....	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ VE YAPISI

3.1. Genç İşsizliği ile İlgili Kavramlar	64
3.2. Genç İşsizliğin Nedenleri.....	65
3.2.1. Ekonomik Büyüme	65
3.2.2. Toplam Talep Yetersizliği	66
3.2.3. Ekonomik Konjonktür	66
3.2.4. Demografik Yapı	68
3.2.5. Görelî Ücret Düzeyi Farklılıkları.....	68
3.2.6. Eğitim Düzeyi	69
3.2.7. Cinsiyet	71
3.2.8. Vasıf Uyuşmazlığı.....	73
3.2.9. İşgücü Piyasası Düzenlemeleri	74
3.3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Yapısı	75
3.3.1. Gençlerin İşgücüne Katılım Oranları	75
3.3.1.1. Kent-Kır Ayrımına Göre Gençlerin İşgücüne Katılım Oranları.....	75
3.3.1.2. Gençlerin Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları	77
3.3.1.3. Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranları.....	78
3.3.2. Genç İşsizliğin Dağılımı	79
3.3.2.1. Yaş Grubuna Göre Genç İşsizlerin Dağılımı.....	79
3.3.2.2. Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizliğin Dağılımı.....	80
3.3.2.3. Kent-Kır Ayrımına Göre Genç İşsizlik Oranları	81
3.3.2.4. Cinsiyet Ayrımına Göre Genç İşsizliği Oranları	82
3.3.2.5. Gençlerin Kayıt Dışı İstihdamı.....	83

3.4. Genç İşsizliğinin Sonuçları	85
3.4.1. Genç İşsizliğinin Ekonomik Sonuçları	85
3.4.2. Genç İşsizliğinin Sosyal Sonuçları	86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM OKULLAŞMA ORANI ENFLASYON ORANI VE BÜYÜMENİN GENÇ İŞSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN EKONOMETRİK ANALİZ

4.1. Genç İşsizlik Üzerinde Etkili Olan Faktörler Üzerine Yapılmış Bilimsel Çalışmalar... 88	
4.2. Amaç	96
4.3. Yöntem	96
4.3.1. Zaman Serilerinin Durağanlığı	97
4.3.2. Engle-Granger Nedensellik Testi	99
4.3.3. Johansen Eş bütünleşme Testi	99
4.3.4. VAR Modeli	100
4.3.5. Granger Nedensellik Testi	101
4.4. Ekonometrik Veriler ve Değişkenler	101
4.5. Uygulama ve Sonuçlar	106
4.5.1. Zaman Serilerinin Durağanlığı Sonuçları	106
4.5.2. Engle Granger Testi Sonuçları	109
4.5.3. Johansen Eşbütünleşme Testi Sonuçları	109
4.5.4. Vektör Hata Düzeltme Modeli (VEC) ile Kısa Dönemli İlişkinin Analizi	113
4.5.5. Engle-Granger Nedensellik Testi Sonuçları	113
4.5.6. Varyans Ayrıştırma Analizi Bulguları	114
4.5.7. Etki Tepki Analizi Bulguları	115
SONUÇ	119
KAYNAKÇA	123
EKLER	139

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ADF: Augmented Dickey-Fuller Birim Kök Testi

AIC: Akaike Bilgi Kriteri

BM: Birleşmiş Milletler

BYKP: Beş Yıllık Kalkınma Planı

D: Talep

DF: Dickey Fuller

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

ECM: Hata Düzeltme Terimi

ENF: Enflasyon Oranı

FPE: Son Kestirim Hatası

GİO: Genç İşsizlik Oranı

GNS: Genel Nüfus Sayımı Sonuçları

GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

HİA: Hane Halkı İşgücü Anketleri

HQ: Hannan-Quinn Bilgi Kriteri

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

İKO: İşgücüne Katılım Oranları

İTO: İstanbul Ticaret Odası

JJ: Johansen-Juselieue

KAMU-İŞ: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası

LM: Lagrange Multiplier Test – Lagrange Çarpanları Testi

LR: Ardışık Modifiye Edilmiş Likelihood Ratio (LR) Test İstatistiği

NAİRU: Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı

NRU: Doğal İşsizlik Oranı

OECD Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

P: Fiyatlar Genel Düzeyi

PP: (Philips-Perron)

S: Arz

SC: Schwarz Bilgi Kriteri

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TİSK: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu

TL: Türk Lirası

TÜFE: Tüketici Fiyatları Endeksi

TÜHİS: Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TÜSİAD: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

vd. : ve diğerleri

VAR: Vektör Otoregresif Model

VEC: Vektör Hata Düzeltme Modeli

W: Parasal Ücret Seviyesi

Wald Testi: Wald-Wolfowitz Testi

X_n: Emegın Marjinal Verimi

YOO: Yüksek Okullaşma Oranı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de Nüfus ve Yıllık Nüfus Artış Hızı	34
Tablo 2: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Nüfus Artış Hızı (%).....	36
Tablo 3: Türkiye’de Nüfusun Üç Ana Yaş Gurubuna Göre Dağılımı	37
Tablo 4: Türkiye Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	38
Tablo 5: Nüfusun Yerleşim Bölgelerine Göre Dağılımı	39
Tablo 6: Yıllara Göre İşgücü İstihdam ve İşsizlik (Bin) (+ 15 Yas).....	42
Tablo 7: İstihdamın Sektörel Dağılım Oranları (%).....	43
Tablo 8: Kent-Kır ve Cinsiyet Ayrımında İşgücüne Katılma Oranı	44
Tablo 9: Yaş Grubuna ve Dönemlere Göre İşgücüne Katılma Oranı (%)	45
Tablo 10: Eğitim Durumuna ve Dönemlere Göre İşgücüne Katılma Oranı (%)	46
Tablo 11: Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%).....	48
Tablo 12: İstihdamın İşteki Duruma Göre Dağılımı (15+Yaş).....	49
Tablo 13: İstihdamın Cinsiyet ve Kır-Kent Açısından Dağılımı (%)	51
Tablo 14: İstihdamın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı (%)	52
Tablo 15: İstihdamın Yaş Grubuna Göre Dağılımı (%).....	53
Tablo 16: Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre İstihdam Edilenler ve Kayıt Dışı İstihdam Oranı (Bin).....	55
Tablo 17: Eğitim Durumuna ve Dönemlere Göre 15-24 Yaş İşsizlik Oranı (%).....	70
Tablo 18: 15-24 Yaş Arası Kadın Nüfusun Yıllar Göre İşgücü Durumu	72
Tablo 19: Kent Kır Ayrımına Göre Gençlerin İşgücüne Katılım Oranları	76
Tablo 20: Gençlerin Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları.....	77
Tablo 21: Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranları	78
Tablo 22: Yaş Grubuna Göre Genç İşsizlik Oranları (%).....	79
Tablo 23: Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizliği Oranları	80

Tablo 24: Kent-Kır Ayrımına Göre Genç İşsizlik Oranları (%)	82
Tablo 25: Cinsiyete Göre Genç İşsizliği Oranları (%).....	83
Tablo 26: Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre Gençlerin İşsizlik Oranı	84
Tablo 27: Ulusal Yazında ve Dünyada Yapılan Bilimsel Çalışmalar	90
Tablo 28: Çalışmada Kullanılan Veriler	102
Tablo 29: 1988-2012 Türkiye İşsizlik Oranları (%).....	103
Tablo 30: Eğitim Seviyeleri ve İşsizlik Oranları (%).....	104
Tablo 31: Eğitim Seviyeleri ve Genç İşsizlik Oranları (%)	105
Tablo 32: Genç İşsizlik Oranı Birim Kök Test Sonuçları.....	107
Tablo 33: Enflasyon Oranı Birim Kök Test Sonuçları.....	107
Tablo 34: Gayrisafi Milli Hasıla Birim Kök Test Sonuçları.....	108
Tablo 35: Yüksek Öğretim Okullaşma Oranı Birim Kök Test Sonuçları	108
Tablo 36: Engle-Granger Eşbütünleşme Testi Sonuçları	109
Tablo 37: VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Analizi Sonuçları	110
Tablo 38: VAR Modeli Köklerin Büyüklüğü ve Gecikme Uzunluğunun Kararlılık Testi.....	110
Tablo 39: Johansen Eşbütünleşme Analizinin Bulguları	111
Tablo 40: Johansen-Juselieve (JJ) Eşbütünleşme Analizi Normalize Edilmiş Eşbütünleşme	112
Tablo 41: VAR Hata Kalıntıları Otokorelasyon LM Testi Sonuçları	112
Tablo 42: Vektör Hata Düzeltme Modeline Dayalı Kısa Dönem İlişki ve Nedensellik Sonuçları	113
Tablo 43: Granger Nedensellik Analizi Sonuçları	114
Tablo 44: Genç İşsizlik Oranının Varyans Ayırıştırma Sonuçları	114
Tablo 45: Genç İşsizlik Oranının Etki Tepki Analizi Sonuçları	115

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 1: Klasik Modelde Tasarruf Yatırım Dengesi	19
Şekil 2: Klasik Tam İstihdam Dengesi	20
Şekil 3: AR Karakteristik Polinomunun Ters Kökleri.....	111
Şekil 4: Etki Tepki Analizi Bulguları	117
Şekil 5: Değişkenlere Ait Varyans Ayrıştırma Analizi Sonuçları	118
Grafik 1: Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)	49
Grafik 2: İstihdamın İşteki Duruma Göre Dağılımı.....	50
Grafik 3: Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%)	56

GİRİŞ

İşsizlik dünya genelinde giderek büyüyen bir sorun haline gelmiştir. İşsizlik sorunu, özellikle 1980'li yıllarda yaşanan küreselleşme olgusu ile birlikte, sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de en önemli sorunlarından biri olarak görülmektedir. İşsizlik olgusu özellikle bazı dezavantajlı gruplar açısından daha büyük bir tehlike arz etmektedir. Bu dezavantajlı grupların içinde 15-24 yaş arasında bulunan ve genç nüfus diye adlandırılan grup, birçok özelliğinden dolayı işsizlik sorunundan daha fazla etkilenmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de işsizlikten en fazla etkilenen yaş grubu gençlerdir. Yapılan araştırmalara göre dünyada genç işsizliği oranı, genel işsizlik oranının iki katıdır. Bu oran Türkiye’de de yaklaşık olarak aynı düzeydedir.

Türkiye’de genç işsizliği sorunu ciddi bir sorun olarak ele alınmalı ve soruna çözüm aranmalıdır. İşsizlik, genellikle büyüme ve kalkınma politikaları ile birlikte çözüme ulaşacak bir sorun olarak görülmüştür. Yapılan araştırmalar genç işsizliğin ortadan kaldırılması için ekonomik büyümenin tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Ekonomik büyüme ile paralel bir istihdam artışı sağlanamamaktadır. Bununla birlikte eğitime de önem verilmelidir. Eğitim kapasitesinin artırılmasıyla birlikte işgücü niteliğine uygun alanlara doğru yönelecektir. Böylece işsizlik oranında bir azalış görülecektir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de işsizliği ve genç işsizliğini oluşturan nedenlerin tespit edilmesi ve çözüm önerileri oluşturulmasıdır. Türkiye’de işsizlik, genç işsizliği sorunu ve çözüm önerilerinin ele alındığı bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde istihdam ve işsizlik ile ilgili tanım ve açıklamalara yer verilmekte, istihdam teorileri açıklanmaktadır. Son olarak ise işsizliğin maliyeti ve işsizliğin ölçülmesi konuları ele alınmaktadır.

İkinci bölümde; Türkiye’de işgücü piyasası ve istihdamın yapısı incelenmektedir. Ayrıca Türkiye’de işsizliğin durumu ve gelişimi tarihsel süreçte ele alınmaktadır. İşgücü piyasası; nüfusun demografik yapısı, işgücü arzı, işgücü talebi, işgücüne katılım oranları olarak dört başlık altında incelenmektedir. İstihdamın yapısı ise sektörel dağılım, eğitim durumu, yaş durumu, cinsiyet ve kırsal-kent ayrımı ve kayıt dışı istihdam olarak ele alınmaktadır. İşsizliğin gelişim ve işsizliğe karşı uygulanan

politikalar ise 1923-1950 dönemi, 1950-1960 dönemi, 1960-1980 dönemi 1980-2000 dönemi ve 2000 sonrası dönem olarak beş başlık altında incelenmektedir.

Üçüncü bölümde; genç işsizliği tanımı, genç işsizliğini oluşturan nedenler, genç işsizliği dağılımı ve son olarak da genç işsizliğinin meydana getirdiği sonuçlar incelenmektedir.

Dördüncü bölümde ise; genç işsizliğini oluşturan nedenler arasında yer alan büyüme, eğitim ve enflasyon oranlarının genç işsizliği üzerindeki etkilerine ilişkin ekonometrik analiz uygulanmadan önce, ele alınan konuyla ilgili yapılmış olan, yerli ve yabancı benzer çalışmalar incelenmektedir. Ekonometrik analiz bölümünde çalışmada, büyüme oranı, eğitim ve enflasyon oranlarının, genç işsizlik üzerinde etkisi olup olmadığının araştırılması, değişkenler arasındaki nedenselliğin ortaya konulması ve ilişki yönünün belirlenmesi analiz edilmektedir. Son olarak ekonometrik analizlerden elde edilen bulgular yorumlanmaktadır. Çalışma genç işsizliğine getirilen çözüm önerileri ile son bulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHDAM VE İŞSİZLİĞE İLİŞKİN KAVRAMLAR VE TEORİLER

Biri olmadan diğèrinin açıklanması anlamsız olan işsizlik ve istihdam kavramları bir madeni paranın iki yüzü gibidir. İstihdam ve işsizliğı ele aldığımız bu bölümde önce istihdam tanımlaması yapılmış sonra ise istihdam çeşitleri açıklanmıştır. Daha sonra ise işsizliğin tanımlaması yapılmış ve işsizliğin çeşitleri açıklanmıştır. Bütün zamanların belki de en önemli sorunu olan istihdam ve işsizlikle ilgili teorik görüşlere ve çatışmalara kısaca yer verilerek, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından bu sorun değerlendirilmiştir. Nihayet bölümün sonuna doğru, işsizliğin maliyeti ve ölçülmesi konularına değinilmiş ve değişik işsizlik türleri ele alınmıştır.

1.1. İstihdam Kavramları

İstihdam kavramının sözlükteki anlamı; “bir işte kullanma, çalıştırma veya hizmete alma” demektir. İktisadi bir terim olarak geniş anlamıyla istihdam, tüm üretim öğelerinin gelir sağlamak amacıyla çalışması veya çalıştırılması olarak tanımlanmaktadır. Dar anlamda istihdam ise sadece emek faktörünün gelir sağlamak amacıyla mal ve hizmet üretiminde kullanılması yada çalıştırılması anlamına gelmektedir. Üretim faktörlerinin yetersiz yada etkin olmayan istihdamı, ekonomide hasıla, gelir ve refah düzeyinin olabileceği düzeyin altında kalması anlamına gelmekte ve bu açıdan emek faktörünün istihdamı kadar diğèr üretim faktörlerinin istihdamı da büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, emek faktörüne ağırlık verilerek istihdamın genellikle yalnızca emek faktörünün istihdamı şeklinde ele alınmasının temel nedeni, diğèr üretim faktörlerinden farklı olarak emek faktörünün insanla iç içe, yani beşeri bir faktör olması; buna bağılı olarak da, emek faktörünün istihdam dışı kalmasının, üretim gelir kaybı gibi ekonomik sorunların yanı sıra psikolojik, sosyal ve politik sorunları da beraberinde getirebilmesidir. Öte yandan, teknolojinin, sermaye ve doğal faktörlerinin veri olarak kabul edilebileceği kısa dönem analizlerinde, ekonominin hasıla ve gelir düzeyinin, esas olarak, emek faktörünün ne ölçüde istihdam edildiğine bağılı olduğu kabul edilebilecektir (Güran, 1999: 35).

İktisadi açıdan istihdam tam istihdam eksik istihdam ve aşırı istihdam olarak gruplandırılabilir.

1.1.1. Tam İstihdam

Tam istihdam; cari ücret düzeyinde, çalışmak isteyen herkesin iş bulabildiği istihdam düzeyidir. Gerçek hayatta böyle bir durum, iş arayanlardan daha çok yada tam o kadar boş yer bulunması biçiminde karşımıza çıkar. Yani bir miktar insanın işsiz bulunması tam istihdam hali ile uzlaşmaz değildir. Yeter ki bu işsizleri istihdam edecek boş yer bulunsun (Aren, 2011, 35). Tam istihdam diğer bir deyişle % 100 oranında istihdam teorik bir durumdur. Bir ekonomide emek talebi emek arzını aştığında bile, ekonominin bünyesine göre %2 ile %6 oranları arasında bir işsizliğin bulunması mümkündür. Bu nedenle tam istihdamın ana niteliği çalışma arzu ve gücüne sahip kişilerin uzun süre beklemeden iş bulmasıdır. Çünkü arızı işsizlik dediğimiz % 2 ile % 3 oranları civarındaki işsizlik hem eritilemez ve hem de eritilmesi sakıncalıdır. Öyleyse % 3'lük bir işsizlik, yani arızı işsizlik hoşgörüsü ile karşılanacak bir durumdur. Bu nedenle tam istihdamdan anlaşılması gereken, işsizlik oranının % 3 olduğu ekonomik bir durumdur (Unay, 2001: 345).

1.1.2. Eksik İstihdam

Eğer bir ekonomide mevcut üretim faktörlerinin sadece bir kısmı üretime katılıyorsa, o ekonominin eksik istihdam durumunda bulunduğunu söyleyebiliriz. Eksik istihdamda üretim faktörlerinin bir kısmı boşa durmaktadır. Kimi işçiler mevcut çalışma koşulları ve cari ücret düzeyinde çalışmak istediği halde iş bulamamakta, kimi sermaye malları ve üretim faktörleri de boşa beklemektedir. Bunun sonucu olarak da ekonomide üretilen mal ve hizmet miktarı, üretilmesi mümkün olan miktarın altında kalmaktadır. Diğer bir ifadeyle, eğer boşa duran bu faktörlerinde üretime katılabilmeleri sağlanabilseydi, ekonomide üretilen mal ve hizmet miktarı, yani reel milli gelir de o denli fazla olacaktır (Pekin, 2011: 127).

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından düzenlenen 16. Çalışma İstatistikçileri Konferansında, mevcut eksik istihdam tanımı, yaşanan ölçüm zorlukları nedeniyle yeniden ele alınarak, eksik istihdam sorununu daha net ortaya koyabilecek “zamana bağlı eksik istihdam” ve “yetersiz istihdam” kavramlarına geçilmesine karar verilmiştir. 2009 yılı Şubat dönemi sonuçlarından başlamak üzere, “zamana bağlı eksik istihdam” ve “yetersiz istihdam” kavramlarına ilişkin bilgi yayımlanmaktadır (<http://www.eatonak.org/EC102/styled-5/index.html>, Erişim Tarihi: 11.09.2013).

1.1.2.1. Zamana Bağlı Eksik İstihdam:

Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir (<http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 23.07.2013).

1.1.2.2. Yetersiz İstihdam:

Zamana bağlı eksik istihdam kapsamında yer almamak koşuluyla, referans haftasında istihdamda olan, son 4 hafta içinde mevcut işini değiştirmek için veya mevcut işine ek olarak bir iş aramış olan ve böyle bir iş bulduğu takdirde 2 hafta içinde çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir (www.kip.org.tr/Portals/0/ipge.pdf, Erişim Tarihi: 23.09.2013).

1.1.3. Aşırı İstihdam

Keynezyen Teoriye göre bir ekonomi tam çalışma düzeyine ulaştıktan sonra toplam talep genişlemeye devam ederse reel milli gelir değil, milli gelirin parasal ifadesi büyür, başka bir ifadeyle fiyat artışları hızlanır, ekonomi enflasyonist bir sürece girer. Bu durum aşırı istihdam meydana gelmektedir (Seyidoğlu, 2002: 31). Diğer bir ifadeyle açıklamaya çalışırsak aşırı istihdam hali ise ekonomide noksan istihdam şartlarının tam tersi bir durumun bulunduğu ifade eder. Yani bir ekonomideki bütün üretim faktörleri tam çalışma halinde bulunduğu halde yinede karşılanamayan talepler mevcut ise, yani arz edilen miktarlardan daha fazla üretim faktörü aranmakta ve istihdam edilmek istenmekte ise, böyle bir ekonominin aşırı istihdam içinde bulunduğu söylenebilir. Bu durumda bulunan bir ekonomide fabrika ve tesisler geceli gündüzlü çalıştırılarak işçiler fazla mesai yaparak, normal kapasitelerinin üstünde bir faktör arzı seviyesine ulaşmaya ve böylece aşırı talebin bir kısmını karşılamaya çalışırlar. Fakat bu arada henüz iktisadi kaynak durumunda bulunan potansiyel imkanların faktör arzına çevrilmeleri, ve ekonomi içinde faktör arzının artması, sağlanamadığı için önceden piyasaya arz edilmiş bulunan faktörlerin fiyatlarında bir artma görülecek, yani aşırı istihdamla birlikte enflasyon da kendini hissettirmeye başlayacaktır (Karakayalı, 2005: 348).

1.2. İşsizlik Tanımı

19. yüzyılda işsiz denildiğinde akla gelen yeteneksizliğinden dolayı bir meslek edinmemiş veya geçimsizliği nedeniyle iş bulamamış, vaktini boşa harcayan tembel

insan olarak kabul edilmekteydi. Bu tanımlamada işsiz kalmanın doğrudan insanın kendi hatasından kaynaklandığına dikkat çekilmektedir. Ancak günümüzde işsizlik algısı ekonomik ve toplumsal gelişmelere göre değişmiştir. (Erol vd, 2010: 8).

ILO'nun onadığı ve önerdiği işsizlik tanımı ise; “belirli bir gün veya hafta içinde, belirli bir yaşın üzerinde olup da aşağıdaki kategorilere giren herkes işsiz olarak kabul edilmektedir” (Erol, 2012: 46-66).

- Bir işe girmeye hazır bulunan ve iş akdi sona eren ya da geçici şekilde kesintiye uğrayan, işi olmayıp ücretli bir iş arayan işçiler,
- Belirlenen zaman süresinde çalışmaya hazır olan (geçici hastalıklar hariç) ve ücretli iş talep eden, daha önce hiç bir işi bulunmayan veya işteki son durumu belli olmayan ya da çalışmayı bırakan kimseler,
- Hemen çalışmaya başlayabilecek durumda olan ve belirlenen zamanı takip eden tarihte yeni bir işe girmeye hazır bulunan, işi olmayan kimseler,
- Ücret ödenmeksizin, geçici ve belirsiz bir süre için çalışıp da işten çıkarılmış bulunan kimseler.

TÜİK'in işsizlik araştırmasında dayanak olan işsizlik tanımında ise “referans dönemi içinde istihdam edilemeyen (kar karşılığı, ücretli yada ücretsiz olarak hiçbir işte 1 saat dahi çalışmayan ve böyle bir işle bağlantısı olmayan) kişilerden iş aramak için son 1 ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde iş başı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaşlardaki kişiler” işsiz olarak kabul edilmektedir (Özdemir vd., 2006: 69).

1.3. İşsizlik Türleri

İşsizlik, farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Bu farklılıklar yaş, cinsiyet, eğitim durumu, etnik köken gibi çeşitli kişisel karakteristik özelliklere göre bir gruplandırma yapılabileceği gibi, coğrafi dağılıma, mesleklere, işsizliğin süresine ve nedenine göre de sınıflandırma yapılabilir (Yıldırım vd., 2010: 362).

1.3.1. İradi işsizlik

Gönüllü işsizlik de denilen bu işsizlik türü, çalışma gücüne sahip bulunan kimseler arasında, cari ücret seviyesine ve çalışma koşullarına razı oldukları halde iş bulması mümkün olanların, çalışmayı reddettikleri için işsiz kalmalarını açıklayan bir kavramdır. Bu tür işsizliğin sebebi ise bazı fertlerin veya ailelerin gelir talebinin çok

düşük bir elastikiye sahip bulunmasıdır. Bir ailenin birden fazla çalışabilecek üyesi bulunduğu halde bazen o ailede sadece bir kişinin çalıştığı ve diğerlerinin çalışmamayı tercih ettiği görülür. Mesela aile reisi çalışırken karısı ve yetişkin çocukları çalışmıyor olabilirler. Halbuki aile reisi ve ailenin diğer yetişkin üyeleri çalışsalar, ailenin yıllık geliri daha yüksek olabilecekti, fakat basit aile hayatına razı oldukları için daha düşük yıllık gelire de razı olurlar. Gelir talebinin şiddetli olmaması bazı şartlar altında gelir karşılığında arz edilecek emek miktarının azaltarak iradi işsizliğin ortaya çıkmasına neden olur (Üstünel, 1990: 169).

1.3.2. Gayri İradi İşsizlik

Gayri iradi işsizlik, işçinin piyasada geçerli cari ücret haddinden çalışmayı kabul ettiği halde iş bulamaması durumu olarak açıklanabilir. Bu işsizlik, işgücü arzı fazlası bulunmasının sonucudur. Bu tür işsizlik, her şeyden önce toplam talepteki azalma sonucu açıkta kalan ve istihdam edilebileceği umuduyla genel ekonomik koşulların iyileşmesini bekleyen geniş işçi kitlesini etkilemektedir. Bu tür işsizlik reel ücretle boş zamanın marjinal faydasının karşılaştırılmasına dayanan gönüllü bir tercihin sonucu değil, tamamen irade dışıdır. Çünkü bireysel olarak iş arayanın kendi bekleme süresini seçme imkanı yoktur (Yıldırım vd, 2010: 364).

1.3.3. Gizli İşsizlik

Bir ekonomide, bir kısım insanlar çalışır göründükleri halde bunlardan bir kısmı o iş alanından çekildiği takdirde üretimde bir azalma olmuyorsa, o ekonomide gizli işsizlik vardır. Bu durumda çalışanlardan bir kısmı üretim için gereksizdir. Bu yüzden de çalışanların hepsi düşük verimle çalışır durumdadır. Ancak çalışanlardan hangilerinin gizli işsiz olduğu bilinmez. Gizli işsizliğin en yaygın olarak görüldüğü alan tarım sektörüdür. Aynı aile işletmesi içinde nüfusun mütemediyen artması ve çalışacak yeni sahalar bulunmaması sonucunda, aile mensuplarından bir kısmı gizli işsiz haline gelirler. Bunların üretime olan katkıları insan sayısı arttıkça azalır. Bu bakımdan gizli işsizlik az gelişmiş ülkeler açısından büyük önem taşır. Bazen çok sayıda insana iş imkanı sağlamak amacıyla düşük verimle, insan çalıştırma yoluna da başvurulduğu olur. Bu uygulamaya da gelişmiş ülkelerde rastlanır (Köklü, 1976: 76). Gelişmekte olan ekonomilerde gerekli planlar ekonomik hayata henüz uygulama imkanını bulunmadığından, ekonomik hayat daha çok kısa vadeli görüşler altında sevk ve idare edilmektedir. Ekonomide gizli işsizliği görünmeyen işsizlik deyimi ile tanımlayan

yazarlar mevcut olup, ayrıca literatürde peçeli işsizlik de denildiği görülmektedir. Bir ekonomide gizli işsizlik daha çok nüfus artışının, kapasite artışından daha fazla olması durumunda ortaya çıkmaktadır (Dirimtekin, 1975: 139).

1.3.4. Mevsimsel İşsizlik

Ekonominin bazı sektörlerinde işgücü talebinin yılın bazı mevsimlerine yığılması nedeniyle, işgücü talebinin düşük olduğu veya hiç olmadığı mevsimlerde ortaya çıkan işsizlik türüdür. Özellikle tarım ve inşaat sektörlerinde çalışanlar kış mevsiminde işsiz kalırlar. Çalıştıkları işin özelliğinden dolayı mevsimlik işçiler, ne zaman işsiz kalacaklarını bildiklerinden dolayı mevsimsel işsizliğin ortaya çıkarabileceği problemlere karşı önlem alabilirler. Turizm sektöründe hem kış hem de yaz turizmi söz konusu olduğu için, kış turizminde çalışanlar yazın, yaz turizminde çalışanlar kışın mevsimsel işsizlikle karşılaşır. Mevsimsel işsizlik az gelişmiş ülkeler açısından hala önemli bir problem olmasına rağmen, gelişmiş ülkeler için önemli bir problem olmaktan çıkmıştır. Çünkü tarım sektöründe çalışan nüfusun azalması tarımdaki; Kış mevsiminde çalışmaya imkan veren yeni inşaat tekniklerinin gelişmesi inşaattaki; kış ve yaz turizminin birlikte geliştirilmesi de turizm sektöründeki mevsimsel işsizliği neredeyse ortadan kaldırmıştır. Türkiye’de mevsimsel işsizlik önemini korumaktadır ancak iktisadi büyümenin etkisiyle zaman içinde kaybolacaktır (Bocutoğlu, 2011a: 74).

1.3.5. Friksyonel (Arızı) İşsizlik

Piyasanın dengede olması veya tam istihdam düzeyinde olmak, işsizliğin sıfır olması demek değildir. Belli ölçüde bir işsizlik her zaman mevcuttur. Belli sayıda işsizliğin olmasına rağmen aynı zamanda açık işlerde bulunmaktadır. Bu durumun varlığını ve nedenini açıklamak zor değildir. İşçiler için iş aramak ve bulmak zaman aldığı için ve işverenler için işçi bulup istihdam etmek zaman aldığı için her zaman bir miktar friksyonel işsizlik bulunur (Ertan, 2002: 189). Bu tür işsizlik işçilerin daha iyi iş imkanları elde etmek veya daha yüksek ücretten yararlanmak amacıyla yer değiştirmelerinden kaynaklanmaktadır. Kişiler birçok nedene bağlı olarak işlerini ve yerlerini değiştirmek zorunda kalmaktadır. Yaşlı insanların emekli olarak işten ayrılmaları ile boşalan iş işyerlerine gençlerin girmeleriyle veya yeni meslek edinen kişilerin çoğalması veya işçilerin yeteneklerini geliştirmesi iş yeri değişiminde önemli faktörlerdir (Erol ve Erol, 2011: 17). Friksyonel işsizlik oranı sıfır olamaz. Ancak

zaman içinde değişebilir. Örneğin, kişiler yeteneklerini geliştirdiklerinde, kendi yeteneklerine uygun iş arayabilirler. Böyle bir durumda friksyonel işsizlik oranında bir artış gözlenir (Oster vd, 2012: 134).

1.3.6. Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik

Ekonomide toplam talebin azalıp ve buna bağlı olarak üretimin azaltıldığı daralma dönemlerinde ortaya çıkan işsizliktir. Bu işsizlik gayri iradi olarak ortaya çıkan işsizliktir. Yani çalışanlar kendi istekleriyle işten çıkmış değildirler. Talep azalması sonucu firmalar çalışanları işten çıkarmışlardır. Bunlar geçerli ücret düzeyinde çalışma isteğinde olan kişilerdir. Toplam talep artarsa firmalar tekrar bu çalışan kişileri aynı ücretle işe alabilirler. Bu kişiler ücret düzeyini beğenmediği için kendi isteği ile çalışmayan kişiler değildirler. Aynı ücrete razıdırlar. İktisatçı Keynes'e göre ekonomilerde var olan işsizlik konjonktürel işsizliktir. Yani ekonomi tam istihdam düzeyindeyken toplam talebin azalması sonucu işten çıkartılmışlardır. Tekrar toplam talep artarsa işe alınabilirler. Bu yüzden toplam talep artışın bağlı olarak firmalar üretimlerini arttırırken ücret maliyetleri yükselmez, bu da malların fiyatlarına etki etmez ve enflasyon yaratmaz. Enflasyon tam istihdam düzeyindeyken toplam talebin artması sonucu ortaya çıkan bir durumdur (Ceylan, 2012: 133).

1.3.7. Yapısal İşsizlik

Tüketim talebinin ve teknolojinin doğasında meydana gelen sürekli değişimler kişilerin işsiz kalmasına neden olmaktadır. Ekonomide oluşan yapısal değişikliklerin yol açtığı bazı becerilerin terk edildiği ya da teknolojik değişme ve uluslararası rekabetteki değişmelere bağlı olarak emek talep yapısındaki değişmeler sonucu ortaya çıkan işsizliğe yapısal işsizlik denir. Ekonomi geliştikçe bazı malların üretiminden vazgeçilmektedir. Üretimi ortadan kalkan iş kollarında çalışan kişiler ise işsiz kalmaktadır. (Bostan, 2011: 117). Örneğin elektronik sektöründe yaşanan gelişmelere paralel olarak, diz üstü bilgisayarların piyasaya sürülmesi ile daktiloya olan talep azalmış ve daktilo üreticilerinin piyasadaki işgücüne olan talebi de azaltmıştır. Ancak elektronik sektöründe meydana gelen gelişmelerin sonucu olarak, elektronik sektörünün piyasadaki işgücüne olan talebi artmıştır (Mankiw, 2010: 167).

1.3.8. Teknolojik İşsizlik

Üretimde emeğin yerine makine ikame edilmesi sonucu meydana gelen işsizliğe teknolojik işsizlik denir. Diğer bir deyişle üretime alınan makinenin, bir kısım işçilerin yerini alarak onları işsiz bırakmasına teknolojik işsizlik denir. Yeni tekniklerin üretime uygulanması, bir kısım emek faktörünün işsiz kalmasına neden olur. Özellikle “otomasyon” denilen, makinelerin yine makinelerce kontrol edilmesi ve yönetilmesi olayı, işgücünün makine karşısındaki rekabet gücünü azaltmıştır. Teknolojik gelişmeler, genellikle kısa dönemde istihdam azaltıcı, uzun dönemde de istihdamı arttırıcı bir etki yaratır. Bunun sebebi, üretimde kullanılan makineler nedeniyle uzun dönemde yeni iş alanlarının açılmış olmasıdır. Örneğin, tarımda traktör kullanılması, kara sapanla toprak sürme işlerinde çalışan insanların işsiz kalmasına neden olabilir. Ancak uzun dönemde, traktör için gerekli tamir atölyeleri, bakım istasyonları, servisiler, lastik fabrikaları, tamamlayıcı ekipman gibi yan işyerleri ortaya çıkar ve buralarda birçok insan iş bulur (Pekin, 2011: 137).

1.3.9. Doğal İşsizlik

Günümüzde çalışmak isteyen ve iş arayan herkesin iş bulması çok zor bir durumdur. Gelişmiş ülkelerde % 3, gelişmekte olan ülkelerde % 6 oranında bir işsizlik hüküm sürmektedir. Ne tedbir alınırsa alınsın bu işsizlik önlenememektedir. Bu nedenle bu işsizlik doğal kabul edilmekte ve doğal işsizlik olarak adlandırılmaktadır. Milton Friedman tarafından geliştirilen doğal işsizlik oranı, ekonominin uzun dönemdeki ortalama işsizlik oranını göstermekte ve kısa dönemdeki işsizlik oranı doğal işsizlik oranı etrafında dalgalanmaktadır (Bocutoğlu, 2011a: 71) .

Ekonominin dengeli ve durağan bir performans sergilediği durumlarda bile var olacak doğal işsizlik, iktisat politikalarıyla eritilemeyen, eritmeye kalkışıldığında enflasyona yol açan minimum işsizlik oranı veya tam istihdam işsizlik oranıdır (Aydın, 2012: 122). Bazı iktisatçılar tarafından doğal işsizlik oranına yapısal işsizlik oranı adı verilmektedir. Yapısal işsizlik oranı ve friksiyonel işsizlik oranlarının toplamına, NAIRU’da denilmektedir. NAIRU enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranıdır (Parasız, 2011: 236).

Doğal işsizlik oranını neler belirler. Doğal işsizlik oranı etkileyen pek çok faktör vardır ama bunlardan en önemli olanları; nüfusun yaş dağılımı, yapısal değişimler, reel ücret oranı ve işsizlik yardımlarıdır (Parkin, 2010: 113).

NAIRU, Friedman (1968) ve Phelps (1967) tarafından ortaya koyulan doğal işsizlik oranından (natural rate of unemployment, NRU) farklı ancak ona yakın bir kavramdır. Bazı çalışmalarda her iki kavram aynı anlamda kullanılmakta, özellikle parasalcılar NAIRU'nun NRU'nun farklı biçimde isimlendirilmiş hali olduğunu iddia etmektedirler. Buna karşılık, Tobin (1997) gibi Keynesyenler ve monetaristleri eleştiren diğer iktisatçılar NRU ve NAIRU'nun tanımsal olarak farklı iki kavram olduğunu ifade etmektedirler. NAIRU'yu NRU'dan farklı kılan 3 temel özellik bulunmaktadır. İlk olarak, NAIRU piyasaların temizlendiği Walrasçı genel denge çatısını kullanan NRU'nun aksine bir dengesizlik kavramıdır. NAIRU teorisinin temel belirleyicisi piyasalarda cari fiyatlarda meydana gelen aşırı arz ve aşırı taleptir. İkinci olarak NAIRU Keynesyen bir kavram iken NRU monetarist ve yeni klasik bir modeldir. Nitekim NRU'da rasyonel beklentiler varsayımı geçerlidir. Üçüncü olarak, NRU'daki değişimler yalnızca emek piyasasındaki kurumsal değişimlerden sonra orta vadede ortaya çıkmakta iken NAIRU zamanla değişen bir kavramdır. Bu bağlamda, kısa dönemde NRU sabit iken NAIRU değişkendir (Temurlenk ve Başar, 2012: 72).

Diyelim ki hayali bir ekonomide friksiyonel işsizlik oranı %3 ve yapısal işsizlik oranı %2 dir. Toplam işsizlik oranının ise yüzde 8 olduğunu varsayalım. Friksiyonel ve yapısal işsizlik oranlarının toplamı bize doğal işsizlik oranını verir. Bu durumda doğal işsizlik oranı %5 seviyesinde olacaktır. Toplam işsizlik oranının %8, doğal işsizlik oranının %5 olduğu bu ekonomide diğer şartlar sabitken konjonktürel işsizlik oranının ise yüzde 3 olduğu varsayılır (Slavin, 2009: 227).

1.3.10. Sürekli Durgunluk İşsizliği

1929 Büyük İktisadi Bunalımı'ndan sonra iktisatçılar arasında diğer işsizlik türleri dışında, asırlık veya sürekli durgunluk kavramları önem kazanmıştır. Bunun sebebi, bütün bu işsizlik türlerinin, kapitalist ekonomik sistem olarak adlandırılan ve özel girişimcilik esasına dayanan ekonomik yapının artık yıpranmış olduğu ve bu yıpranmadan doğan zararların gittikçe kronikleşen bir hal alacağı yönünde gelişen görüş olmuştur (Uyar, 2008: 50). Genellikle gelişmiş ülke ekonomilerinde karşılaşılan sürekli durgunluk işsizliğini ortaya çıkaran bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Germir, 2012: 11):

- Rakip ülkelerin daha ucuz, bol ve o ölçüde karlı üretimi
- Ticaret yollarının değişmesi

- Araç-gereç ve stok temininde ortaya çıkan aksaklıklar
- Dış ödeme imkanlarının daralması sonucu dışalımında oluşan azalmalar
- Finansman kaynaklarında ve kredi arzında ortaya çıkan beklenmedik daralmalar

1.4. İşsizliğin Ölçülmesi

İşsizlik sorunuyla ilgili olarak ön plana çıkan en önemli konulardan birisi işsizliğin ölçülmesidir. Literatürde, emek iktisadının; teorik ve ampirik çalışmalar arasındaki bağı kurma, geniş ölçekte veri elde edebilme ve bu verilerin analizinde ilerleme gibi konularda üzerinde en çok tartışılan alanlardan birisi olduğu kabul edilmektedir. Konunun gelişmekte olan ülkeler açısından önemi gelişmiş ülkelere göre daha dikkate değer görülmektedir ve bu alanda sürekli çalışmalar yapılmaktadır. İşgücü piyasasının gelişimini izlemek için gerekli istatistiki bilgilerin alt yapısını, iktisaden faal nüfus, istihdam, eksik istihdam ve işsizlik ile ilgili veriler oluşturmaktadır. Bu veriler hem istihdam hem de diğer ekonomi politikalarının yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Türkiye’de işgücünün bütününe kapsayan ana veri kaynaklarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Yüceol, 2005: 118-133):

- I. Genel Nüfus Sayımı Sonuçları
- II. TÜİK Hane Halkı İşgücü İstatistikleri
- III. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) Yayınları
- IV. Devlet Planlama Teşkilatı

Ülkelerin ekonomik performansının ölçülmesinde üretim faktörlerinin ne kadar etkin kullanıldığı önemlidir. Özellikle emek faktörünün ne kadar etkin kullanıldığı konusu daha da önemlidir. Bu nedenle emek faktörünün etkinliğinin ölçülmesinde kullanılan kavram ve oranları açıklamak gerekmektedir (Bostan, 2011: 122). İşsizlik işgücü ve istihdam ile ilgili hesaplamalarda kullanılan kavramları ve tanımlarını şu şekilde açıklayabiliriz.

1.4.1. Aktif Nüfus

Bir ülke nüfusunun 15 yaş ile 64 yaş arasında kalan kısmına aktif nüfus denir. Gelişmiş batılı ülkelerde aktif nüfus belirlenirken 15-64 yaş sınırı esas alınırken, Türkiye’de insanlar iş hayatına küçük yaşta başladıkları için, aktif nüfus 12-64 yaş aralığındaki nüfusu kapsar. Aktif nüfus bir ekonominin çalışma çağındaki nüfusu kapsar

ve aktif nüfus tanımı ülkelere ve zamana göre değişiklik gösterebilir (Bocutoğlu, 2011a: 69).

1.4.2. İstihdam Oranı

Bir ülkede çalışan insan sayısının çalışılabilir yaştaki insan sayısına, yani aktif nüfusa bölünmesiyle bulunan orana istihdam oranı denir. Örneğin, bir ülke nüfusunun 100 milyon olduğunu, bunun 80 milyonunun aktif nüfus olduğunu ve aktif nüfusun 72 milyonunun çalıştığını, 8 milyonunun ise çalışmadığını düşünelim. Bu ülkede aktif nüfus oranı %80 (80/100) ve istihdam oranı ise %90 (72/80) demektir (Eğilmez ve Kumcu, 2011: 291).

1.4.3. İş Gücü

İş gücü kavramı Birleşmiş Milletlere göre 14-65 yaş arasında olan ve çalışmak isteyenlerin toplam nüfustaki payı ile ifade edilir. O halde işgücünü belirlemek için, önce ülke nüfusunu, sonra bu nüfus içinde 14-65 yaş arasında olanları ve nihayet bu yaş grubu içerisinde olup da çalışmak istemeyenleri belirlemek gerekecektir (Paya, 2001: 34). İşgücünün çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı işgücüne katılım oranı olarak bilinmektedir.

$$\text{İşgücü} = \text{İşsiz Sayısı} + \text{Çalışanların Sayısı}$$

$$\text{İş gücüne Katılım Oranı} = \frac{\text{İşgücü}}{\text{Çalışma Çağındaki Nüfus}}$$

1.4.4. İşsizlik Oranı

İşsizlik, işsizlik oranı ile ölçülebilir. İşsizlik oranı işgücünün iş bulamayan yüzdesidir. Bu oran da genellikle U ile gösterilir (Karakayalı, 2005: 14).

$$U = \frac{\text{İşsizler}}{\text{Çalışanlar} + \text{İşsizler}} \times 100$$

1.5. İşsizliğin Maliyeti

İşsizlik sosyal ve iktisadi maliyeti olan ve istenmeyen bir durumdur. İşsizliğin sosyal maliyeti dolaylı ve dolaysız sosyal maliyet olarak ikiye ayrılır. Dolaysız sosyal maliyeti; işgücü piyasası dışında kalanların kazançlarını, sosyal statülerini, kendilerine verdikleri değeri ve toplum içindeki arkadaş çevrelerini kaybetmeleri olarak tanımlanır. Alkolizm, kayıt dışılığın yaygınlaşması ve suç oranlarının artması da işsizliğin dolaylı maliyeti olarak tanımlanır. Bu noktadan hareketle, toplumsal huzur ve refahın sağlanması için en önemli ve sürekli işlemesi gereken piyasa, işgücü piyasasıdır.

İşsizliğin sosyal maliyetini minimuma indirmek için işsiz kalana işsizlik tazminatı olarak adlandırılan ödeme yapılmaktadır (Germir, 2012: 13). İşsizliğin iktisadi maliyeti, işsiz olan kişilerin çalışmaları halinde gerçekleştirebilecekleri üretimin yapılmamasıdır. Bu yönüyle işsizlik kıtlıkla mücadeleyi zorlaştırır. İşsizliğin iktisadi maliyeti GSYİH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) açığı kavramı ile ölçülür. Aşağıdaki formüldeki Doğal GSYİH işsizlik haddinin doğal işsizlik haddine eşit olduğu durumdaki reel GSYİH’i gösterir ve potansiyel GSYİH olarak adlandırılır. Reel GSYİH ile doğal GSYİH arasındaki negatif fark, işsizlik nedeniyle üretimde meydana gelen kaybı gösterir (Ünsal, 2009: 94).

$$\text{GSYİH Açığı} = \text{Reel GSYİH} - \text{Doğal GSYİH}$$

Örneğin, bir ülkede 2012 yılında reel GSYİH 200 TL ve Doğal GSYİH 250 TL ise 2012 yılında GSYİH açığı -50 TL’dir. Reel GSYİH tam istihdam düzeyinde üretilecek Reel GSYİH’yi temsil eden Doğal GSYİH’den 50 TL daha az çıkmıştır.

$$\text{GSYİH Açığı} = 200 \text{ TL} - 250 \text{ TL} = - 50 \text{ TL}$$

Gsyih Açığı formülünü yüzde olarak ifade edersek;

$$\text{GSYİH Açığı} = \frac{\text{Reel GSYİH} - \text{Doğal GSYİH}}{\text{Doğal GSYİH}}$$

Hayali bir ülkede doğal GSYİH 250 TL ve Reel GSYİH 200 TL ise GSYİH Açığı $(200-250)/250 = - \% 20$ ’dir. Yani işsizlik Reel Gsyih’nin Doğal GSYİH’den %20 daha az olmasına neden olmuştur.

1.6. İstihdamın Teorik Temelleri

Bir ülkede halkının refah seviyesi ile o ülkede üretilen mal ve hizmet miktarı arasında aynı yönde bir ilişki vardır. Kısa dönemde aynı yönlü bir ilişkide, istihdam hacmi ile üretilen mal ve hizmet miktarı arasında vardır. O halde, bir ekonomide belli bir teknoloji düzeyinde istihdam hacmi ne kadar yüksek düzeyde ise, üretilen mal ve hizmet miktarı o kadar fazla olacak ve dolayısı ile halkın refah düzeyi de o kadar artacaktır. Burada önemli olan nokta, kısa dönemde ekonominin üreteceği mal ve hizmet miktarının istihdam hacmine bağlı olmasıdır. Bir ülkede, cari ücret düzeyinde ve mevcut çalışma koşullarında çalışmak isteyen işgücü miktarı ile iş bulup çalışan işgücü miktarı arasındaki fark ne kadar azalır, istihdam hacmi o kadar büyüyecek ve ekonomide üretilen mal ve hizmet miktarı o kadar artacaktır. İstihdam hacminin bu

kadar önemli bir rol oynadığı bir ekonomide istihdam hacminin seviyesini belirleyen değişkenleri istihdam teorileri altında incelemek mümkün olacaktır (Pekin, 2011: 141).

1.6.1. Klasik Okul

Klasik doktrinden önce dünyada geçerli olan ekonomik ve siyasal düşünce akımı merkantilizm olarak adlandırılır. Merkantilizmin temel taşlarından birisi de, dış ticaret politikalarının dış ticaret fazlası verdirecek şekilde izlenmesiydi. Bunun içinde ödemeler dengesinde fazlalıklar oluşturmak gerekir. Bu amacı gerçekleştirmek için ithalat kısıtlanıyordu. İhracatın arttırılmasına önem veriliyordu. Bunun temelinde yatan neden de gerçekte bulyonizm felsefesine dayanmaktadır. Aşırı ithalat, ülkeden metal para, bir başka deyişle altın yada gümüş çıkışına neden olacak ve ülkenin fakirleşmesine yol açacak, oysa ihracat fazlası bunun tam tersine ülkeye değerli metal girişini ve dolayısıyla zenginliğini arttırmasının sağlayacaktır. Bu yaklaşım Avrupa devletlerini dış ticarete ve oradan giderek bütün ekonomik hayata aktif karışımında bulunmaya yöneltmiştir. Dış ticaretteki korumacılık, yüksek gümrük duvarlarıyla ithalatın kısıtlanmasının yanında çeşitli teşviklerle ihracatın özendirilmesine dayanıyordu (Eğilmez ve Kumcu, 2009: 30).

İngiltere’de Sanayi devriminin gerçekleşmesiyle birlikte Merkantilizm’in yerine liberal görüşler geçmeye başladı. Buhar gücü üretimde kas gücünün yerine kullanılmaya başlandı. Böylece kitlesel üretim, el tezgahlarının yerini aldı ve büyük fabrika şehirleri meydana gelmeye başladı. Makineler bir araya getirilerek üretim istenildiği kadar arttırılabiliyordu. Artık ekonomide sorun üretim değil, üretilen mallara pazar bulunmasıydı. Bu noktada merkantilist fikirlerle bir çatışma başlamıştı. İngiltere’de gerçekleştirilen üretimin satılabilmesi için diğer ülkeler kapılarını yabancı malların ithaline açmalıydılar. Bütün bunlar Merkantilizm’in koruyucu politikalarının değişmesine duyulan ihtiyacı vurgular. Sanayide gerçekleştirilen bu gelişimler Adam Smith’in Ulusların Zenginliği kitabı ile geniş bir yankı buldu. Böylece Smith’in çalışmalarıyla birlikte Merkantilizm yerini Klasik Liberalizm’e bırakmış oluyordu (Seyidoğlu, 2009: 22).

Klasik iktisatçılar, devletin çeşitli gerekçelerle ekonomiye müdahalesine karşı çıkmışlardır. Bu Teori taraftarlarına göre, ekonomide ortaya çıkabilecek fiyat dalgalanmalarını düzeltmek ve tam istihdama ulaşmak devlet müdahalesini zorunlu kılmaz. Çünkü ekonomide “Görünmeyen El” gerek fiyat istikrarını gerekse tam

istihdamı temin edecek bir özelliğe sahiptir. Başka bir ifade ile fiyatlar ve özellikle ücretlerin aşağıya ve yukarıya doğru esnek olması, tam istihdam düzeyinin sağlanmasına ve korunmasına yetecektir. Bazen küçük boyutlu ve kısmi nitelikteki aksaklıklar yaşansa da, ekonominin istikrarlı yapısı, bu tür geçici aksaklıkları gidereceğinden, devlet müdahalesine gerek kalmadan yeniden dengeye ulaşılabacaktır (<http://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/02.htm>, Erişim Tarihi: 06.10.2013).

Klasik iktisat teorisinin dayandığı temel varsayımlar şunlardır (Bocutoğlu, 2011b, 3) :

- Ekonomik analizde uzun dönem esas alınmaktadır.
- Ekonomi daima ve kendiliğinden tam istihdam seviyesinde dengededir. Ekonominin tam istihdam seviyesindeki dengesi kararlı bir dengedir. Yani, ekonominin tam istihdam seviyesindeki dengesi, dışsal bir arz veya talep şoku ile bozulduğunda, ekonomiyi kendiliğinden tam istihdam seviyesine döndürecek bir piyasa mekanizması mevcuttur
- Firmalar ve tüketiciler rasyonel, yani akılcı davranırlar.
- Mal piyasası, işgücü piyasası ve ödünç verilebilir fon piyasasından meydana gelen bütün piyasalar tam rekabet şartlarına sahiptir.
- Firmalar ne kadar üreteceklerine, tüketiciler ne kadar mal satın alacaklarına, mal piyasasında oluşan tam esnek fiyatlara göre karar verirler.
- İşçiler ne kadar çalışacaklarına ve işverenler, yani firmalar ne kadar işçi çalıştıracaklarına, işgücü piyasasında oluşan esnek reel ücretlere göre karar verirler.
- Ödünç verilebilir fon piyasasında reel faiz oranları tam esnektir. Faiz oranlarının tam esnek olması, ödünç verilebilir fon piyasasında ödünç verilebilir fon arzının, ödünç verilebilir fon talebinden fazla olduğu zaman reel faiz oranının düşmesi, ödünç verilebilir fon talebi ödünç verilebilir fon arzından fazla olduğu zaman reel faiz oranının yükselmesi demektir.
- Reel faiz oranı ödünç verilebilir fon talebi ile ödünç verilebilir fon arzı tarafından belirlenir.
- Para sadece işlem güdüsü ile talep edilmektedir. İhtiyat ve spekülasyon güdüsü ile para talebi söz konusu değildir.

- Firmalar ve tüketiciler piyasa şartları ile ilgili olarak tam enformasyona sahiptirler.
- Ekonomide reel değerler esas alındığından, firmalar ve tüketiciler “Para” Aldanması veya “Para Yanılması” ile karşılaşmazlar.
- Değişim; mal piyasası, işgücü piyasası ve ödünç verilebilir fon piyasasından meydana gelen bütün piyasalarda dengeyi sağlayan, yani piyasayı temizleyen, denge fiyat, denge reel ücret ve denge reel faiz oranı oluşunca gerçekleşir.
- Firmalar ve tüketiciler, gelecekle ilgili olarak istikrarlı ve durağan bir beklentiye sahiptirler. Buna göre firmalar ve tüketiciler, gelecekle ilgili tahminlerini ekonominin değişkenlerinde yıldan yıla büyük değişimlerin ortaya çıkmayacağı varsayımına göre yaparlar.

Klasik İktisatçılar, ekonominin tam istihdam düzeyinde dengeye geldiğini kabul etmişlerdir. Mahreçler Kanunu, Faiz Teorisi ve Ücret Teorisi yardımı ile istihdam konusundaki görüşlerini, ekonominin kendiliğinden tam istihdamda dengeye gelmesini açıklamaya çalışmışlardır.

1.6.1.1. Mahreçler Kanunu (Say Yasası)

Mahreçler Kanunu, Fransız iktisatçılardan Jean Baptiste Say tarafından geliştirilmiştir. Mahreç satış sürüm yerleri anlamına gelir. Bu kanuna göre ekonominin tamamında talep yetersizliğinden veya diğer deyimle aşırı üretimden kaynaklanan gayri iradi işsizliğin ortaya çıkması mümkün değildir. Bu kanuna göre arzda meydana gelen her artış kendisi kadar bir talep artışına yol açmakta yani "her arz kendi talebini yaratmaktadır" Her arz kendi talebini yaratacağından, toplam talep toplam arzla eşit olacaktır (<http://ekonomik.tripod.com/ekonomik8.html>, Erişim Tarihi: 15.08.2013).

Say yasasının esası çok kolay bir şekilde takas ekonomisi koşullarında ortaya konulabilir. Örneğin bir ayakkabıcı, başka üreticiler tarafından üretilmiş gömlek yada çorap satın almak için ayakkabı üretir. Bu durum ekonomideki bütün mal ve hizmetlerin üreticileri için de geçerlidir. Böylece talep arzla aynıdır. Zaten ekonominin akım şemasında da bu olay ortaya konmaktadır. Herhangi bir çıktı düzeyinin üretimi sırasında elde edilen gelir harcadığı zaman bütün mal ve hizmetlerin satın alınmasına yetecek toplam talep oluşur. Üretimin kompozisyonu tüketicinin tercihleriyle uyum içinde

olduğu için, bütün piyasalarda üretilen çıktılar talep edilecektir; yani piyasalar ürettikleri ürünlerden temizlenecektir (Parasız, 2011: 53).

Böyle bir ekonomide, üretilen her mal satılabildiğine göre; müteşebbisler üretimlerini en yüksek seviyeye çıkarmakta tereddüt etmeyeceklerdir. Bu sayede toplam iktisadi faaliyet hacmi de, tam istihdam seviyesine ulaşmış olacaktır. Bu yüzden ekonomi hiçbir zaman tam istihdam seviyesinin altına düşmeyecektir. Bununla birlikte bazı sektörlerde talep yetersizliklerinden dolayı sektörel tıkanmalar meydana gelebilir. Bu durum uzun sürmez. Talepten fazla üretilen malların fiyatları düşeceğinden, üreticiler zarar etmeye başlarlar ve üretimlerini mevcut talebe göre ayarlarlar. Bu şekilde bazı sektörlerde meydana gelmesi mümkün olan dengesizlikler ortadan kalkacaktır (Dirimtekin, 1975: 210).

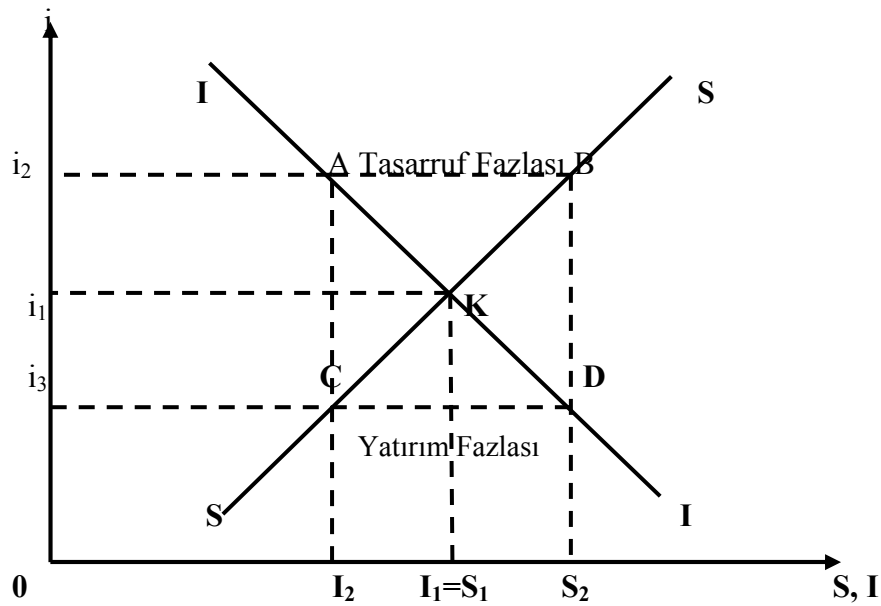
Tüm bu açıklamalar basit takas ekonomileri (malların mallarla değiştirildiği ekonomiler) için geçerli olur. Ancak gerçek ekonomilerde daha karmaşık durumlar ortaya çıkmaktadır. İnsanlar başkaları için çalıştığından, takas durumu geçerli olmadığından ve para kullanılmakta olduğundan bazı sorunlar yaşanabilmekte ya da eksik istihdam durumu meydana gelebilmektedir. Örneğin insanların elde ettikleri parasal gelirlerinin bir kısmını harcamayıp tasarrufa yönelmeleri durumunda, cari dönemde üretilen mallara yönelik talep yetersizliği ortaya çıkabilir. Bu da üretim düzeyinin azalması yönünde baskı oluşturarak, işsizliğe yol açar. Klasik iktisatçılar Say Yasası'nın açıklayamadığı bu sorunlara yanıt olarak faiz teorisini kullanmışlardır. Böylece faiz oranındaki değişimler ekonomideki yatırımları tasarruflara eşitleyecektir. Bu durumda hane halkı gelirlerinin harcama akımından sızan kısmı, ekonominin firmalar sektörüncü harcamalara dönüştürülecektir. Sonuçta ekonomide mal arz ve talebi dengelenmektedir (Yıldırım ve Özer, 2013: 40).

1.6.1.2. Faiz Teorisi

Faiz, klasik iktisatçılarca bugünkü tüketimden vazgeçmenin diğer bir deyişle tasarrufta bulunmanın bir karşılığıdır. Bireyler gelirlerini bugünkü ve gelecekteki tüketimleri arasında faydalarını maksimize edecek biçimde dağıtmaktadırlar. Pozitif bir faiz oranı bireylere gelecekte bu günden daha fazla tüketim yapma olanağı sağlayacaktır. Faiz oranlarının yükselmesi ise bireylerin gelirlerinden daha fazla miktarda tasarruf yapmalarına, yani gelecekteki tüketimi daha fazla tercih etmelerine

neden olacaktır. Bu durumda tasarruf faiz oranının bir fonksiyonudur (Yıldırım vd, 2010: 130).

Klasiklerin faiz oranı ile tasarruf ve yatırım arasındaki fonksiyonel ilişki şekil 1'deki SS ve II eğrileriyle gösterilmiştir. Tasarruf eğrisi soldan sağ yukarı doğru bir yol izlemektedir. Bu eğri tasarruf eğilimi ve gelir düzeyi sabitken, tasarruf miktarının faiz oranı ile doğru orantılı olduğunu göstermektedir. Yatırım eğrisi II ise, soldan sağ aşağı doğru bir yol izlemektedir. Bu eğri yatırımın marjinal verimliliği sabitken, yatırım miktarının faiz oranı ile ters orantılı olarak değiştiğini gösterir (Karakayalı, 2005: 246).

Şekil 1: Klasik Modelde Tasarruf Yatırım Dengesi

Denge Faiz oranı talep eğrisiyle arz eğrisinin kesiştiği K noktasında oluşur. Yatırım eğrisi azalan, tasarruf eğrisi de artan eğimli olduğu için tek bir denge faiz oranı vardır. Yatırım ve tasarruf eğrilerinin kesişme noktasında i_1 denge faiz oranı belirlemiştir. i_1 faiz oranının gerçekleştirdiği tasarruf-yatırım dengesi tam istihdamı sağlayacak gelir dengesinin kurulmasını olurlu kılmıştır. Bu bir kararlı denge durumudur. Çünkü faiz oranı i_2 'de olsa, ekonomide tasarruf miktarı yatırım miktarından deflasyonist bir etki yaratan bir AB miktarı kadar fazla olacak, ulusal gelir azalacak ve istihdam hacmi daralacaktır. Halbuki AB tasarruf fazlalığı faiz oranını düşürücü bir etki yaratır ve tekrar yatırımlarla tasarrufları eşit kılan i_1 faiz oranına dönüşülmesini sağlar. Cari faiz oranının i_3 olduğunu varsayalım. i_3 faiz oranından da ekonomide yatırım miktarı tasarruf miktarından enflasyonist bir etki yaratan CD miktarı kadar fazla

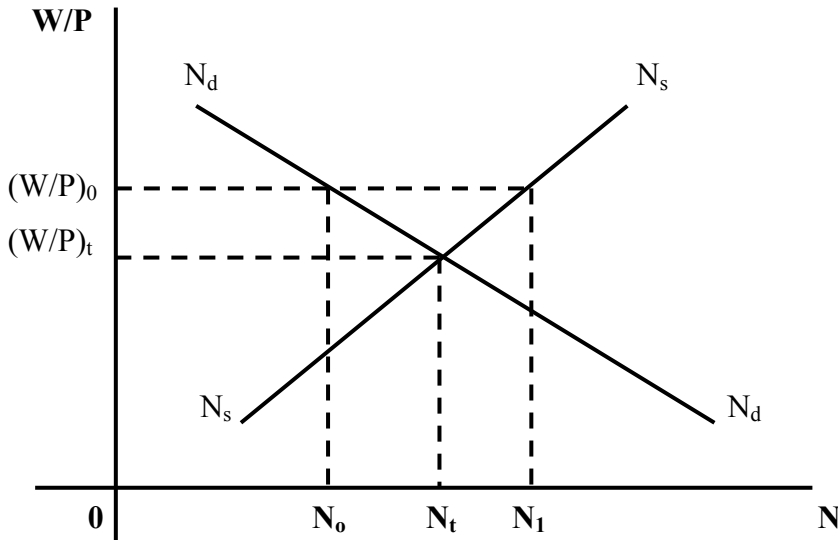
olacaktır. Bu yatırım fazlalığı, yatırım yapanlar arasındaki rekabet yüzünden, faiz oranını tekrar i_1 denge düzeyine yükseltir (Karakayalı, 2005: 246).

Klasik Faiz Teorisi Mahreçler Yasası'nın açık bıraktığı gediği kapatmaktadır. Hatırlanacağı üzere, Mahreçler Yasası'nın yetersiz kaldığı nokta, mallarını satan kimselerin, elde ettikleri paraların hepsini harcamayıp bir kısmını da tasarruf etmek istemeleri halinde, genel bir talep yetersizliğinin meydana gelmesiydi. Bu noktada faiz teorisi devreye girmekte ve tasarruf edilen paraların, faiz mekanizması sayesinde, son kuruşuna kadar tekrar piyasaya çıkıp yatırım harcamaları biçiminde sarf edileceğini ileri sürmektedir (Aren, 2011: 56).

1.6.1.3. Ücret Teorisi

Ücret teorisi klasik iktisatçıların istihdam hakkındaki görüşlerinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü onlara göre emek arzı ve talebinin kesiştiği yer hem ücret miktarını, hem de ekonominin istihdam düzeyini belirler. Teori gereği emek arzı ile emek talebinin kesiştikleri noktada, ekonomi tam istihdamdadır. Emek arz ve talebini belirleyen faktörler birbirinden farklıdır. Emek arzını, çalışmanın marjinal zahmeti ile çalışma sonucu elde edilen gelirin marjinal faydası belirler. Emegın talebini ise işçinin marjinal fiziki verimliliği belirleyecektir (Pekin, 2011:149).

Klasik iktisattaki denge ve dengesizlikleri şekille yardımı ile açıklayalım.

Şekil 2: Klasik Tam İstihdam Dengesi

W: Parasal Ücret Seviyesi

P: Fiyatlar Genel Düzeyi

X_n : Emegın Marjinal Verimi

D: Talep

S: Arz

(W/P) reel ücret seviyesinde N_0 emek birimi istihdam edilmektedir. (W/P) reel ücret seviyesinde iş arayanlar N_1 'dir. (W/P) reel ücret seviyesinde işsiz miktarı ($N_1 - N_0$) kadardır. Serbest bir ekonomide, rekabet seviyesinde ücretler bu durum karşısında düşecek, bunun sonucunda gerçek reel ücretler de azalacaktır. Böylece (W/P)_t reel ücret seviyesine denk gelen N_t istihdam seviyesinde denge oluşacaktır. Çağımızda asgari ücretler tespit edildiği için ve sendikalar aracılığı ile yapılan toplu pazarlık ve toplu sözleşmelerde ücretlerin parasal düşüşlerine engel olunduğu için; durum klasiklerin açıklamalarından farklı bir şekil almaktadır. Parasal ücretlerde bir düşme olmayınca, bu kez fiyat yükselişleri dolayısıyla kesrin paydası büyümekte ve sonuç olarak ücretlerde bir azalma olmaktadır. Fakat bu konuda para politikası aracılığıyla para arzında bir artış sağlanmasına neden olarak, fiyatların yükselmesi sağlanır. Böylece reel ücretler düşer. Bunun sonucu olarak ise, istihdam seviyesi ve reel gelir seviyesi yükselir (Dirimtekin, 1975: 121).

Klasik iktisatçılar, gayri iradi işsizliğin var olabileceğini kabul etmemekte ve işsizlerin iş olmadığı için değil, yeter derecede düşük bir ücretle çalışmak istemedikleri için işsiz bulduklarını iddia ederler. Klasik ücret teorisine göre, eğer ülkede gayri iradi işsizler varsa, bundan sorumlu olan ekonomi düzeni değil, ekonomik düzenin serbestçe işlemesine engel olan işçi örgütleri, sosyal sigorta mevzuatı ve genel olarak devlet müdahaleleridir. Çünkü bunlar, yapay olarak ücret düzeyini yüksek tutarak, iş hacminin genişlemesine neden olmaktadır. Böylece işsizliğin ortadan kalkmasına engel olmaktadır (Aren, 2011: 58).

1.6.2. Neo-Klasik Okul

Neo-Klasik ekol, 1870'lerin başında birbirinden bağımsız olarak Carl Menger, William Stanley ve Leon Walras tarafından kaleme alınan üç önemli eserin yayımlanması ile başlatılır. Üç iktisatçının birbirinden bağımsız olarak geliştirdikleri marjinal analiz bu günün modern mikro iktisadının temellerini oluşturur. Bunların dışında Neoklasik teoriye önemli katkılar sağlayan ve iktisadı bir servet birimi olarak değil insan davranış bilimi olarak tanımlayan Marshall kısmi denge analizini

geliştirmiştir (Ardıç ve Aydın, 2011: 26). Jevons'dan farklı olarak Marshall, İngiliz veya Cambridge okulu olarak anılan Pigou ve John Maynard Keynes gibi dahi öğrencileri ile kendi okulunu kurdu. Marshall bir sentezciydi. Klasik iktisadın maliyeti ile marjinalist iktisadın faydasını birleştirmişti. Arz ve talebi sık sık makasın iki ağzına benzetirdi. Fiyatı belirlemek için her ikisi de gereklidir. Marshall, arz ve talebi yazılı bir ifadenin çok ötesine götürmektedir. Arz ve talep için grafikler, esneklik hesabı ve tüketici artığı gibi kavramlar geliştirmiştir (Okur, 2007:133).

Neoklasik iktisat modelinin üç temel ögesi vardır: Tüketici, üretici, pazar ya da piyasa. Tüketici kendi tercihlerine dayanarak, bütçe olanakları içinde doyumunu ya da faydasını, üretici teknik üretim olanakları içinde karını maksimuma ulaştırır. Tüketim alanından kaynaklanan mal talebi, üretim kesiminden, gelen mal arzı piyasada fiyat aracılığıyla dengeye gelir. Girdi piyasasında da paralel bir mekanizma söz konusudur. Yalnızca sunucu ve istemci yer değiştirmiştir. Tüketici girdi sunucusudur, üretici girdi istemcisidir. Buradan anlaşılmaktadır ki bütün iktisat yaşamı üç ögeye indirilmiştir. Bu şekilde çok önemli bir basitlik sağlanmıştır ancak daha da basitleştirme imkanı vardır. Çünkü matematikten, türevsel hesaptan yararlanma yoluna gidildiğinde görülmektedir iki tüketicinin fayda maksimizasyonu ile üreticinin kar maksimizasyonu özlerinde aynı niteliği taşırlar. Her ikisinde de en iyileştirme (optimizasyon) ya da sınırlı en iyileştirme sorunu söz konusudur. O halde tüketici ve üretici davranışını aynı temel yaklaşımın yalnızca iki ayrı uygulaması olarak almak olanağı vardır. Böylece temel öge sayısı daha azalmakta, büyük ölçüde basitlik sağlanmaktadır. Adeta fizik biliminde bir iki değişkenle doğanın değişmez sayılan özelliklerini belirleyen temel yasalara benzer, basit ve temel kurallar oluşturabilme yolu iktisat bilimi için de sağlanmış olmaktadır (Bulutay, 1980: 87-105).

Klasik iktisadi düşüncede piyasa ekonomisinin tek başına sosyal refahın optimizasyonunu sağlayacağı ve bu nedenle devletin ekonomiye müdahalesine gerek olmadığı görüşü hakimdir. Neoklasik iktisadi düşüncede ise, piyasa ekonomisinin bazı faktörler dolayısıyla başarısızlığa uğrayabileceği, böylece sosyal refahın optimumdan uzaklaşabileceği görüşü savunulmuştur. Neoklasikler, Klasiklerden farklı olarak devletin ekonomiye müdahalesinin gerekli olduğunu, ancak bunun sınırlı olması gerektiği görüşünü savunmuşlardır (<http://www.ceterisparibus.net/düşünce/genel.htm>, Erişim Tarihi: 25.10.2013).

Klasik analizde ön planda olan iktisadi gelişme, Neo-Klasik teoride geri planda kalmıştır. Bunun nedeni, 19. yüzyılın sonuna doğru, Batı Avrup’ada süratli teknik değişme, azalan nüfus artış haddi, yükselen ücret haddi ve payı düşen toprak rantı dolayısıyla, klasik uzun dönem durgunluk iddiasının kaybolmasıdır. Neo-Klasik tahlilin esas sorunu etkinliktir; toplam girdi razı ve üretim tekniği veri iken, üretim kaynaklarının etkin dağılımıdır. Tüketici için fayda maksimizasyonu, üretici için kar maksimizasyonu varsayımı altında, üretim kaynaklarının dağılımını inceleyen fiyat ve bölüşüm teorisi niteliğindedir (Kazgan, 2002: 119).

1929 yılında gerçekleşen büyük ekonomi bunalımına kadar Neoklasik iktisadın hakim olduğu dönemde işsizlik tamamen gönüllü bir sorun olarak görülmüştür. Neoklasik teori bir tam istihdam analizidir ve işsizlik sorunu sadece gönüllü bir işsizliktir. Tam rekabet varsayımı altında işgücü arzı ve işgücü talebi işgücü piyasasında karşı karşıya gelerek bir denge gerçek ücret düzeyi oluştururlar. Bu denge durumunda, işgücü arzı işgücü talebine eşit olacağından friksiyonel işsizlik bir yana bırakıldığında bir işsizlikten söz edilemez. İşsizliği yaratan tek neden gerçek ücretin düşmesine engel olmaktır. Bu engeller olmadığı sürece ki klasik göre serbest piyasanın işlerliği içinde gerçek ücretin düşmesine engel olacak bir durum yoktur ekonomide geçici olarak görülebilecek işsizliği giderebilecek ve ekonomiyi tam istihdam seviyesinde tutacak olan kuvvetler olacaktır. Yani tam istihdama karşılık gelen gerçek ücret düzeyinde (denge durumu) çalışmak isteyen herkes iş bulabilmektedir. Ancak denge ücret düzeyinin üstünde bir ücret düzeyinde çalışma arzusunda olan kişiler iş bulamazlar ve bu kişiler gönüllü işsiz olarak tanımlanırlar. Sonuç olarak neo-klasik istihdam teorisi bir tam istihdam teorisidir. Bu teori bize neden daima tam istihdam durumuna geldiğini açıklamaktadır (Ataman, 1998: 59-72).

1.6.3. Keynesyen Okul

Adam Smith sonrasındaki iktisatçıların işçi-işveren ilişkileri konusunda çok temel katkılarından söz etmek mümkün değildir. Liberal öğretisi (Ricardo, Malthus, Mill gibi iktisatçıları) işçi-işveren ilişkilerinde örgütlenmelerden hiç bahsetmemektedirler. Klasik iktisatçıların bu konudaki görüşlerinin temel dayanağı ise işsizlik sorununa bakış açılarından ileri gelmektedir. Klasik iktisatçıları için işsizlik gönüllüdür diğer bir deyişle cari ücret düzeyinde çalışma arzusunda olan herkes iş bulabilmektedir. Bu görüş tam istihdamı otomatik olarak sağlayan bir mekanizmanın varlığından söz etmektedir.

Klasik görüŖe göre Say veya Mahreçler yasası olarak bilinen her arz kendi talebini yaratmaktadır kuralı, piyasada bir talep veya arz fazlası yaratmayacağından hem mal piyasasında hem de işgücü piyasasında denge eşanlı olarak sağlanacaktır. Diğer yandan serbest rekabetin kuralları da tam istihdamı otomatik olarak sağlayan bir mekanizmadır. Klasik görüş veya liberal öğreti işsizlik sorununa serbest rekabetin işlemlerine engel olunan durumlarda ortaya çıkan yüksek ücretlerden kaynaklanan bir sorun olarak bakmışlardır ve sendikaların ortaya çıkmasından sonra yaşanan işsizlik sorununu da bu şekilde açıklamışlardır (Kazgan, 2002: 221). Diğer bir ifadeyle eğer kişiler daha düşük ücretlerde çalışmayı kabul ederlerse iş bulabilecekler, dolayısıyla gönüllü işsizlik ortaya çıkar. Bu noktada temel konu ücret belirlenmesidir. Klasik görüşte ücret serbest rekabet koşullarında belirlenmektedir, dolayısıyla ücret belirlenmesini dışarıdan etkileyebilecek herhangi bir unsur klasik dengeyi bozacaktır. Böylece sendikaların varlığı Klasik kuramı bir anlamda geçersiz kılmıştır, zira ücret oluşumunu etkileyen dışsal faktörler her geçen gün kendini daha da belirgin bir biçimde hissettirmeye başlamış ve 1936'da yayınlanan Keynes'in Genel Teorisi ile somutlaşmıştır. Keynes'in Genel Teorisi o dönemde Batı hükümetlerini derinden etkilemiştir. Keynes'e göre: emeğin tam istihdamı, tüketicilerin alım güçlerinin, üretim araçlarının gelişmesine orantılı artmasını sağlayacak biçimde gelirin yeniden dağıtılması sayesinde gerçekleşecektir. Bu özgür bir toplumda politik ve sosyal denge koşuludur (Ataman, 1999: 15).

Keynes'in işgücü arz eğrisi, kısa dönemde tam istihdam düzeyine kadar parasal ücretlerin değişmediğini göstermektedir. Ancak, parasal ücretler sisteme veri olarak girdiği halde, Keynes' de, bunun hangi düzeyde veri olduğu sorusuna cevap bulma olanağı yoktur. Herhangi bir anda piyasada egemen olan parasal ücretler, tarihsel bir süreç sonucunda oluşmuştur. Bu tarihsel süreci belirleyen güçler saptanmadığı için, yaklaşım, parasal ücretlere tarihsel bir rastlantı olarak bakmakta ve bu nedenle Keynes'de, bütünlüğü olan bir parasal ücret teorisinden bahsetmek olanağı ortadan kalkmaktadır. Bu olgu sadece Genel Teori ve Para Üzerine Deneme'de değil, daha sonraki Keynesçi yaklaşımda da kendini göstermektedir. Dolayısıyla Keynes'in parasal ücret teorisi, klasik asgari geçimlik ücret teorisine kıyasla yolun ancak yarısını alabilmektedir. Klasik teoride reel ücretlerin kısa ve uzun dönemlerde hangi düzeylerde oluştuğu ve bunları etkileyen güçlerin ne olduğu açıkça belirlenmektedir (Akyüz, 1976: 223).

Keynes, Genel Teori'de özellikle işgücü ve mal piyasalarındaki aksaklıklara dikkati çekerek Neoklasik iktisatçıların iddia ettikleri gibi tam istihdamı otomatik olarak sağlayan bir mekanizmanın olmadığını söylemiştir. Keynes, Genel Teori'de esas olarak gelir seviyesinin ve bu gelir seviyesine karşılık gelen bir istihdam seviyesinin nasıl belirlendiğini incelemiştir. Keynes, piyasa ekonomilerinde oluşan istihdam seviyesinin genellikle eksik istihdam seviyesi olacağını belirterek, tam istihdamın ancak özel bir durum olabileceğini vurgulamıştır. Sonuç olarak Keynes, Genel Teori'de kısa dönem gelir dağılımı sorunundan çok, gelir ve istihdam seviyesinin oluşması ile ilgilenmiştir. Keynes kısa dönem bölüşüm sorununun esas olarak bir tam istihdam analizi yaptığı Para Üzerine Deneme'de ele almıştır ve daha sonra gelişen Keynesci gelir dağılımı modelleri de bölüşümü bu çerçevede değerlendirmişlerdir. Keynes ve Keynesci görüşte, istihdam seviyesine göre, dengeyi sağlayan mekanizma değişmektedir. (Ataman, 1996: 53-67).

Eğer eksik istihdam var ise miktar uyumu; tam istihdam gerçekleşmişse, fiyat uyumu mekanizmaları işleyerek denge sağlanmaktadır. Eksik istihdam ve tam istihdam durumlarını ayırt ederek bölüşüm sorununu ele almadan önce, Keynes ve Keynesci analizde bölüşümü açıklayan iki temel varsayımı ortaya koymak önem taşımaktadır: Bunlardan birincisi, ücretlerin parasal olarak belirleniyor olması ve kısa dönemde parasal ücretlerin sabitliği; ikincisi ise, yatırımın tasarruftan bağımsız olarak yapılıyor olmasıdır. Yatırımın tasarruftan bağımsız olması toplam ürün miktarının tüketim malları ile yatırım malları arasındaki dağılımının bu üretimden elde edilen toplam gelirin tüketim harcamaları ile yatırım harcamaları arasındaki dağılımından farklı olmasına yol açar. Böyle olunca ortadan kaldırılması gereken bir yatırım-tasarruf dengesizliği ortaya çıkar. Yatırım tasarruf dengesinin nasıl sağlandığının açıklanması aynı zamanda toplam gelirin ücret ile kar arasındaki dağılımını da açıklayacaktır (Akyüz, 1976: 225).

Keynes'in kazandırdığı önemli bir kavram da "efektif talep" kavramıdır. Efektif talep, bir toplumda çeşitli mal ve hizmetleri satın almak için fiilen harcanmış paraların miktarıdır. Diğer bir deyişle, bir milli ekonomide fiile alma gücü ile desteklenmiş talepler toplamı olarak tanımlanabilir. Keynes'in istihdam teorisini daha iyi anlamak için durumu kısa formülle şu şekilde özetlemek mümkündür (Üstünel, 1990: 190).

İstihdam Seviyesi = Efektif Talep = Milli Gelir = Milli Hasıla = Tüketim Mallarına Yapılan Harcamalar + Yatırım Mallarına Yapılan Harcamalar

Keynes'in paranın miktar kuramını reddetmiş olması Neoklasik iktisat anlayışını sarstığına dair bir görüş oluşturmuştur. Keynes'e göre ekonomik işlemciler sadece ihtiyat ve işlem amaçlı para talebinde bulunmaz, aynı zamanda spekülasyon amaçlı da para talep ederler. Bu nedenle para talebi, gelirin yanında faiz oranı ve beklentilere göre de değişmektedir. Spekülasyon güdüsünün varlığı, miktar teorisinin öngördüğü biçimde para arzı ile fiyat düzeyi arasındaki geleneksel bağlantıyı ortadan kaldırmıştır. Ayrıca, Say Yasası'nın reddedilmesinin ima ettiği üzere, kapitalist bir ekonomide efektif talep eksikliği ve gönülsüz işsizlik mümkünse, bundan yola çıkarak ekonomik kısmının gmlendiği söylenebilir. Bu da satın alma gücünü bloke ederek, efektif talebin toplam arz fazlasını emecek ve işsizliği ortadan kaldıracak düzeye erişmesini engellemektedir (akmaklı vd, 2011: 153-184).

1.6.4. Monetarist Teori

1970'lerin ikinci yarısına doğru müdahaleci politikaların bizzat istikrarsızlığın kendisi olduğu savı ile Keynesyen politikalar geçerliliğini kaybetmeye başlamıştır. İlk önce 1973 ve ardından 1979 petrol krizleri ile birlikte başta az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere pek çok ülke dış ödeme güçlükleri ile karşı karşıya kalmıştır. Petrol İhraç Eden lkeler Birliği'nin (OPEC) petrol fiyatlarına yaptığı yüksek oranlı zamlar nedeniyle söz konusu ülkelerin ödemelerini dış borçlanma yoluyla karşılama yoluna gitmesi ve ardından borçlarını ödemede zorluklarla karşılaşmasının sonucu olarak, bunalım dış borç krizi şeklinde ortaya çıkmıştır. Dünyanın birçok ülkesinde durgunluk içinde enflasyon anlamına gelen stagflasyon baş göstermiştir. Bu dönemde düşük ya da negatif oranlı bir büyümeye eşlik eden işsizlik ve enflasyon bir arada grlmştir. Bu erevede Monetarizm geçerlilik kazanmıştır (Bakan, 2009: 116-125).

Friedman'ın önderlik ettiği parasalcı (monetarist) iktisatçılar, bir yandan Miktar Teorisi'ne formel bir ereve kazandırmaya çalışırken, bir yandan da aynı teoriye dayanarak enflasyonun parasal bir olgu olduğu ve para miktarındaki değişmelerle fiyat değişmeleri arasında çok yakın bir ilişki olduğu tezini ileri sürdükleri görülmektedir. Aynı dönemlerde Keynes'e atfedilen IS-LM modeline de enflasyon olgusunu dinamik bir şekilde açıklayabilecek bir araç kazandırılmaktadır. Bu araç Phillips Eğrisi'dir. Phillips tarafından İngiltere ekonomisine ilişkin verilere dayanılarak ortaya atılan bu eğriye göre, işsizlik oranı ile parasal ücret artış oranı arasında doğrusal olmayan kararlı bir ilişki vardır. Bu ilişkinin mikro temellere dayanan formelleştirilmesini Lipsey

yapmış ve işsizlik oranındaki değişmelerin işgücü piyasasında fazla istemi bunun da mallar piyasasındaki fazla istemi yansıttığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçtan hareketle ve eğer firmaların maliyet (mark-up) fiyatlaması yaptıkları düşünülürse, ücret artışları fiyat artışlarına otomatik olarak yansiyacak ve böylece fazla istem veya onun belirlediği işsizlik oranı ile fiyat artışları arasındaki ilişki ortaya çıkacaktır. Bu ilişki IS-LM modeline dahil edildiğinde bu model fiyat artışları için de dinamik bir çözümleme getirebilecektir (Uygur, 1983: 9).

Philips Eğrisi ilkin Samuelson ve Solow, sonra da Lipsey tarafından işsizlik oranı ile enflasyon oranı arasında bir değiş-tokuş (trade-off) olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Şöyle ki, iktisat politikası uygulayıcıları Philips eğrisi üzerinde bir nokta seçerler. Seçilen nokta eğrisinin sol üst tarafından ise, yüksek enflasyon oranı ama düşük işsizlik oranı tercihi yapılmış demektir. Eğrinin aşağı kesimlerine inildiğinde daha düşük enflasyon fakat daha yüksek işsizlik oranı tercihi edilmektedir. Philips eğrisi için, ortaya çıktığından itibaren, çok sayıda ekonometrik tahmin yapılmıştır. Ancak 1960'ların sonuna doğru bu tahminler ile eğrinin kararlı bir ilişkiyi yansıttığı varsayımı çelişmeye başlamıştır. Başka bir ifadeyle tahmin edilen katsayıların değerlerinin ülkeler ve dönemler itibariyle büyük farklılıklar gösterdiği ve hatta bazen anlamlı olmadıkları gözlenmiştir. Bu olguya Phelps ve Friedman birbirlerinden bağımsız, ancak benzer bir açıklama getirmişlerdir ve bu açıklamada fiyat artış oranı bekleyişlerinin önemli bir yeri vardır. (Uygur, 1983: 10).

Klasik okulun miktar kuramını yeniden yorumlayarak miktar teorisi biçiminde sunan Friedman'a göre ekonomide tam rekabet koşulları geçerlidir ve ekonomi sürekli tam istihdamdadır. Ekonomide meydana gelen bunalımlar ise, genellikle kötü devlet yönetiminden, yani devletin yanlış ve zamansız müdahalelerinden kaynaklanır. Monetarist ekolde klasikler gibi, devlet müdahalesinin sadece para politikası ile sınırlı kalmasından yanadır. Maliye politikası ise, istikrar bozucu ve etkileri gecikmeli gerçekleşen, düşük tesirli bir araç olarak görülür. Bu bakımdan, Monetaristlere göre, ekonomide var olan tam istihdamın istikrarının korunması için, milli gelirin artışına paralel olarak aynı oranda para arzının artırılması yeterlidir (Ardıç, 2011: 28).

1.6.5. Arz Yanlı İktisat Teorisi

Savunuculuğunu Artur Laffer, David Stockman, Murray Weidenbaum, Paul Roberts'in yaptığı Arz Yönlü iktisat özellikle ABD başkanı Reagen'in seçim kampanyalarında öne çıkardığı ve iktidar olduktan sonra uygulamaya çalıştığı için reagenomics diye de adlandırılır. Abd'de Reagen, İngiltere'de M.Thatcher tarafından kabul edilen arz yönlü iktisat devletin ekonomik işlevli tüm içeriklerini tasfiye etmeye çalışmaktadır. Stagflasyon krizinin atlatılması için üretimi arttırmayı amaçlayan bu iktisatçılar, gelir vergisinin indirilmesinin hem girişimcileri teşvik edilecek yeni yatırımlara yönlendireceğini, hem de vergi indirimleri sonucu sağlanan fonların yatırımlara aktarılacağını iddia etmektedirler. Böylece üretim artışı sağlanarak istihdam arttırılacak diğer yandan da fiyatların düşmesi sağlanacaktır. Bu düşünceye göre vergi oranlarının düşmesi ve buna paralel olarak yeni yatırımların uygulanmasıyla birlikte üretimde artış sağlandığı gibi vergi geliri de artacaktır (Öztürk, 2006: 25).

Vergi indirimlerinin ekonomik süreçler üzerindeki karşılıklı etkileşim zinciri şu şekilde işlemektedir (Karaaslan, 1999: 64) :

- Gelir vergisinde yapılacak bir indirim çalışanların tasarruf isteğini arttırır. Tasarruf artışı faiz oranlarını düşürerek yatırımların artmasını sağlar.
- Kurumlar vergisinde yapılacak bir indirim, kurum karlılığını ve dolayısıyla işletmelerin tasarruf yapma kapasitesini genişletecektir.
- Kişi ve kuruluşların tasarruflarının artması, borçlanma taleplerini azaltır. Bu da faiz oranlarını düşürür. Faiz oranlarının düşmesi de yatırım malları talebini arttırır.
- Yatırım/GSMH oranının yükselmesi produktiviteyi arttırır.
- Gelir vergisi oranlarının azaltılması, işgücünün çalışma isteğini uyararak emek arzının artmasını sağlar.
- Üretim kapasitesinin genişlemesi, arz yetersizliğinden doğan enflasyonist baskıları azaltarak, enflasyon oranını düşürür.
- Üretimin yükselmesi, mal ihracını da arttırarak ödemeler dengesinin düzelmesini ve ulusal paranın değer kazanmasını sağlar.

- Gelir vergisi oranlarının düşük olması, toplu sözleşmelerde yüksek ücret artışı isteklerini sınırlar. Çünkü vergi oranlarının düşmesiyle işçinin eline daha yüksek harcanabilir gelir geçecektir. Bu da fiyat yükselişlerini frenleyecektir.
- Enflasyon hızının azalması önce geliri sonra da tüketim, üretim ve istihdam artırır. Enflasyonun düşmesi faiz oranlarını düşürerek yatırımları teşvik eder.

Arz-yönlü iktisadın temel politika aracı vergi oranlardır. Vergi oranlarının önemli bir politika aracı olarak kullanılmasına Avustralyalı iktisatçı Colin Clark öncülük etmiştir. Clark, 1940'lı yılların sonunda yaptığı bir ekonometrik araştırmada, vergi yükünün % 25'i aşması halinde enflasyonun başlayacağını iddia etmiştir. Clark'a göre, yüksek vergi oranları tasarrufları ve insanlardaki çalışma azmini azaltacaktır. Böylece üretim ve arz daralacak ve sonuçta toplam talep-toplam arz dengesi bozulacak, ekonomide meydana gelecek talep fazlası fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine yani enflasyona neden olacaktır. Fakat sanayi ülkelerinin %25'in üzerindeki vergi yüküne rağmen hızlı gelişmelerini sürdürmeleri, Clark'ın görüşlerini iktisat politikaları üzerinde etkili kılmamıştır (Temiz, 2008: 5).

1.6.6. Yeni Klasik Teori

Keynesçi makro teorinin yetersizliklerinin ortaya koyulması ve eleştirilmesi, yeni bir makro teorinin meydana gelmesini beraberinde getirdi. İktisat literatüründe Rasyonel Beklentiler Teorisi'ne dayanarak, 1970'lerde ortaya çıkan bu yeni makrocu anlayışa Yeni Klasik Makro Teori denir (Erim, 2011:222). Robert Lucas'ın kurduğu Yeni Klasik Teori'ye göre hükümetin uygulayacağını önceden açıkladığı politikalar yani sürpriz beklenmeyen politikalar, hem kısa dönemde hem de uzun dönemde işsizlik haddini etkilemezler. Diğer bir ifadeyle Neo-Keynesyen analizin işsizlik ve enflasyon hadleri arasındaki zıt yönde bir değiş-tokuş olduğu tezi, önceden açıklanan ve sürpriz olmayan politikalar itibarıyla hem kısa dönemde hem de uzun dönemde geçersizdir. Hükümetin uygulayacağını önceden açıklamadığı politikalar, işsizlik haddini uzun dönemde etkilememektedir ancak kısa dönemde etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle Neo-Keynesyen analizin işsizlik ve enflasyon hadleri arasındaki zıt yönde bir değiş-tokuş olduğu tezi, sürpriz politikalar itibarıyla ve sadece kısa dönemde geçerlidir. Friedman'ın işsizlik ve enflasyon hadleri arasındaki kısa dönemde zıt yönde bir değiş-tokuş olduğu tezi, sadece sürpriz politikalar için geçerlidir (Ünsal, 2009: 37).

Rasyonel Beklentiler, Keynesyen Teori ve uygulamalara karşı geliştirilmiş ve Neo klasik gelenek içinde kabul edilen makro yaklaşımli bir teoridir. 1961 yılında J.F. Muth tarafından yayınlanan makaleler ile tanınan teori, Keynezyen Makro Teoriye alternatif oluşturmuştur. Muth tarafından yayınlanan makalelerde bireylerin beklentilerinin Monetaristlerin iddia ettiği gibi uyumcu değil rasyonel nitelikli olduğunu belirtmiştir (Ernesto ve Stefano,1993: 218). Rasyonel Beklentiler Teorisyenleri Chicago Okulu'na mensup olup aynı zamanda Friedman'ın öğrencisiydiler. Bu teorinin ortaya çıkışında Friedman'ın sürekli gelir hipotezi etkildir. Bu teoriye göre bireyler, tüketim planlamasını, bekledikleri gelire göre yapmaktadırlar. Benzer biçimde Friedman'ın Philips eğrilerine yapmış olduğu eleştiri ile işçilerin fiyatlar genel düzeyi hakkındaki beklentileri reel ücretin belirlenmesinde temel bir unsurdur (Evans, 1983:117).

Rasyonel Beklentiler Teorisi, ekonomik birimlerin sistematik olarak hata yapmadıklarını bunların rastlantısal olduğunu ve ortalama olarak hata paylarının da sıfır olduğunu iddia ederler. Ekonomik birimlerin deneyimlerinin dışında, ekonomik olgularla ilgili yargıları, bekleyişlerdeki hata paylarının sıfır olmasının temel nedenidir. Ekonomik birimler bu süreç içinde sistemdeki bitin enformasyon kaynaklarını kullanırlar. Bu sürecin aksaması bu okul taraftarlarına göre, ekonomik krizlerin kaynağını oluşturmaktadır. Eğer enformasyon sağlamada sorun varsa bu durum ekonomik birimlerin rasyonelliğini bozmaktadır (Okur, 2007: 16).

Yeni Klasikler' in gerek bekleyişlerdeki yanılmanın geçici olduğu gerekse reel faktörlerce tayin edilen ekonominin dinamik dengesi varsayımları klasik düşüncenin ” kişiler optimize eder, piyasalar dengeye getirir” görüşüne işlerlik kazandırmayı amaçlamaktadır. Örneğin rasyonel bekleyişin hakim olduğu bir piyasada para arzındaki çoğalmalar sadece enflasyonu arttırır. Bunun ötesinde işsizlik ve büyüme üzerinde hiç bir pozitif etkisi yoktur. Çünkü belirtildiği biçimde para politikası aracı uygulandığında gelecekteki fiyatların yükseleceğini düşünen kişiler kendi ürettikleri mal ve hizmet fiyatlarını yükseltirler. Rasyonel Beklentiler Teorisi bu görüşleriyle hükümetlerin sistematik olmayan ekonomi politikalarıyla, istihdam üzerinde etkili olamayacağını ileri sürerler. Tam istihdamdan sapma, ekonomik birimlerin yaptıkları hatalardan ortaya çıkmaktadır. Bu hataların meydana gelişi ise ekonomik birimlerin enformasyon sağlayamaması yani eksik enformasyondan kaynaklanmaktadır. Böylece ekonominin

uzun dönem dengeden sapmış olması, devletin piyasalara şok müdahaleleri nedeniyle ortaya çıkmaktadır. (Tekeoğlu, 1993: 245).

1.6.7. Yeni Keynesyen Teori

Makro iktisadi analizin tarihsel gelişim sürecinde Yeni Klasik analizi, Yeni Keynezyen analiz izlemiştir. John Taylor, Stanley Fischer, ve Gregory Mankiw gibi Amerikalı iktisatçılar, Monetarist yaklaşımın ve yeni klasik yaklaşımın radikal eleştirileri karşısında Yeni Keynesyen model denilen bir model geliştirmişlerdir (Ünsal, 2009: 37).

Yeni Keynesyenler'e göre kısa dönemde denge kurulduğunda bu denge eksik istihdam dengesi olabilir. Genel denge durumu kısa dönemde eksik istihdam denge durumudur. Yeni Keynesyenler'e göre, Yeni Klasikler'in bahsettiği gibi herhangi bir şok olmadıkça ekonomi tam istihdamda bulunacak diye bir varsayım olamaz. Keza kısa dönemde aşırı istihdam denge durumundan da söz edilebilir. Ekonominin doğal hasıla seviyesinde tam istihdamda bulunacağı durum ancak uzun dönemde söz konusudur (Özdurak, 2011: 133).

Yeni Keynesyen iktisatçıların en önemli varsayımı ücretlerin ve fiyatların yapışkan olmasıdır. Yeni Keynesyenler'e göre ücretlerin ve fiyatların yapışkan olması, ücret ve fiyatların değişen iktisadi koşullara anında uyum sağlayamayacağı, ancak belirli bir zaman geçtikten sonra yeni duruma uyum sağlayabilir (Özdurak, 2011: 134).

Keynesyen ekonomilerde ücretlerin düşmeye olan katılıkları önemli ve temel bir görev edinir. SOLOW' a (1987) göre, ekonomi uzun bir istikrarsızlık halinde olabilir. Çünkü ücretler ve hatta fiyatlar bir arz-talep dengesizliğini ortadan hemen kaldıracak kadar hızlı bir uyum sağlayamaz. TOBIN' e (1987) göre ise, Keynes'in Genel Teorisi "ücret işgücü piyasasını neden dengeye getirmez?" sorusu ile başlar. Keynes'in buna cevabı ücretlerin katılığı olmaktadır. Ancak bu yorum, Neo-klasik iktisadın eleştirisinden başka bir şey değildir. Yeni Keynesci akımın iktisatçılarından olan MALINVAUD (1983) ise, genel denge teorisinin fiyat katılığı ve miktar sınırlaması çerçevesinde yorumunu yapmaktadır. Malinvaud' ya göre Klasik teori genel denge analizi yapılması gereken yerde kısmi denge analizi yapmaktadır ve işgücü piyasasını tek başına ele almaktadır. Oysa işgücü piyasası aslında mal piyasası ile bağlantılıdır. Firmalar satabilecekleri kadar mal üretmektedirler ve bu bakımdan işgücü

piyasası genel denge analizi içinde yer almaktadır. Kısa dönem miktar uyumu aynı zamanda kısa dönem fiyat uyumunu etkileyecektir ki bu da kısa dönem denge teorisinin oluşturulması açısından son derece önemlidir. Ayrıca ücretler sadece bir üretim maliyeti değil aynı zamanda alım gücünün bir göstergesidir. Dolayısıyla ücretlerin düşmesi üretim maliyeti açısından olumlu bir sonuç olarak gözüktse de toplam talebi olumsuz etkileyeceğinden sonuçta üretim artmayacaktır (Ataman, 1998: 59-72).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İSTİHDAMIN YAPISI VE İŞSİZLİĞİN GELİŞİMİ

Ülkemizin büyük nüfus hacmine sahip olması, nüfusun genç yapısı, eğitim olanaklarının yetersizliği, kentlerin bozulan yapıları, ekonomik yapıdaki mevcut sorunlar, dış borç yükleri, yüksek enflasyon oranları, toplanamayan vergiler, göz yumulmak zorunda kalınan enformel sektör gibi olumsuz koşullar, Türkiye İşgücü Piyasası'nın özellikleri ve Türkiye'deki istihdamın yapısı hakkında birtakım fikirlere sahip olunmasına yardımcı olabilmektedir (Şahin, 2007: 129-163). Bu bölümde Türkiye'de işgücü piyasası, işgücü arzı, işgücü talebi ve işgücüne katılım oranları incelenmiştir. Ayrıca istihdamın dağılımı sayısal veriler yardımıyla ve tablolarla açıklanmıştır. Son olarak da işsizliğin gelişiminden bahsedilmiştir.

2.1. Türkiye'de İşgücü Piyasası

İşsizlik sorunu ele alınırken öncelikle ele alınması gereken konu emek arz ve talebinin bulunduğu işgücü piyasanın yapı ve koşullarıdır. Ülkemizde işsizlik büyük ölçüde yapısal nedenlerden kaynaklanmakta ise de, sağlıklı ve etkin bir işgücü piyasasının tesisi, bu sorunun çözümüne önemli katkılar sağlayabilecektir. İşsizliğin azaltılabilmesi için, bir yandan ekonomik büyüme ve yatırımların hızlandırılıp istihdam yaratıcı önlemler alınmasına, diğer yandan da mutlaka istihdam için gerekli kurumsal yapının kurulup geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Ülkemizde işgücü piyasasının yapısı ve işleyişine ilişkin sorunlardan bazıları işgücü piyasasının parçalı bir yapıya sahip olması, yeterli esnekliğe sahip olmaması, kurumsallaşma düzeyinin düşüklüğü ve istihdam hizmetlerinin yeterince sağlanamıyor olmasıdır (Özdemir vd., 2006: 92).

Türkiye'de işgücü piyasasının yapısı incelendiğinde, gelişmekte olan ülkelerin göstermiş oldukları yapısal özelliklere rastlanmaktadır. Geleneksel ve modern kesim olarak ikiye ayrılmış bir işgücü piyasası bulunmaktadır. Kırsal istihdam-kentsel istihdam, enformel sektör, formel sektör, tarımsal istihdam-sanayi istihdamı gibi istihdam şekillerinin karşılaştırılması ve iç içe yaşanması Türkiye işgücü piyasasının en önemli özelliğidir. Ayrıca kır-kent ayrımı büyük bir önem ifade etmektedir. Kırsal kesimde var olan sosyoekonomik yapı içinde işgücünün değerlendirilmesi ile yaşanan işsizliğin ve istihdam sorununun önemli bir kısmı açıklanmış olmaktadır. (Ceylan, 1999: 88).

Ülkemizde işgücü piyasasının sahip olduğu temel sorun çalışma çağı nüfusunun istihdamdan daha hızlı artması ve yeni istihdam imkanı oluşturamamasıdır. Diğer husus ise hiç kuşkusuz tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki payının hala çok yüksek olmasıdır. Özellikle son birkaç yıldır tarım sektöründe yaşanan çözülme ve kırdan kente göç büyük ölçüde işgücü piyasasını şekillendirmektedir. Ayrıca kayıt dışı istihdam, genç işsizliğin yüksek olması, işgücünün vasıf seviyesinin düşüklüğü ve işsizlikle kapsamlı politikaların oluşturulamaması diğer sorun alanlarını meydana getirmektedir (Özdemir vd., 2006: 93). Çalışmada Türkiye’deki işgücü piyasası dört başlık altında incelenmektedir. Bu başlıklar; nüfusun demografik yapısı, işgücü arzı, işgücü talebi ve işgücüne katılım oranlarıdır.

2.1.1. Nüfusun Demografik Yapısı

Nüfus, işgücünün ya da diğer bir ifadeyle iktisaden faal nüfusun kaynağıdır daha doğrusu havuzudur. İşgücü piyasasında işgücü arzını ve buna bağlı olarak uzun dönemli ekonomi politikalarını oluşturmada nüfus eğilimleri birincil değişkendir. Bu nedenle işgücü piyasası ile ilgili bir değerlendirme yapmadan önce mutlaka ülke nüfusunun sayısal gelişiminin ortaya konulması önemlidir (Sapancalı, 2000: 15-42).

Tablo 1: Türkiye’de Nüfus ve Yıllık Nüfus Artış Hızı

Yıl	Nüfus			Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)
	Toplam	Erkek	Kadın	
1927	13.648.270	6.563.879	7.084.391	21,1
1935	16.158.018	7.936.770	8.221.248	17,2
1940	17.820.950	8.898.912	8.922.038	17,0
1945	18.790.174	9.446.580	9.343.594	10,6
1950	20.947.188	10.572.557	10.374.631	21,7
1955	24.064.763	12.233.421	11.831.342	27,8
1960	27.754.820	14.163.888	13.590.932	28,5
1965	31.391.421	15.996.964	15.394.457	24,6
1970	35.605.176	18.006.986	17.598.190	25,2

Tablo 1: Devamı

1975	40.347.719	20.744.730	19.602.989	25,0
1980	44.736.957	22.695.362	22.041.595	20,7
1985	50.664.458	25.671.975	24.992.483	24,9
1990	56.473.035	28.607.047	27.865.988	21,7
2000	67.803.927	34.346.735	33.457.192	18,3
2007	70.586.256	35.376.533	35.209.723	12,1
2008 ¹	71.517.100	35.901.154	35.615.946	13,1
2009	72.561.312	36.462.470	36.098.842	14,5
2010	73.722.988	37.043.182	36.679.806	15,9
2011	74.724.269	37.532.954	37.191.315	13,5
2012	75.627.384	37.956.168	37.671.216	12,01

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda Türkiye yaklaşık 12 milyon civarı bir nüfusa sahipti. Yüzde sekseni kırsal kesimde yaşayan ve tarımla uğraşan bu nüfusun bir yılda ürettiği GSMH bir milyar TL ve kişi başına düşen gelir 80 TL civarında idi. Cumhuriyet idaresinin 1927’de yaptığı ilk nüfus sayımında Türkiye’ nin nüfusu 13,6 milyon olarak tespit edildi. Atatürk’ün vefatı sonrasında ve İkinci Dünya Savaşı öncesinde, Türkiye’nin nüfusu 17 milyona yükselmişti. Diğer bir deyişle, nüfus 15 yılda 5 milyon artmıştı. Bu yıllarda nüfusun yüzde sekseni kırsal kesimde barınıyordu. İkinci Dünya Savaşı yıllarında düşen nüfus artış hızı, Savaş sonrası dönemde tekrar yükseldi ve 1950-1970 yılları arasında yılda binde 28,5 ile binde 25 arasında artış gösterdi. 1955 nüfus sayımında Türkiye 24 milyon nüfusu aşmış bir ülke idi, yani nüfus 30 yılda yaklaşık olarak ikiye katlanmıştı. 1970’den sonra nüfus artış hızı giderek azaldı. 2000’li yıllarda ise nüfus artış hızı binde 15’in altında seyrediyor. Ancak, Türkiye Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında hala hızlı çoğalan ve nüfusu genç bir ülkedir; nüfusun yarısı 29 yaşın altındadır. 2010 yılı nüfus verilerine göre 73,7 milyon nüfusun %25,6’sı yaklaşık 19 milyon kişi 14 yaşın altında ve % 7,2 si ise 65 yaşın üstündedir. AB ülkelerinde genç nüfus oranı Türkiye’ye göre daha düşüktür, buna karşılık, 60 yaşın üstündeki nüfusun toplam nüfusa oranı ortalama % 20’nin üstündedir (Şahin, 2011: 618).

Tablo 2: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Nüfus Artış Hızı (%)

Ülkeler	2011	2012	2013
Almanya	0,03	0,17	-0,20
Danimarka	0,47	0,36	0,18
Fransa	0,52	0,51	0,47
Hollanda	0,47	0,37	0,39
İngiltere	0,76	0,81	0,81
İsveç	0,71	0,60	0,60
İspanya	0,11	0,08	-0,14
İtalya	0,47	0,32	0,29
Türkiye	1,30	1,26	1,24

Kaynak: http://www.iso.org.tr/tr/documents/arastirma/ab_temel_ekonomik_veriler.pdf

Türkiye nüfus açısından dünyanın en kalabalık 20 ülkesinden biridir. %1 den fazla olan nüfus artış hızı ile gelişmiş AB üyesi ülkelere göre hızlı bir nüfus artışı göstermektedir. Özellikle AB’deki nüfus artış hızı %1’in altında yer almaktadır. Nüfus artış hızının yüksek olması Türkiye için büyük bir şanstır. Çoğu AB üyesi ülkelerde nüfus artış hızı düşük olduğundan dolayı yaşlı nüfusun sayısında artış görülmektedir. Bu yüzden de AB üyesi ülkelerin çoğunda genç nüfusa ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü genç nüfus üretime katılan kesimi oluşturmaktadır. Türkiye’de ise genç nüfusun sayısı AB üyesi ülkelere göre oldukça fazladır. Tablo 2’deki sayısal veriler incelendiğinde Türkiye’nin yıllık nüfus artış hızı 2011 yılında % 1.30, 2012 yılında 1.26 ve 2013 yılında ise % 1.24 düzeyindedir. Almanya ve İspanya gibi AB ülkelerinin 2013 yılı nüfus artış hızı ise eksi olarak görülmektedir.

İnsanların gereksinimleri, yetenekleri, toplumda oynadığı roller yaş, cinsiyet ve yaşadıkları bölgelere göre değişmektedir. Bu nedenle Türkiye nüfus yapısındaki değişim yaş, cinsiyet ve yaşadığı bölge ölçütlerine göre incelenmektedir.

2.1.1.1. Nüfusun Yaşa Göre Dağılımı

Nüfus genel olarak üç ana yaş grubuna göre sınıflandırılır: 0-14 yaş arası, 15-64 yaş arası, 65 yaş ve üstü. Türkiye nüfusunun 1990 ve sonrası yıllardaki üç ana yaş grubuna göre dağılımı Tablo 3’de ele alınmaktadır.

Tablo 3: Türkiye’de Nüfusun Üç Ana Yaş Gurubuna Göre Dağılımı

Yıl	Toplam Nüfus (Milyon)	0-14		15-64		65 ve Üzeri	
		Nüfus	%	Nüfus	%	Nüfus	%
1990	56 .5	19.7	35	34.2	60,7	2.6	4,3
1995	62.2	20.1	32,3	39.2	63,0	2.9	4,7
2000	67 .8	20.2	29,8	43.7	64,5	3.9	5,7
2007	70 .6	18.6	26,4	46.9	66,5	5.1	7,1
2008	71 .5	18.7	26,3	47.9	66,9	4.9	7,7
2009	72 .6	18.8	26	48.6	67,0	5.1	7,9
2010	73 .7	18.7	25,6	49.7	67,2	5.2	8,2
2011	74 .7	18.9	25,3	50.3	67,4	5.5	8,3
2012	75 .6	18.8	24,9	51.0	67,6	5.7	8,5

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, 1935-2000 ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2007-2012

0-14 yaş nüfusu çalışmaya dahil olamayan çağdakilerin grubudur. Türkiye’ de çalışabilecek çağ nüfusu 15-64 yaş arası nüfus zaman içinde artarken çalışamayacak nüfus oranında azalma görülmektedir. 65 yaş ve üzerinde olup da çalışamayacak olanların oranı ise zaman içinde artış göstermektedir. Bu oran gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir. Bu durum Türkiye’de ortalama yaşam düzeyinin, gelişmiş ülkelere göre daha kısa olmasıyla açıklanabilir. Türkiye genç bir nüfusa sahip bir ülkedir. 15-64 yaş arası nüfusun oranı az da olsa sürekli bir artış göstermektedir (Karakayalı, 2009: 159).

2.1.1.2. Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı

Tüm nüfus sayımlarında nüfusun cinsiyete göre dağılımının tespit edildiğini görmekteyiz. Diğer taraftan nüfusun cinsiyet göre dağılımının ve oranının tespit edilmesi hem daha kolay bir iştir, hem de sistematik hatalara pek rastlanmaz. Genelde ülkeler düzeyinde cinsiyet oranları arasında büyük farklılıkların olmadığı ve birbirlerine yakın oldukları görülmektedir. Bununla birlikte, cinsiyet oranlarının gelişmiş ülkelerde kadınların lehine, gelişmekte olan ülkelere ise erkeklerin lehine olduğu da bir gerçektir. Diğer taraftan, nüfusun göre dağılımı sosyal ve demografik açıdan olduğu

kadar, ekonomik açıdan da büyük önem arz etmektedir. Nüfusunun çoğu erkeklerden oluşan bir ülkede emek arzı, nüfusunun çoğu kadınlardan oluşan bir ülkeye göre daha fazla olmaktadır. Bu ilişki, işgücüne katılma oranları bakımından da geçerlidir (Murat, 2006: 120). 1927 yılından beri yapılan nüfus sayımlarından, günümüze kadar yapılan sayımlardaki nüfusun cinsiyete göre dağılımı Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Türkiye Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı (Bin)

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın
1927	13.648	6.564	7.084
1935	16.158	7.936	8.222
1940	17.820	8.898	8.922
1945	18.790	9.446	9.343
1950	20.947	10.527	10.420
1955	24.064	12.223	11.831
1960	27.754	14.163	13.591
1965	31.391	15.996	15.395
1970	35.605	18.007	17.598
1975	40.347	20.744	19.603
1980	44.736	22.695	22.041
1985	50.664	25.671	24.041
1990	56.473	28.607	27.865
1995	62.644	31.174	30.470
2000	67.803	34.346	33.457
2007	70.586	35.376	35.209
2008	71.517	35.901	35.615
2009	72.561	36.462	36.098
2010	73.722	37.043	36.679
2011	74.724	37.532	37.191
2012	75.627	37.956	37.671

Kaynak: TÜİK, Nüfus İstatistikleri

1927 yılından günümüze kadar yapılan sayımlarda toplam nüfus içerisinde kadınların payında zaman içinde göreceli düşme yaşanmıştır. Nüfusun cinsiyete göre

dağılımını incelerken dış etkenleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Mesela savaş olan yıllarda erkek nüfus sayısında azalma görülmektedir. Türkiye’de Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında, erkek nüfusunda bir azalma görülmektedir. 1940 yılı sonrasında erkek nüfusunun sayısı kadın nüfusunun sayısını geçmektedir.

2.1.1.3. Nüfusun Yerleşim Bölgelerine Göre Dağılımı

Nüfusun yerleşim bölgelerine göre dağılımı, kentlerde yaşayanların nüfusu ve kırsal kesimde yaşayanların nüfusu olarak iki başlık altında incelenecektir. 1927 yılı ve sonrası gerçekleşen nüfus sayımı verilerine göre nüfusun yerleşim bölgelerine göre dağılımı Tablo 5’de ele alınmaktadır.

Tablo 5: Nüfusun Yerleşim Bölgelerine Göre Dağılımı

Yıllar	Toplam Nüfus (Bin)	Kent Nüfusu (Bin)	% (Yüzde)	Kır Nüfusu (Bin)	% (Yüzde)
1927	13.648	3.306	24,2	10.342	75,8
1935	16.158	3.802	23,5	12.356	76,5
1940	17.820	4.346	24,4	13.474	75,6
1945	18.790	4.687	24,9	14.103	75,1
1950	20.947	5.244	25,0	15.703	75,0
1955	24.064	6.927	28,8	17.137	71,2
1960	27.754	8.859	31,9	18.895	68,1
1965	31.391	10.805	34,4	20.585	65,6
1970	35.605	13.691	38,5	21.914	61,5
1980	44.736	19.645	43,9	25.091	56,1
1990	56.473	33.326	59,0	23.146	41,0
2000	67.803	44.006	64,9	23.797	35,1
2007	70.586	49.747	70,5	20.838	29,5
2008	71.517	53.611	75,0	17.905	25,0
2009	72.561	54.807	75,5	17.754	24,5
2010	73.722	56.222	76,3	17.500	23,7
2011	74.724	57.385	76,8	17.338	23,2
2012	75.627	58.448	77,3	17.178	22,7

Kaynak: TÜİK Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, 1927-2000 ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2007-2012

Tablo 5 incelendiğinde, 1945–2000 dönemini kapsayan 55 yıllık bir dönemde Türkiye'nin nüfusu 3 katı aşan bir artış gösterirken aynı dönemde, kentsel alanların (il ve ilçe merkezleri) nüfusunda 10 katı aşan bir artış meydana gelmiştir. Yine bu dönemde kentli nüfusun, toplam nüfus içindeki payı %25'ten %65'e yükselmiştir. Ülkemizde, 2000 yılı itibariyle nüfusun yaklaşık üçte ikisi kentsel alanlarda yaşamaktadır (Başel, 2007: 517).

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu dönemde nüfusun yaklaşık yüzde yetmiş beşi köylerde yaşarken, 2000 yılında bu oran yüzde otuz beşlere kadar gerilemiştir. Şehirli nüfusun 1950'lerden sonra hızlı artışında, ekonomik kalkınmaya paralel olarak eğitim ve istihdam imkanlarının şehirlerde toplanması, nüfusun daha çok altyapıya gelişmiş bölgelerde yoğunlaşmasına sebep olmuş, ulaşım ve haberleşme araçlarındaki gelişmeler de, şehir nüfusunun artmasına yol açmıştır. Bütün bu önemli faktörler şehirlerin çekişi olarak değerlendirilebilir. Bunun aksine olarak köyden göçü zorunlu kılan sebeplere de köylerin itişisi olarak değerlendirilebilir (Karluk, 2007: 12).

2.1.1.4. Demografik Fırsat Penceresi

Nüfusun artış hızı azalırken, çalışma çağındaki nüfusun artması ve yüksek sayılara ulaşması Demografik Fırsat Penceresi veya Demografik Armağan olarak anılmaktadır. Demografik Fırsat Penceresi terimi ilk defa Barlow tarafından kullanılmıştır. Demografik Fırsat Penceresi ülkelerin tarihlerinde sadece bir kez karşılaşılabilen bir durum olarak bir fırsattır. Çünkü, nüfusun yaş yapısındaki değişiklikler sürecinde çalışma çağındaki nüfus sadece bir kez artarak en yüksek değerini alır; bundan sonra azalmaya başlar ve bu oluşum bir daha tekrarlanmaz. Japonya'nın 1960'larda ve diğer Doğu Asya ülkelerinin 1970'lerde yaşadığı hızlı büyüme dönemi ve üretimlerindeki artış, bu ülkelerde oluşan Demografik Fırsat Penceresi ile ilişkilendirilmektedir (Tansel, 2012: 37).

Türkiye 2030 yılına kadar işgücü potansiyeli açısından demografik fırsat penceresinden yararlanabilecek ender ülkeler arasındadır. Nitelikli insan gücüne dönük eğitim-sanayi işbirliği politikalarını kadınların işgücüne katılma oranının artırılmasına dönük tedbirlerle güçlendirdiği takdirde, ülkemiz demografik fırsat penceresinden en iyi şekilde faydalanabilme potansiyeline sahiptir (Peker, 2013: 11). Ülkelerin tarihinde sadece bir kez karşılaşılabilen Demografik Fırsat Penceresi'nden nasıl yararlanılabilir? Çalışma çağındaki nüfus artarken, istihdam fırsatlarının gelişmesi ile bu nüfusun

istihdamı mümkün olacaktır. Eğer gerekli istihdam olanakları oluşturulamaz, işgücüne olan talep, çalışma çağındaki nüfustan az olursa işsizlik meydana gelir. Bu durum yoksulluğu arttıracak, toplumsal dirlik ve düzeni tehdit edebilecektir. Ayrıca, çalışma çağındaki nüfusun eğitimi ve sağlığı önem kazanacaktır. Bu yaş grubunun eğitim düzeyi ve becerileri arttırılabildiği takdirde istihdam edilebilirlikleri de artacaktır. Aksi takdirde yine işsizlik tehlikesi söz konusu olacaktır. Bağımlı yaş grubu olan 0-14 yaş grubu daraldıkça, bu grubun toplumsal yükü azalacaktır. Bu yaş grubunun sayısı 2000 yılından beri azalmaktadır. Eğitim çağında olan bu nüfus azaldığı için, eğitim harcamalarının Gsyih içerisindeki payı sabit kalsa bile öğrenci başına düşen harcamalar artabilecek, buda gelecek yıllarda eğitimin niteliğini olumlu yönde etkileyecektir. Gelecek yıllarda zorunlu eğitim süresi uzatılabildiği takdirde eğitim çağındaki nüfus, eğitimlerine daha uzun süre devam edebilecektir. Bu da onların işgücü piyasasında daha avantajlı bir durumda olmalarını sağlayacaktır. Yaşam boyu öğrenme kavramı da daha çok önem kazanacaktır (Hoşgör ve Tansel, 2010: 103).

2.1.2. İşgücü Arzı

Her ekonomide kadın ve erkek nüfusun bir bölümü gelir elde etmek için çalışmak zorundadır ya da daha genel bir ifadeyle çalışmak arzusundadır. Çalışmak isteyen her yetişkin belirli bir zaman diliminde ya bir işte çalışıyordur ya da işsiz olup iş arıyordur. Dolayısıyla, işgücü arzı tanımını kısaca şöyle yapabiliriz: İstihdam edilen (bir işte çalışan) nüfus ile bir işi olmayıp aktif olarak iş arayanların diğer bir deyişle işsizlerin toplamıdır (TÜSİAD, 2002: 29).

Nüfus ve nüfusun yaş bileşimi işgücü arzını belirleyen temel değişkenlerdir. Bu nedenle, demografik yapıda meydana gelecek bir değişim, işgücü arzını, dolayısıyla da işgücü piyasalarını doğrudan etkileyecektir. İşgücü piyasasının koşulları, esas olarak genel ekonomik gelişmelerden etkilenir (Murat, 2000: 303-352). Bununla birlikte, henüz başında bulunduğumuz bu yüzyılda, işgücü piyasalarının performansının demografik değişimlerden de artan bir biçimde etkileneceği kuşku götürmez bir gerçektir. Nitekim, son yıllarda demografik yapıdaki değişimin yönü, özellikle gelişmiş ülkelerde, nüfusun yaşlanması doğrultusundadır. Bu süreç, bir takım ekonomik ve sosyal sorunlar da beraberinde getirmektedir (Gündoğan, 2001: 96).

Tablo 6: Yıllara Göre İşgücü İstihdam ve İşsizlik (Bin) (+ 15 Yaş)

Yıllar (+ 15 yaş)	Kurumsal Olmayan Çalışma Çağındaki Nüfus	İşgücü	İstihdam Edilenler	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı %	İşsizlik Oranı %	İstihdam Oranı %	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus
2000	46.211	23.078	21.581	1.497	49,9	6,5	46,7	23.133
2001	47.158	23.491	21.524	1.967	49,8	8,4	45,6	23.667
2002	48.041	23.818	21.354	2.464	49,6	10,3	44,4	24.223
2003	48.912	23.640	21.147	2.493	48,3	10,5	43,2	25.272
2004	47.544	22.016	19.632	2.385	46,3	10,8	41,3	25.527
2005	48.358	22.454	20.066	2.388	46,4	10,6	41,5	25.904
2006	49.174	22.751	20.423	2.328	46,3	10,2	41,5	26.423
2007	49.994	23.114	20.738	2.377	46,2	10,3	41,5	26.879
2008	50.772	23.805	21.194	2.611	46,9	11	41,7	26.967
2009	51.686	24.748	21.277	3.471	47,9	14	41,2	26.938
2010	52.541	25.641	22.594	3.046	48,8	11,9	43	26.901
2011	53.593	26.725	24.110	2.615	49,9	9,8	45	26.867
2012	54.724	27.339	24.821	2.518	50	9,2	45,4	27.385

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

Tablo 6 incelendiğinde Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki çalışma çağındaki nüfus 2000 yılında 46 milyon 211 bin kişidir. Buna karşılık, işgücü 23 milyon 078 bin kişidir ve işgücüne katılma oranı % 49,9 olarak gerçekleşmiştir. Bunun anlamı, çalışabilecek yaştaki her 100 kişiden yaklaşık olarak ancak 50 kişi çalışmakta veya iş aramaktadır. Türkiye’de işgücüne katılma oranı yaklaşık olarak %46 ve %50 arasında seyretmektedir. Faal nüfus ya da bunun bir göstergesi olan işgücüne katılım oranları 2009 yılına kadar sürekli düşmektedir ve 2000 yılında % 49,9 olan bu oran, 2007’de % 46,2’ye inmiş, 2009 yılından itibaren de artmaya başlamıştır. Düşük ve giderek azalan işgücüne katılım oranları, Türkiye’de üreten kesimin giderek daha fazla kişiyi geçindirmek zorunda kalması ve üretime katılım sonucu elde edilen gelirin de daha fazla kişi arasında paylaşılması anlamına gelmektedir.

2.1.3. İşgücü Talebi

İşgücü talebinin analizi istihdamın hangi kesimlerde yoğunlaştığını ve iş gücü piyasasının yapısını belirlemek açısından önemlidir. İstihdamın sektörel dağılımı gelişmişliğin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 7: İstihdamın Sektörel Dağılım Oranları (%)

Yıllar	Tarım (%)	Sanayi (%)	Hizmet (%)
2000	36	24	40
2001	37,6	22,7	39,7
2002	34,9	23	42,1
2003	33,9	22,8	43,4
2004	29,1	24,9	46,0
2005	25,7	26,3	48,0
2006	24,0	26,9	49,1
2007	23,5	26,7	49,8
2008	23,7	26,8	49,5
2009	24,6	25,3	50,1
2010	25,2	26,2	48,6
2011	25,5	26,5	48,1
2012	24,6	19,1	49,4

Kaynak: TÜİK, Hane halkı işgücü anketi sonuçları

2000 yılında istihdamın sektörel dağılımında tarım kesiminde çalışanların oranı %36, sanayi % 24 ve hizmetler kesiminde % 40 oranındadır. Ekonomik krizlerin yaşandığı 2001 ve 2008 dönemlerinde tarım kesiminde istihdam oranlarında bir artış görülmektedir. Bunun nedeni tarım sektöründe çalışanların bir bölümünün başka sektörlerde iş bulduklarında tarım sektöründen ayrılmaktadırlar. Ancak, ekonominin ve istihdamın daraldığı kriz dönemlerinde tekrar tarım sektörüne dönmektedirler. 2000 yılında toplam istihdamın %36'sı tarım kesiminde çalışırken, 2012 yılında bu oran % 24,6 düzeyine gerilemiştir. 2012 yılında istihdamın %19,1'ini sanayi, %49,4'ünü ise hizmetler sektörü oluşturmaktadır.

2.1.4. İşgücüne Katılım Oranları

İşgücüne katılma oranı, belirli bir yaş ve cinsiyetteki kişinin işgücünde olma ihtimalini gösteren önemli bir kavramdır. Bireylerin işgücüne katılma kararlarını

yansıtan bu oran, ekonomi politikalarının uygulanmasında göz önünde tutulan temel göstergelerden biridir. İşgücünün tam istihdamını sağlamaya yönelik politikaları oluşturup uygulamak için toplumda kaç kişinin çalışmak istediğinin bilinmesini işgücüne katılma oranı sağlar. İşgücüne katılma oranının düşüklüğü, işgücü piyasasına dahil olmayan önemli bir kesimin varlığını gösterir. İşgücüne katılma oranının artması üretken toplumsal kesimin artması, bu oranın düşmesi ise üretken toplumsal kesimin daralması anlamına gelmektedir (Karabıyık, 2012a: 1286).

Tablo 8: Kent-Kır ve Cinsiyet Ayrımında İşgücüne Katılma Oranı

	Türkiye			Kent			Kır		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Yıllar	% (Yüzde)								
2000	49,9	73,7	26,6	44,1	70,9	17,2	58,7	77,9	40,2
2001	49,8	72,9	27,1	44	70,6	17,4	58,7	76,4	41,7
2002	49,6	71,6	27,9	44,4	69,8	19,1	57,6	74,5	41,4
2003	48,3	70,4	26,6	43,8	68,9	18,5	55,5	72,9	39
2004	46,3	70,3	23,3	43	69,1	17,7	54,4	73,3	36,7
2005	46,4	70,6	23,3	44,1	70	18,7	52,1	72	33,9
2006	46,3	69,9	23,6	44,2	69,3	19,5	51,2	71,3	33,1
2007	46,2	69,8	23,6	44,3	69,3	19,8	50,8	71	32,5
2008	46,9	70,1	24,5	45	69,5	20,8	51,4	71,6	32,9
2009	47,9	70,5	26	45,8	69,9	22,3	52,7	72	34,6
2010	48,8	70,8	27,6	46,8	70,4	23,7	53,5	71,6	36,3
2011	49,9	71,7	28,8	47,6	71	24,8	54,9	73,3	37,5
2012	50	71	29,5	48,3	71	26,1	53,6	71,2	36,9

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Anketi Sonuçları

İşgücü piyasası verilerine bakıldığında, ülkemizde işgücüne katılma oranında 2000 yılından 2008 yılına kadar belirgin bir düşüş yaşandığı, 2008 yılından sonra ise geriye dönüşün olduğu görülmektedir. İşgücüne katılma oranının düşük olmasının en temel sebeplerinden birisi kadınların işgücü piyasasında olması gereken yeri alamamasıdır. Dolayısıyla kadının işgücüne katılımının yetersizliği genel işgücüne katılımını düşürmektedir. Kentteki genel işgücüne katılım yıllar itibariyle bakıldığında hemen hemen eski seviyesini korurken kırdaki işgücüne katılımında azalış görülmektedir.

Tek artma eğilimi gösteren değişken ise kentteki kadının işgücüne katılımıdır (Demircan, 2012: 7).

Bir ülke veya bölge nüfusunun yaş grupları itibariyle dağılımı işgücüne katılma oranlarını farklı şekillerde etkilemektedir. Şöyle ki, toplam nüfusu içinde genç veya yaşlı nüfus oranı yüksek olan ülkelerde işgücüne katılma oranları daha düşük düzeylerde gerçekleşirken, özellikle çalışma çağındaki nüfus oranları yüksek olan ülkelerin ise işgücüne katılma oranlarının da daha yüksek olduğu bilinmektedir (Murat, 2007: 186).

Tablo 9: Yaş Grubuna ve Dönemlere Göre İşgücüne Katılma Oranı (%)

15 + Yaş	Yaş Grupları ve İşgücüne Katılma Oranları (%)										
	Yıllar	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
2000	35,5	49,9	61,7	62,1	62,7	61,4	54,6	47,4	41,2	32,8	20,8
2001	33,5	51,1	61	62,7	62,7	61,1	55,4	46,4	40,2	32,9	20,5
2002	31,7	50,4	62	63,4	62,9	61,3	55,5	45,5	39,4	33,4	18,4
2003	28,4	48,8	61,6	62,7	62,5	60,8	54	44,8	36,8	30,6	17,2
2004	26,2	50,5	61,5	61,8	62,7	59,7	51,6	41,1	33,9	26,4	14,3
2005	26,6	50,2	62,1	61,9	62,6	60,6	52,8	41,7	32,8	24,4	13,4
2006	26,6	49,5	61,7	62,5	62,6	60,7	52,3	42	32,5	24,2	12
2007	26,8	49,9	61,7	62,8	62,6	60,9	52	41,2	31,3	24,4	11,5
2008	27,3	50,6	62,7	63,5	63,7	61,4	52,8	42,4	32,1	24,7	11,7
2009	27,5	51,7	64,1	65,1	64,6	63,1	54,2	43,4	33,6	25,6	11,9
2010	26,6	52,2	65	65,9	66,5	65	57	44,8	34,8	27	12
2011	26,6	53,8	65,3	66,7	67,3	65,8	59,6	47,1	36,8	28	12,8
2012	25,4	52,9	65,6	67,3	67,5	67	60,3	47,8	37	28,7	12,4

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

İşgücüne katılma oranları açısından diğer bir husus, toplam işgücüne katılma oranlarının ülke genelinde ve 15-19 alt gençlik yaş grubu ile 55 yaşın üstündeki yaşlı kesimdeki işgücüne katılma oranlarının üzerinde, diğer yaş gruplarında ise altında olmasıdır. Yani çok düşük ve yüksek yaş gruplarında işgücüne katılma oranları, henüz işgücüne girmeme veya çıkma nedenleriyle ortalamanın altında seyretmektedir (Murat, 2007: 186).

Eğitim durumu itibariyle işgücüne katılma oranlarına bakıldığında bilinen ve sık tekrarlanan bir gerçek bir kez daha açığa çıkmaktadır eğitim durumu ile işgücüne katılım oranları arasında paralel bir ilişki vardır. Eğitim sadece işgücünün üretkenliğini artırarak ücret düzeylerinin yükselmesine imkan tanımamakta, ataerkil zihniyet yapılarını zayıflatarak kadınlarında işgücüne katılmasına toplum nezdinde meşruiyet sağlamaktadır (Toksöz, 2007: 64).

Tablo 10: Eğitim Durumuna ve Dönemlere Göre İşgücüne Katılma Oranı (%)

15 + Yaş	Eğitim Durumu ve İşgücüne Katılma Oranları							
Yıllar	Okuma- Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul Veya Dengi Meslek Okul	Genel Lise	Lise Dengi Meslek Okul	Yüksekokul Veya Fakülte	İlköğretim
2000	31,5	37,5	52,8	45,9	50,9	66,2	78,2	11,7
2001	30,3	38,1	52,7	48,2	51	65,9	79,2	10,8
2002	28,8	34,1	52,1	50,7	49,8	64,5	79,5	12,5
2003	28,2	31,1	50,2	52,4	47,4	63,6	77,7	13,7
2004	21,6	31,7	48,3	56,7	49,7	65,2	78,9	14,7
2005	19,9	31	47,9	60,9	49,6	65	77,9	20,4
2006	18,7	30,2	47,9	61,1	49,7	63,8	77,2	22,9
2007	18,1	29,4	47,4	62,5	48,8	64,5	77,3	27,4
2008	18,1	30,2	47,8	62,7	49,9	65	77,6	30,7
2009	18,8	31,6	49,2	62,7	52	65,4	78	32,3
2010	19,8	32,8	50,4	63,3	51,4	65,8	78,8	35,2
2011	20,5	34,1	51,5	63,9	52,1	65,5	79,3	37,1
2012	19,7	33,4	51,4	64,1	51,9	64,6	79,1	37,4

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

İşgücüne katılım oranları incelendiğinde, eğitim düzeyi arttıkça işgücüne katılım oranları da artmaktadır. Yüksekokul veya fakülte bitirenlerin işgücüne katılım oranları diğerlerine göre daha fazladır. Lise dengi meslek okulu bitirenlerin işgücüne katılım oranı, genel lise bitirenlere göre daha fazladır. Bunun sebebi ise fabrikaların, teknik bilgiye hakim olan ara eleman denen, nitelikli işgücüne sahip eleman ihtiyacıdır.

2.2. Türkiye’de İstihdamın Genel Durumu ve Yapısı

Türkiye’de istihdamın yapısı son 10 yıllık dönemde önemli bir değişim geçirmiştir. Dönüşüm süreci Clark’ın üç sektör kanunun doğal bir yansımasıdır ve bu açıdan aslında ülkemizde oldukça gecikerek yaşanan bir geçiş niteliğindedir. Yapısal değişim eş zamanlı olarak kentleşmeyi desteklerken, buna bağlı olarak imalat ve hizmet sektörleri de kent merkezli olarak büyümektedir. Bu olguda bir yandan kırsal kesimde ekonomik cazibesinin daralmasının yarattığı itici değişkenlerin (tarımsal üretkenliğin yetersizliği gibi) öte yandan kentsel alanların daha iyi çalışma ve yaşam koşullarının yarattığı çekici faktörlerin rolü oldukça belirgindir. Özellikle 2001 yılında yürürlüğe konulan yapısal istikrar programının sektörel geçişleri hızlandıran önemli bir faktör olduğu açıktır (Akgeyik ve Karagöl, 2010: 1-28).

Türkiye’deki istihdamın yapısını, sektörel ve fonksiyonel olarak ayrı ayrı inceleyebiliriz. Sektörel olarak tarım, sanayi inşaat ve hizmetler olarak, fonksiyonel olarak ise işyerindeki durumuna göre, cinsiyet ve kır-kent durumuna göre, eğitim durumuna göre, yaş durumuna göre incelemek gerekir. Özellikle ekonominin yapısal gelişimini görebilmek açısından istihdamın sektörel dağılımındaki değişmelere bakmak gerekir. Ayrıca istihdam hacminin niteliklerini görebilmek açısından istihdam edilenleri işteki durumlarına, cinsiyet ve eğitim düzeyine bakmak gerekir (Eren, 2011: 54).

2.2.1. İstihdamın Sektörel Dağılımı

Bir ülkede istihdamın sektörler göre dağılımı, o ülkenin ekonomik yapısını ve gelişme düzeyini gösteren en önemli göstergelerden biri olarak kabul edilmektedir. İstihdamın tarım, sanayi ve hizmet sektörü arasındaki dağılımının gelişimini, kalkınma süreci içinde evrensel bir yasa izler. Bu yasaya göre ekonomik gelişme ile birlikte tarımın payı sürekli azalırken sanayinin payı bir dönem sürekli artar, ardından uzun süre duraklama dönemine girer ve nihayet çok düşük bir tempoyla azalmaya başlar. Hizmet sektörü ise, payını sürekli arttıran sektördür. Günümüzde önde gelen gelişmiş ülkelerde tarımda çalışanların istihdam içindeki payı %3-4'e inmiştir. Sanayide çalışanların payı ise ortalama %30-35'ler civarına kadar yükseldikten sonra, %25 düzeyine kadar gerilemektedir. Bu ülkelerde hizmet sektörünün payı ise %70 civarındadır (Ulusoy ve Gürsel, 1999: 17). Türkiye’deki durum ise Tablo 11 de görülmektedir.

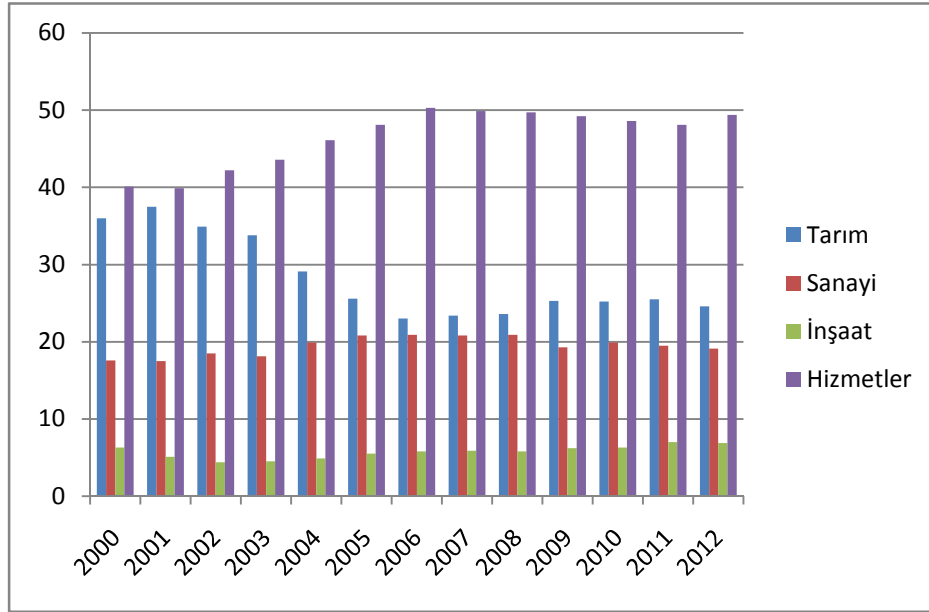
Tablo 11: Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

Yıllar	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
2000	36,0	17,6	6,3	40,1
2001	37,5	17,5	5,1	39,9
2002	34,9	18,5	4,4	42,2
2003	33,8	18,1	4,5	43,6
2004	29,1	19,9	4,9	46,1
2005	25,6	20,8	5,5	48,1
2006	23,0	20,9	5,8	50,3
2007	23,4	20,8	5,9	49,9
2008	23,6	20,9	5,8	49,7
2009	25,3	19,3	6,2	49,2
2010	25,2	19,9	6,3	48,6
2011	25,5	19,5	7,0	48,1
2012	24,6	19,1	6,9	49,4

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8

2000’li yılların başında tarımın toplam istihdam içindeki payı % 37’ler civarında iken, 2012 yılı itibari ile bu oran %24,6 düzeyine düşmüştür. 2002 ve 2006 yılları arasında tarımın toplam istihdam içindeki payı sürekli azalmaktadır. Küresel kriz nedeniyle 2007 ve 2009 yılları arasında tarımın toplam istihdam içindeki oranında bir artış görülmektedir. 2010 ve 2012 yılları arasında ise tarımın toplam istihdam içindeki payı azalmaktadır. Sanayi sektöründeki oranlar %18 ve %20 civarı arasında değişmektedir. Gelişmiş ülkelerde sanayinin toplam istihdam içindeki payı % 25 düzeyindedir. Buda Türkiye’nin hala gelişmiş bir ülke haline gelemediğinin bir göstergesidir. Tablo 11’de hizmetler sektöründeki, istihdam artışı görülmektedir. Hizmetler sektöründeki artış esas itibariyle evrensel bir olgudur. Tarım sektöründen beslenen, hizmetler ve inşaat sektörü birlikte ele alındığında, 2000 yılında iki sektörün toplam istihdam içindeki oranı % 46,4 iken, 2012 yılı itibariyle bu oran % 56,3 seviyesine yükselmiştir.

Grafik: 1 Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

2.2.2. İstihdamın İşteki Duruma Göre Dağılımı

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri hakkında bilgi veren bir konu da istihdam edilenlerin işteki durumudur. Gelişmiş ülkelerde en büyük payı ücretli ve maaşlı kesim oluşturmaktadır. Buna göre ekonomik gelişmeyle birlikte ücretli kesimin payının artması, kendi hesabına çalışanların ve ücretsiz aile işçilerinin payının azalması beklenmektedir (Özpınar vd, 2010: 139). Türkiye’de istihdam edilenlerin işteki duruma göre dağılımı Tablo 12’de görülmektedir.

Tablo 12: İstihdamın İşteki Duruma Göre Dağılımı (15+Yaş)

Yıllar	Ücretli ve Maaşlı	İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan	Ücretsiz Aile İşçisi
2000	48,6	29,8	21,6
2001	47,2	30,2	22,6
2002	49,7	29,4	20,9
2003	50,6	29,8	19,6
2004	54,5	28,4	17,1
2005	57,0	28,8	14,2
2006	58,9	28,0	13,1

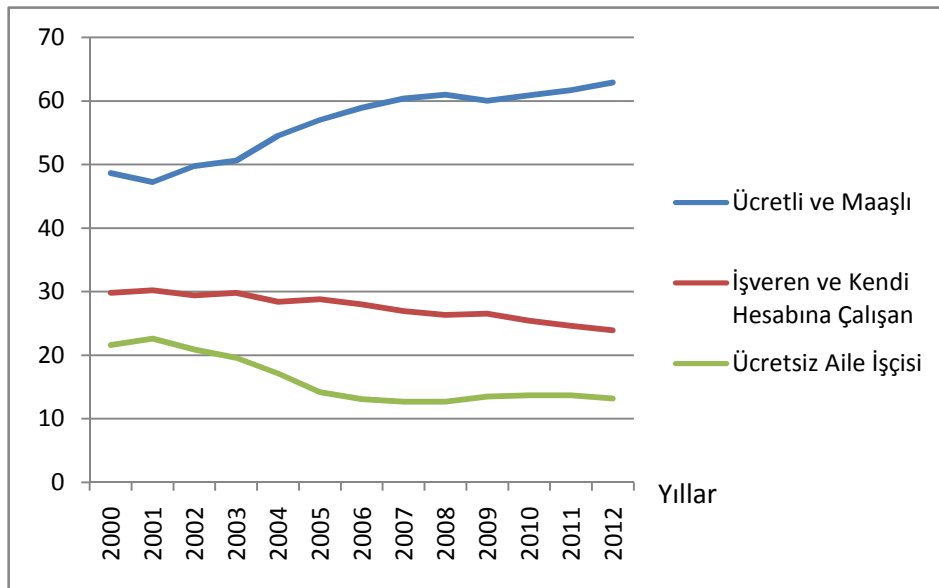
Tablo 12: Devamı

2007	60,4	26,9	12,7
2008	61,0	26,3	12,7
2009	60,0	26,5	13,5
2010	60,9	25,4	13,7
2011	61,7	24,6	13,7
2012	62,9	23,9	13,2

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8

Tablo 12’de görüldüğü üzere Türkiye’de istihdam edilenler içinde en yüksek pay ücretli ve maaşlı kesime aittir. Ücretsiz aile işçilerinin %30 seviyelerinde olan payı, 2012 yılında %13,2 düzeyine gerilemiştir. Bu durumun sebebi kentleşme olgusudur. Çünkü kırsal kesimde kendi tarlasında çalışan insanlar, kente göç ettiklerinde iş de aramadıkları için çalışmayanlar grubuna dahil olurlar. Buradaki en olumlu gelişme ise ücretsiz aile işçisi sayısının gerilemiş olmasıdır. Ancak yine de olması gerekenden yüksek olan bu oran tarım sektöründe bulunan gizli işsiz depolarının varlığını da gözler önüne sermektedir. Sonuç olarak ücretsiz aile işçilerinin kendi hesabına çalışanların istihdam içindeki payındaki azalmalar, ücretli ve maaşlıların payındaki artışa dönmüştür (Eren, 2011: 59).

Grafik 2: İstihdamın İşteki Duruma Göre Dağılımı

2.2.3. İstihdamın Cinsiyet ve Kır-Kent Açısından Dağılımı

İstihdamın kıra ve kente göre ayrımında, kırsal alanlar tarımsal istihdamı, kentsel alanlar ise sanayi ve hizmetler ağırlıklı bir istihdam yapısını gösterir. Tablo13’de görüldüğü gibi Türkiye ekonomisinin tarımsal ağırlıklı olmasından dolayı kırsal kesimdeki istihdam oranı kentsel kesimdeki istihdam oranından daha yüksektir. Kadın istihdamının oranı, erkek istihdam oranına göre daha düşüktür. Kadın istihdam oranı zaman zaman artış göstermiştir.

Tablo 13: İstihdamın Cinsiyet ve Kır-Kent Açısından Dağılımı (%)

Yıllar	TÜRKİYE			KENT			KIR		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2000	46,7	68,9	24,9	40,2	65,4	15	56,4	74,1	39,4
2001	45,6	66,5	25,1	38,9	63,3	14,5	55,9	71,4	41
2002	44,4	63,9	25,3	38,1	60,7	15,5	54,3	69	40,2
2003	43,2	62,9	23,9	37,7	60,3	15,1	51,9	67,1	37,4
2004	41,3	62,7	20,8	37,1	60,5	14,6	51,4	68,3	35,6
2005	41,5	63,2	20,7	38,5	61,9	15,6	48,8	66,5	32,6
2006	41,5	62,9	21	38,9	61,7	16,3	48	66	31,8
2007	41,5	62,7	21	39	61,8	16,6	47,4	65,1	31,2
2008	41,7	62,6	21,6	39,2	61,5	17,3	47,7	65,4	31,4
2009	41,2	60,7	22,3	38,2	59,2	17,7	48	64,3	32,8
2010	43	62,7	24	40,1	61,5	19,3	49,6	65,4	34,7
2011	45	65,1	25,6	41,9	63,7	20,7	51,8	68,2	36,2
2012	45,4	65	26,3	42,9	64,3	22	50,7	66,5	35,6

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>

Ülkemiz genelinde istihdam oranı azalmakta, kentlerde 2005 yılından itibaren tekrar artışa geçmekte, kırdaki ise azalmaktadır. Yine işgücüne katılma oranında olduğu gibi burada da tek artma eğilimi gösteren değişken kentteki kadının istihdam oranıdır (Aydemir, 2013: 128).

2.2.4. İstihdamın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitimin işgücü arz ve talebi açısından taşıdığı önem günden güne artmaktadır. Tüm ülkeler için temel sorun, işgücü arz ve talebi arasındaki eğitimli iş gücünün gerek nitel gerekse nicel açığıdır. Bu anlamda, işgücünün ekonomik ve sosyal anlamda etkinliği, niteliksel ve niceliksel yönüyle de bağlantılıdır. İşgücünün niteliği ancak iyi

bir eğitimle geliştirilebilir ve iş arzında eğitimli işgücünün niceliği etkin olmaktadır (Uyar, 2007: 7).

Tablo 14: İstihdamın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı (%)

(15 + Yaş)

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksekokul veya fakülte	İlköğretim
2000	30,4	35,4	50	42,1	45,6	58,9	72,7	10,5
2001	29,4	35,9	48,9	43,1	44,2	57,2	73	9,8
2002	27,5	32	47,3	44,3	42,5	54,9	70,7	11,1
2003	26,2	28,1	45,3	46,1	41,2	55,8	69,1	12,1
2004	20,6	29,3	43,9	49,6	42,4	54,8	69,2	12,7
2005	18,9	28	43,5	53,5	42,8	56,1	70,1	17,4
2006	17,8	27,4	43,6	54,3	42,7	56,3	69,8	19,4
2007	17,1	26,3	43,2	56,1	42,1	56,8	69,8	22,8
2008	16,9	26,6	43,3	55,9	42,9	57,4	69,5	25,3
2009	17,3	26,8	43,2	53,9	42,6	55,2	68,5	25,1
2010	18,6	28,7	45,3	56	43,3	57,1	70,1	28,8
2011	19,6	30,4	47,5	57,8	45,5	58,3	71	31,8
2012	18,9	30,1	47,8	58,4	45,8	58,1	71,1	32,2

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>

İstihdamdaki nüfusun eğitim durumu incelendiğinde, hiçbir eğitim almayanların (okuryazar olmayanlar ve okuryazar olup da bir okul bitirmeyenler) toplam istihdamdaki payında yüksek; buna karşın en fazla ilköğretim eğitimi alanların (ilkokul, ortaokul, ilköğretim, orta dengi meslek) payında düşük bir gerileme olduğu görülmektedir. Lise veya dengi meslek eğitimi alanlar ile yüksekokul veya fakülte mezunu olanların ise toplam istihdamdaki ağırlığı, yıldan yıla artış göstermektedir (Göztepe, 2007: 87).

2.2.5. İstihdamın Yaş Durumuna Göre Dağılımı

İstihdam edilenlerin yaş grupları itibariyle dağılımı büyük ölçüde işgücünün yaş dağılımına benzemektedir. Nitekim işgücünde olduğu gibi, istihdam edilenlerin de dörtte üçe yakın bir kısmını 25-55 yaş arasındaki yetişkinler oluşturmaktadır. Ancak

istihdam edilenler içinde 15-24 yaş grubundaki gençlerin de oranı azımsanmayacak bir düzeyde iken, 55 yaşın üstündeki yaşlı kesimin oranı daha düşüktür (Murat, 2007: 223).

Tablo 15: İstihdamın Yaş Grubuna Göre Dağılımı (%)

Yıllar	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2000	31,7	42,6	57,2	59	59,9	59,2	52,9	45,6	40,2	32,1	20,7
2001	28,6	42,3	55,2	58,5	58,6	58,1	52,6	44,5	39	32,4	20,4
2002	26,4	39,9	54,6	57,9	57,9	56,8	51,8	42,9	37,5	32,9	18,2
2003	23,3	38	53,8	57,1	57,9	56,8	50,5	42,1	35,2	29,8	17,1
2004	21,6	39,3	52,9	56	57,9	55,7	48,4	38,4	32,6	25,6	14,1
2005	21,7	39,7	53,9	56,1	57,8	56,4	49,2	38,8	31,3	23,7	13,2
2006	22	39,5	53,7	57,1	58	56,5	48,8	39,1	30,8	23,6	11,9
2007	21,6	39,9	54,1	57,4	58	56,8	48,3	38,7	29,7	23,6	11,4
2008	22	39,9	54,4	57,4	58,4	56,7	48,8	39,5	30,2	23,7	11,6
2009	21	38,1	52,9	56,9	57,4	56,7	49,1	39,4	31	24,5	11,7
2010	21,6	39,9	55,4	59,1	60,1	59,5	52,1	41,1	32,4	25,8	11,8
2011	22,4	43,2	57,1	60,9	62,2	61,2	55,5	43,9	34,6	27,1	12,6
2012	21,6	42,9	57,6	61,7	62,8	62,6	56,3	44,7	35,1	27,7	12,3

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

İstihdamın yaş yapısı incelendiğinde, tabloda görüldüğü gibi, çalışanların büyük çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Çalışanlar içerisindeki en büyük payı 25-44 yaş arasının oluşturduğu görülmektedir. Tablo da görüldüğü gibi istihdamın en fazla yoğunlaştığı yaş aralığı 25-39 yaş grubudur. Bunu 40-49 yaş aralığı takip etmektedir. Bu yaş aralıklarında, 35-39 yaş grubu istihdamda birinci sırayı alırken, 40-44 yaş grubu ikinci, 30-34 yaş grubu üçüncü, 40-44 yaş grubu dördüncü ve 20-24 yaş grubu beşinci sırada yer almaktadır. Bu yaş gruplarının istihdamda daha ağırlıklı paylara sahip olmaları esasen beklenen bir durumdur. Çünkü gerek 15-19 gerekse 20-24 yaş gruplarında ki işgücü eğitim nedeniyle tam anlamıyla istihdama katılamamaktadır. İncelenen dönem boyunca 15-19 yaş grubunda istihdam edilenlerin oranının önemli ölçüde düştüğü görülmüştür. Bu durum bu yaş grubunda okullaşma oranının arttığı ve ortalama eğitim süresinin uzadığının bir göstergesidir (Karabıyık, 2012b: 248).

2.6.6. Kayıt Dışı İstihdam

Kayıt dışı istihdam kavramı ilk defa 1970 yılında ILO' nun düzenlendiği Dünya İstihdam Programı (World Employment Program) kapsamındaki Kenya Raporunda

"enformel sektör" olarak kullanılmıştır. Raporda formel (kayıtlı) sektör tarafından karşılanamayan açık işsizliğin enformel (kayıt dışı) sektör tarafından emildiği ve kırsal alandan şehirlere göçün beklenen miktarda açık işsizliğe yol açmadığı saptaması yapılmıştır (Güloğlu vd, 2003: 52).

Kayıt dışı istihdam; bir işverene bağlı olarak çalışan ya da kendi nam ve hesabına faaliyet gösteren kişilerin çalışmalarının Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirilmemesi şeklinde tanımlanabilir. Kayıt dışı istihdamda elde edilen gelir üzerinden vergi, sosyal güvenlik kurumlarına ödenmesi gereken prim ve sosyal amaçlı kesintiler tahakkuk ettirilememekte ve ilgili kurumlara ödenememektedir (Süngü,2007: 115).

Türkiye’de kayıt dışı istihdamın birçok oluşum nedeni bulunmaktadır. İstihdam üzerindeki vergilerin aşırı yüksek olması kayıt dışılığı teşvik eden en önemli nedenlerden biri olarak görülmektedir. Türkiye’de nüfus artışının hala yüksek olmasına karşın formel istihdamdaki artış hızı bunun altında kalmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye’ de yeni formel istihdam alanları yeterince yaratılamamakta, bu ise kişileri kayıt dışılığa ve informal sektörde düşük verimlilikte ve düşük ücretle çalışmaya itmektedir (TÜSİAD, 2004: 37).

Türkiye’de iki tür kayıt dışı oluşum görülmektedir. Bunlardan birincisi mutlak kayıt dışılıktır. Tamamı kayıt dışı olan bu alanda net ücret dışında maliyet sıfırdır. Tarım dışı sektörlerde yaklaşık 5 milyon kişi kayıt dışında çalışmaktadır. Bunların iki milyonu 10 kişiden daha az çalışana sahip mikro işletmelerde çalışmaktadır. Bir buçuk milyon kişi de “kendi hesabına çalışan” olarak adlandırılan marjinal kesimde çalışmaktadır. İkinci tür kayıt dışılık ise, “ara bölge” diye tanımlayabileceğimiz, ücretlerin eksik beyan edilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu türdeki kayıt dışılıkta, çalışan kayıtlı ancak ücreti düşük gösterilmekte, fark açıktan ödenmektedir. SSK’ya kayıtlı ücretlilerin yaklaşık yüzde 60’ı asgari ücretten beyan edilmektedir. Hane halkı işgücü anketinin gelir beyanları kullanılarak karşılaştırma yapıldığında, yaklaşık eksik beyan edilen ücretlilerin sayısına ulaşılabilir. İstihdam vergilerinde yapılacak indirimle birlikte bunların da üzerine gidilmelidir (Kara ve Duruel, 2005: 386). 2000-2012 yılları arasında kayıt dışı istihdam ile ilgili sayılar ve oranlar Tablo 16’da görülmektedir.

Tablo 16: Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre İstihdam Edilenler ve Kayıt Dışı İstihdam Oranı (Bin)

(+ 15 Yaş)

Yıllar	Kayıtlı Değil	Kayıtlı	Toplam İstihdam Edilenler	Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%)
2000	11.050	10.531	21.581	50,62
2001	11.439	10.086	21.524	52,80
2002	11.133	10.221	21.354	52,13
2003	10.943	10.204	21.147	51,74
2004	9.844	9.788	19.632	50,14
2005	9.666	10.401	20.066	48,17
2006	9.593	10.830	20.423	46,97
2007	9.423	11.315	20.738	45,43
2008	9.220	11.974	21.194	43,5
2009	9.328	11.949	21.277	44,54
2010	9.772	12.822	22.594	43,25
2011	10.139	13.971	24.110	42,05
2012	9.686	15.134	24.821	39,02

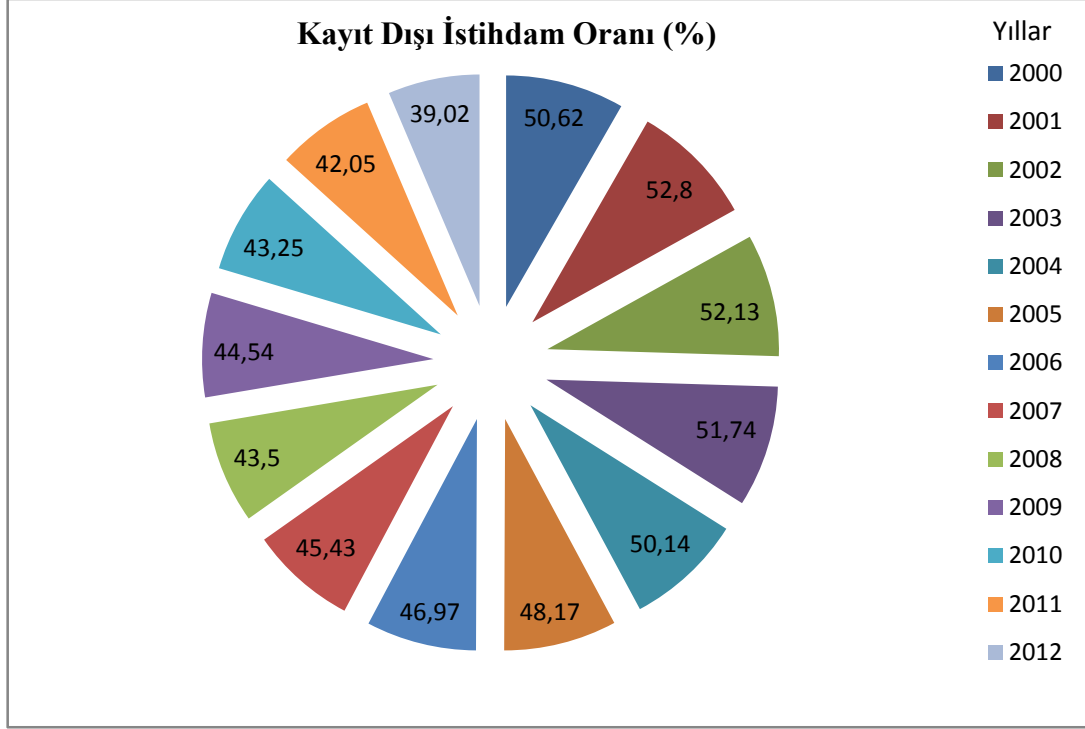
Kaynak:http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8

Tablo 16’da toplam istihdam edilenlerin içerisinde kayıtlı olarak çalışanların sayısında 2000-2001 yılları arasında azalma görülmektedir. 2002 yılı içerisinde kayıtlı çalışanların sayısında bir artış görülmektedir. 2003 ve 2004 yıllarında kayıtlı olarak çalışanların sayısında bir azalma görülmektedir. 2005-2008 arası dönemde bir artış söz konusudur. 2009 yılında bir önceki yıl yaşanan finansal krizin etkisiyle bir azalma görülse de 2010 ve 2012 yılları arasında bir artış görülmektedir.

Tablo 16’ya göre toplam istihdam edilenlerin içerisinde kayıtlı olmayanların sayısında 2000-2001 arasında bir artış görülmektedir. 2002-2008 dönemi arasında ise toplam istihdam edilenlerin içerisinde kayıtlı olmayarak çalışanların sayısında bir azalma görülmektedir. 2009-2011 arasında ise toplam istihdam edilenlerin içerisindeki kayıtlı olmayanların sayısında bir artış olmuştur. 2012 yılında ise bir azalma

görülmektedir. Yani kayıtlı olmayarak çalışanların sayısında bir düzensizlik söz konusudur. Bazı yıllarda artış görülmektedir, bazı yıllarda ise azalış görülmektedir.

Grafik 3: Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%)

2000 yılında toplam istihdamın yüzde 50,62'sini oluşturan kayıt dışı istihdam, 2012 yılında yüzde 39,02'ye gerilemiştir. Kayıt dışı istihdam oranında kriz dönemi dışındaki yıllarda düşüş söz konusudur. 2001 krizi döneminde kayıt dışı istihdam oranında bir artış görülmektedir. 2002-2007 yılları arasında ise kayıt dışı istihdam oranlarında bir azalma görülmektedir. Küresel krizin yaşandığı 2008-2009 yılları arasında ise kayıt dışı istihdam oranında bir artış söz konusudur. 2010 ve 2012 yılları arasında ise yeniden bir düşüş olduğu görülmektedir.

Bu açıklamalara kısaca şöyle özetlenebilir: 2001 krizi sırasında kayıtlı sektördeki iş kayıpları nedeniyle kayıt dışılık artmış, kayıtlı sektör dışına çıkışların bir bölümü kayıt dışı işlere yönelmiştir. Bu, her zamanki beklentidir. Son kriz sırasında ise kayıt dışı bölümlerdeki iş kayıpları görece daha fazla olmalıdır ki kayıt dışı istihdam oranı genel olarak azalmıştır (Ercan, 2011: 19).

2.3. Türkiye’de Dönemlere Göre Uygulanan İstihdam Politikaları ve İşsizliğin Gelişimi

Cumhuriyet’in kuruluş yıllarından günümüze toplumsal sistem, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanlarda büyük değişimler geçirmiştir. Toplumunu etkileyen önemli sorunlardan biri olan işsizlik ve işsizliğe karşı izlenen politikalar bu bölümde beş döneme ayrılarak incelenecektir. Bunlardan birincisi Kuruluş yılları ve tek parti dönemini içeren 1923-1950 arası dönem, ikincisi 1950-1960 yıllarını kapsayan çok partili dönem, üçüncüsü 1960-1980 yılları arası yaşanan planlı ithal ikamesi yılları, 1980-2000 arası dışa açık büyüme dönemi ve sonuncusu ise 2000 sonrası dönemdir.

2.3.1. 1923-1950 Dönemi

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, Türkiye ekonomisi, gerek sayısal görünüm, gerek kurumlar ve gerekse düşünüş biçimi ile sanayi devrimini gerçekleştiren Batı Avrupa ülkelerinin çok gerisinde bulunuyordu. Ekonomi üretim araçları yönünden yetersizdi. Toprak dengesiz ve bakımsız tarım araçları ilkel toprağı işleme yöntemleri gelenekseldi. Endüstriyel üretim hemen hemen yok gibiydi. Hizmetler kesimi de çok yetersizdi. Üretimin büyük bir bölümü aile işletmelerinde üretilip orada tüketiliyordu. Bu yüzden de ulusal üretimin büyük bir kısmı pazara akmayan mal ve hizmetlerden oluşuyordu. Yüklü dış borç devralınmış, para kuruluşları ve bankalar ise ilkel kurumlar durumundaydı. Ülkede ekonomik, ticari ve sanayi bilgi ve deneyimine sahip kişi sayısı çok azdı. Madencilik, sigortacılık, bankacılık, demiryollarının çoğu, yabancı kuruluşların elindeydi. Piyasa mekanizması gerekli özelliklere uygun koşullara sahip değildi (Okur, 2000: 172).

1925 yılında çıkarılan kanun ile çiftçilerden alınan aşar vergisi kaldırılmıştı. Bu sayede tarımsal üretimin arttırılması hedeflenmiştir. 1926 yılında ise köylülerin işlediği toprakları kendi adlarına tapuya kaydedebilme hakkı yasa ile verilmişti. Toprağı olmayan köylülere toprak verilmesi, tarım kredi kooperatiflerinin kurulması ve çiftçiye verilen kredilerin düzenlenmesi amacıyla çıkarılan yasalarla Türkiye ekonomisinin bir tarım ülkesi olması hızlandırılmış ve tarım sektöründe istihdam edilen işçi sayısının miktarı arttırılmıştır (Germir, 2012: 98).

Yeni Türk Devleti’nin bu düzenlemeler ile amacı, kazanılan siyasi bağımsızlığın yanında iktisadi bağımsızlığı da elde etmek idi. Hatta yönetici kadro, iktisadi bağımsızlık olmadan siyasi bağımsızlığın elde edilemeyeceği görüşündeydi. Bundan

dolayı da hızlı bir şekilde iktisadi bağımsızlığı temin edici yollara başvuruluyordu. İktisadi bağımsızlığın iktisadi gelişmeden geçtiği görülüyor ve iktisadi gelişme de sanayileşme ile özdeşleştiriliyordu (Altıparmak, 2002: 36).

Sanayileşme gerek Osmanlı da gerekse Türkiye Cumhuriyeti yöneticilerinde birinci ekonomik hedefti. Osmanlıdan beri merkezi yönetim, sanayileşmeyi benimsemişti. Cumhuriyetin ilk yıllarında (1923-1932) bu amacı gerçekleştirme görevi özel sektöre devredilmişti. Fakat dönemin bazı olumsuz şartlarından dolayı bu amaç gerçekleştirilememiştir. Bunun üzerine ekonomik alanda politika değişikliğine gidildi ve devletçilik denilen politikalar uygulanmaya başlandı. Devletçilik uygulamalarına, sadece özel sektörün başarısızlığına bağlamamak gerekir. Devletçilik politikasına geçilmesinin önemli sebeplerinden birisi de; birçoğu askerlerden oluşan yöneticilerin ekonomiyi kontrol etmek istemeleri ve girişimci sınıfın gelişmesinden de çekinmeleriydi. (Altıparmak, 2002: 36).

1930-1940 döneminde ekonomi politikasının temel özelliği, sanayileşmeye daha fazla ağırlık verilmesi ve devletin sermaye birikimindeki önemidir. Ancak buradaki devlet girişimciliği, özel mülkiyetin sınırlanması ve küçültülmesi değil, korunması ve geliştirilmesi amacına yöneliktir (Tezel, 1994: 245). Bu dönemde, 1933-1937 yılları arasında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmaya konmuştur.

Türkiye’de bilinçli bir ekonomi politikasının uygulanmaya başlandığı bu dönem devletin ekonominin alanında girişimcilik örnekleri sergilediği ve ağırlığını hissettirdiği bu dönemde, üretim anlayışı ithal ikamesi politikasının benimsenmesiyle yapısal bir değişime uğramıştır. İstihdam edilen nüfusun halen önemli bir kısmı tarımla uğraşırken, yeni kurulan sanayi tesislerinde istihdam olanakları oluşturulmaya başlanmıştır (Germir, 2012: 101).

1938-1950 yılları arasında, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planının başarılı olması nedeniyle 1938’den itibaren İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandı. Ancak bu plan 2. Dünya Savaşının başlamasından dolayı uygulanmaya konulamadı. Ayrıca Türkiye’nin her an savaşa girme tehlikesinden dolayı seferberlik uygulaması Türkiye Ekonomisini olumsuz etkiledi. Bu dönemde üretim daralması, askeri harcamalar emisyon hacminin hızlı artışı gibi nedenler enflasyonu hızla tırmandırmıştır (Akyıldız ve Eroğlu, 2004: 50).

1931-1950 arası dönemde toplam 216 işletme kurulmuş olup; bu yatırımların 206'sı sanayi sektöründe gerçekleştirilmiştir. Yani devletçilik döneminde özel girişimciler, yatırımlarının yaklaşık %95,4'nü sanayi sektörüne yöneltmişlerdir (Altıparmak, 2002: 46).

2.3.2. 1950-1960 Dönemi

1950-1953 döneminde çok hızlı bir büyüme gösteren Türkiye ekonomisi 1954 yılında tarımda kötü hasat yılı olması ve daraltıcı politikaların sonucu olarak % 3 küçüldü. Ancak büyüme hızı sonraki yıllarda da dalgalı ve yüksek bir seyir izlemeye devam etti. 1955 yılında alınan tedbirlerin de etkisi ile fiyat artışlarında bir yavaşlama yaşanmış olsa da 1955- 1959 yıllarında fiyat artışları % 15'in altına düşürülmedi. Fiyat artışlarına rağmen Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısında değerinin aynı kalması bir yandan ihracatı zorlaştırırken diğer yandan da ithalatı cazip hale getirdi. Bu da dış ticaret açığının büyümesine neden oldu (Yardımcıoğlu vd, 2013: 383).

1950-1960 döneminde toplumsal sistemin politik ve ekonomik alandaki dönüşümleri, dışsal dinamiklerin de etkisiyle sosyal ve kültürel alanlarda değişimlere neden olmuştur. Tarımdaki makineleşme sonucu, kırsal kesimde açığa çıkan gizli işsizler ile zengin toprak sahipleri ortaklarının bir kısmı kente göç etmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan ve daha sonraki yıllarda devam eden kentleşme olgusu, yalnız ekonomik değil, toplumsal sorunlarda meydana getirdi. Bu sorunlardan en önemli olanı ise gecekondu biçimi yerleşmedir (Kepenek ve Yentürk, 2011: 127).

Ekonomik alanda 1950'lerin sonlarından itibaren imalat sanayide genişledi ve büyüme hızı yükselmeye başladı. Bu genişleme bir yandan örtülü işgücünün büyük bir bölümünü istihdam ederken, diğer yandan bu endüstriye bağlı küçük işletmeleri de beraberinde getirdi. 1950'lerdeki tarımdaki dönüşüm, sanayi sektörünün ihtiyacı olan işgücünü kente taşıdı. Kente yoğun göçün hepsinin yeni gelişen imalat sanayi tarafından emilmesi mümkün değildi. Bu nedenle bir kısmı hizmetler sektöründe ve küçük sanayi ve ticaret sektöründe iş buldu, bir kısmı da ucuz ve örgütsüz emeği besleyen işsizlere katıldı (Okur, 2000: 179).

2.3.3. 1960-1980 Dönemi

Bu dönemin özelliği, iç piyasaya dönük ithal ikamesi endüstrisinin kalkınma planları ile gerçekleştirilmesidir. Bu dönemde üç kalkınma planı gerçekleştirilmiştir.

Birinci plan 1963-1967, ikincisi 1968-1972 ve üçüncüsü 1973-1977 dönemlerini kapsamaktadır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (BYKP) gelir artışlarına göre düzenlenmiş, istihdam yan hedef olarak kabul edilmiştir. 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ana hedef, GSMH'nin artırılması olmuştur. Yani bu plan da gelir artış hedeflerine göre düzenlenmiştir. Planın istihdam konusundaki çözüm yolu, ekonomik kalkınma ile birlikte sorunun kendiliğinden çözüme kavuşacağı şeklindedir. 3. Beş Yıllık Kalkınma Planında istihdam konusunda daha uzun vadeli bir anlayış hakim olmuştur. Planda amaç olarak %7,9'luk gelir artışı hedefi benimsenmiştir İstihdam artırma çabaları ise sadece sermaye yoğun teknolojilerin gelişmesini engellemeyecek ve ekonomik gelişmeyi hızlandıracak bir anlayışla ele alınmıştır. Benzer şekilde, istihdam ve işsizlik sorununun hızla büyüyen bir ekonominin yaratacağı çalışma olanakları ile birlikte kendiliğinden çözüme kavuşacağı beklentisi ağırlık kazanmıştır. Ancak, bu dönemde niteliği yüksek yatırımların desteklenmesi, milli hasılanın artırılması görüşü benimsenmesine rağmen işsizlik sorununun artmasına engel olunamamıştır (Ay, 2012: 331).

2.3.4. 1980-2000 Dönemi

1980 yılı Türkiye ve dünya açısından önemli yapısal dönüşümlerin yaşandığı bir yıl olmuştur. Küreselleşmenin ivme kazandığı bu süreçte, ülke ekonomileri sınırlarını sermayeye açma yönünde bir takım liberal politikaları hayata geçirmişlerdir. 24 Ocak kararlarıyla başlayan dışa açılma sürecinden amaç ülkenin gelişmişlik düzeyi açısından daha ileri aşamalara hızlı bir şekilde geçmesini sağlayabilmektir. Böylece, sanayileşme stratejisi sayesinde, ülkenin ihracat gelirleri artacak, bu artış sayesinde elde edilen gelirler, ülkenin sanayileşmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla da gelişmiş ülkelerin düzeylerine ulaşılabilecektir. (<http://www.mevzuatdergisi.com2005/10a/01.htm>, Erişim Tarihi: 18.10.2013).

1990 sonrası dönemde altyapı yatırımlarına kaynak aktarımı azalmış, çalışma hayatına yönelik popülist yaklaşımlar doğmuştur. Ücretlerin artması ve erken emeklilik politikaları sosyal güvenlik ve çalışma hayatının bozulmasına neden olmuştur. Kamu tüketim harcamalarının artırılması bütçe dengesini bozmuştur. Artan kamu harcamalarının finanse edilmesinde para arzı artırılmış ve borçlanma politikaları ön plana çıkarılmış sonuçta faiz oranları ve enflasyon hızla yükselmiştir. Bütün bu gelişmeler, büyüme oranlarında dalgalanmalara ve özel sektörün yatırım yapmaktan

vazgeçmesine neden olmuştur. İktidarın uyguladığı enflasyonist büyüme ve fiyatlara yönelik müdahaleci politikalar, 1994 yılında finans piyasalarında başlayan krizin tüm ekonomiye yayılmasına neden olmuştur. Krizi aşmak için uygulanan 5 Nisan Kararları ekonomide eksik istihdam yaratmış, GSMH %6,4 küçülmüş enflasyon oranı %149'a yükselmiş ve gelir dağılımı bozukluğu artmıştır (Ulusoy ve Cural, 2004: 38-39).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında olan istihdam sorununa gerçekçi çözümler getirmek temel ilke olarak hedeflenmiş, nitelikli işgücü yetiştirmek amaçlanmış ve Teknoloji ve sanayi politikalarıyla uyumlu ve tutarlı bir istihdam politikasının geliştirileceği dile getirilmiştir. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planının temel hedeflerinden birisi istihdamı artırmak ve öncelikle genç işsizliğini azaltmaktır. Kalkınma hızının yükselmesi ile birlikte işgücüne katılanların istihdamının mümkün kılınması, işsizliğin azaltılması için mevcut imkanların daha rasyonel şekilde kullanılması yollarının geliştirilmesi, işgücü arz ve talep piyasalarında istihdam artırıcı düzenlemelere gidilmesi, genç işsizliği sorununun çözümünde önceliğin açık işsizler grubuna verilmesi, istihdamı geliştirmenin teknoloji ve teşvik politikaları ile uyumlu olması ve gençlere yaygın eğitimle beceri ve meslek kazandırılması, istihdam politikasının başlıca esaslarıdır (Murat, 2007: 104).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında özel teşebbüsün teşvikine önem verilmeye devam edilmiştir. Hızlı, dengeli ve istikrarlı bir kalkınma süreci içerisinde gelir dağılımını iyileştirmek, işsizliği bölgesel ve yöresel gelişmişlik farklarını azaltma başlıca amaçları arasındadır. Yedinci planda kamu maliyesinde düzelmenin gerçekleşmesi, ekonomide istikrarın sağlanmasını ve enflasyonun %10'un altına düşmesi hedeflenmiştir. Ayrıca bu planda işgücü piyasası ile ilgili düzenlemelere yer verilmiş ve mesleki bilgisi yetersiz işçilere mesleki eğitim verilmesi uygulanmıştır (Başol, 2001: 68).

2.3.5. 2000 Sonrası Dönem

Bu dönemde Türkiye Ekonomisi 2000 yılı Kasım ayında ve 2001 yılı Şubat ayında ekonomik krizler yaşamıştır. 2001 yılı itibariyle gerçekleştirilen ekonomik programlar ve yapısal değişiklikler sayesinde Türkiye ekonomisi, 2002 yılından itibaren 2008 yılına dek büyümede pozitif rakamlara ulaşmış, 2009 yılında yaşanan küresel ekonomik krizde % -4,7 oranında küçülmüştür. 2010 yılında ise ülke ekonomisi %8,9

oranında büyüme göstererek Avrupa'nın en hızlı büyüyen ekonomisi olmuştur. 2011 yılında ise büyüme trendi devam ederek %8,5 oranında gerçekleşmiştir. Bu dönemde büyümede yaşanan iyimser tablo maalesef işsizlik problemine yansımamıştır (Bayrak ve Kanca, 2013: 14).

TÜİK verilerine göre, işsizlik oranları % 9,5 ile % 11 bandında bir seyir izlemiştir. Şöyle ki, 2002 yılında % 10,3 olan işsizlik oranı, 2003'de % 10,5; 2004'de % 10,8; 2005'de % 10,6; 2006'da % 10,2 ve 2007'de % 10,3; 2008'de % 14,0, 2009'da % 13,5, 2010'da % 11,4 ve 2011 yılında ise % 9,8 olarak gerçekleşmiştir. Görüldüğü üzere, Türkiye'de 2008-2009 krizi sırasında işsizlik hızla yükselmiş, 2010 ve 2011 yılında azalma eğilimi içine girmiştir (Bayrak ve Kanca, 2013: 16).

8. ve 9. Kalkınma planlarını. bu dönemde uygulanmaktadır. Sekizinci kalkınma planında işsizlik, işgücü ve istihdam ile ilgili şu tespitler yapılmıştır (DPT, 2000: 124):

- Üretken yatırımların artırılması ve istikrarlı ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi suretiyle istihdam artışı sağlanacak ve işsizlik azaltılacaktır.
- İstihdamın yapısı tarım dışı sektörler lehine değiştirilecek, ekonominin ihtiyaç duyduğu işgücü yetiştirilecek, işgücünün bilgi çağına gerekleri doğrultusunda niteliği yükseltilecek ve işgücü piyasasında etkinlik artırılacaktır.
- İstihdamın artırılmasında ve işsizliğin azaltılmasında önem taşıyan ve sanayi sektörünün gelişmesine girdi vererek destek sağlayan KOBİ'lerin istihdam yaratma potansiyellerinden azami şekilde yararlanılacaktır. Bu amaçla küçük ve orta boy işletmeler ile bireysel girişimlere yönelik eğitim, proje, finansman, organizasyon, pazarlama ve teknoloji alanındaki destekler artırılacaktır.
- Beyin göçünü önlemek amacıyla nitelikli işgücünün yurtiçinde istihdamını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.
- Özellikle gençlere, kadınlara ve özürülere yönelik olmak üzere işsizliği önleyici tedbirler alınacaktır. İşsizlik riskiyle karşılaşabilecek beceri düzeyi ve ücret seviyeleri oldukça düşük kişilerin işsiz kalmalarını önleyici ve niteliklerini artırmayı hedefleyen aktif ve pasif istihdam politikaları uygulanacaktır.
- İşgücünün etkinliğinin artırılması amacıyla Meslek Standartları Sınav ve Belgelendirme Sistemi oluşturulacaktır.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren planlı ekonomiyi benimsemiş olan Türkiye, kalkınma planlarıyla ekonomisini ve sosyal yapısını düzenleyen bir ülkedir. Ülkemizde beşer yıl olan kalkınma planı süresi Dokuzuncu Kalkınma Planı'ndan itibaren yedi yıla çıkarılmıştır. Dokuzuncu kalkınma planında işsizlik, işgücü ve istihdam ile ilgili şu tespitler yapılmıştır (DPT, 2007: 99).

- Ekonomik politikaların her aşamasına nitelik düzeyi yüksek işler yaratılmasını hedefleyen istihdam stratejisi entegre edilmelidir.
- İşgücünün niteliği; eğitim, mesleki eğitim ve yaşam boyu eğitimle yükseltilmelidir.
- Girişimcilik, özellikle kadın girişimciliği teşvik edilmelidir, istihdam ve yatırımla orantılı sübvansiyonlar sağlanmalıdır.
- İşe alımlarda ve istihdamda cinsiyete dayalı ayrımcılığı önlemek için önlemler alınmalıdır.
- Kayıt dışı istihdamın nedenlerinin tespiti ve çözüm yollarının araştırılması amacıyla oluşturulan Komisyon çalışmaları etkin hale getirilmelidir
- Kırsal kesimdeki işgücüne yönelik, bölgelerinin ekonomik ve sosyal yapıları da dikkate alınarak, beceri kazandırma kursları sağlanmalıdır.
- İlkokuldan itibaren öğrencilere iş piyasalarına yönelik bazı dersler verilmeli ve bu doğrultuda kendilerine mesleki rehberlik ve yönlendirme yapılmalıdır.
- Genç işgücü nitelikli hale getirilemediği takdirde demografik fırsat penceresi felaket penceresine dönüşebilir. Eğitim yatırımları ivedilikle artırılmalı ve eğitim reformu süratle yapılmalıdır.
- İşgücü piyasasının talep ettiği mesleklerde mesleki eğitim sağlanmalıdır.
- Mesleki eğitim almış olanların istihdamını sağlayanlar teşvik edilmelidir
- İşsizlik sigortası kanununda değişiklik yapılarak işsizlik sigortası fonunda biriken kaynağın belirli bir oranının dengeler gözetilerek İŞKUR' a kayıtlı tüm işsizlere beceri kazandıracak eğitim programları düzenlenmesinde kullanılması sağlanmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ VE YAPISI

İşsizlikten etkilenen dezavantajlı grupların başında, 15-24 yaş arası çalışma çağındaki gençler gelmektedir. Genç işsizliği dünyada olduğu gibi Türkiye içinde önemli bir sorun haline gelmektedir. Çalışmanın bu bölümünde genç işsizliği kavramıyla ilgili tanımlara yer verilecektir. Ayrıca genç işsizliğinin nedenleri ele alınacak ve genç işsizliğinin genel dağılımı incelenecektir. Son olarak ise genç işsizliğinin ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçlarına değinilecektir.

3.1. Genç İşsizliği ile İlgili Kavramlar

Genç işsizliğinin tanımına geçmeden önce gençlik kavramının ne anlama geldiğini belirtmek gerekir. Gençliğin tanımı kültürel, kurumsal ve politik faktörlere göre, ülkeden ülkeye değişmektedir. Gelişmiş ülkelerde, bu çağın üst sınırı sıkça değişmesine rağmen, alt sınır genellikle zorunlu eğitim çağının sona erdiği yaşa denk gelmektedir. Örneğin, İngiltere'de genç istihdamı politikaları 16-18 yaş grubunu hedef alırken, İtalya'nın Kuzeyinde 14-29 ve Güney İtalya'da ise 14-32 yaş gruplarına yöneliktir. Birleşmiş Milletler' in yapmış olduğu tanıma göre gençlik, 15-24 yaş grubunu kapsamaktadır. Resmi istatistiklerde, ABD ve İngiltere'de gençlik, 16-24 yaş grubu olarak tanımlanırken, başta Avrupa Ülkeleri olmak üzere, çoğu ülkeler ve uluslar arası kuruluşlar gençliği 15-24 yaş grubu olarak kabul etmektedirler. Ülkemizde de Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 3. ve 4. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında 12-24 yaş; 5, 6, ve 7. Kalkınma Planlarında ise 15-24 yaş grubu genç nüfus olarak kabul edilmiştir (Gündoğan, 1999: 63-79).

Genç işsizliği kavramı 15-24 yaş grubunun işsizliğini ifade eder. Eğitimli genç işsizlik kavramı da bu yaş grubundan lise ve üzeri (ya da sadece yüksek öğrenimli) gençlerin işsizliğini ifade etmektedir. Genç işsizliği oranı iki şekilde hesaplanabilmektedir. Birinci hesaplama şeklinde, genç işgücü içinde işsiz gençlerin payı hesaplanır. İkincisinde ise toplam işsiz kitle içinde genç işsizlerin payı belirlenerek hesaplanabilir (Mütevellioğlu vd, 2010: 212).

Ülkemizde 18 yaşından küçükler çocuk sayılmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde asgari çalıştırılma yaşı 15 kabul edildiğinden 15-18 yaş arasındaki çalışanlara

genç işgücü, 15 yaşından küçüklere de çocuk işgücü tanımlaması yapılmalıdır. Bu tanımlama uluslararası sözleşmelere de uygun olacaktır (Şişman, 2003: 6).

3.2. Genç İşsizliğinin Nedenleri

Genç işsizliğinin nedenleri sayılırken, öncelikle gençlerin işten ayrılmaya daha yatkın oldukları ileri sürülmektedir. Gençler ilk iş tecrübelerinde iş beğenme aşamasında, çeşitli işleri deneyerek kendilerine en uygun işi bulmaya çalışmaktadır. Ayrıca gençler, daha düşük ücret almaya eğilimli oldukları ve genelde ailelerini destekleme ihtiyacı duymadıkları için iş değiştirebilmektedir. ABD’de 16-25 yaş arasındaki gençlerin 7-8 arası iş değiştirdikleri ifade edilmektedir. Gençlerin sık iş değiştirmeleri, işsizlik sürelerinin artmasına neden olmaktadır. Fakat gençlerin genelde düşük kaliteli işlerde istihdam edilmelerinin, iş değiştirme oranları üzerinde etkili olabileceği dikkate alınmalıdır (Seçer, 2006: 81).

Genç işsizlik, gerek küreselleşme, bilgi ve teknoloji çağının getirdiği genel sorunlar, gerekse de, işgücü piyasalarının kendi iç dinamiklerinin yarattığı sorunlardan kaynaklanabilmektedir (Ata, 2007: 115). Çalışmada genç işsizliğini oluşturan nedenler ekonomik büyüme, toplam talep yetersizliği, ekonomik konjonktür, demografik yapı, eğitim düzeyi, cinsiyet ve vasıf uyumsuzluğu başlıkları altında ele alınacaktır.

3.2.1. Ekonomik Büyüme

Gençlerin istihdama geçişindeki engellerin başında şüphesiz ekonominin performansı gelmektedir. Türkiye ekonomisi, aktif nüfusa yetecek sayıda iş yaratamamaktadır. Türkiye, artan nüfusuna iş yaratabilmek için yıllık en az %7 civarında bir büyüme gerçekleştirmeli ve bu büyüme, sürekli ve sürdürülebilir olmalıdır. Türkiye ekonomisi bazı yıllarda %7 ve hatta bu oranı da aşan büyüme performansı gösterse de Cumhuriyet’ten beri ortalama büyüme hızı %5 civarında kalmış; bu büyüme, aktif nüfusa yeterli işi yaratamamıştır. Tarihsel açıdan da bakıldığında Türkiye’nin büyüme için çok önemli bir genç nüfus yapısına sahip iken bu genç nüfus avantajını yeterince kullanamadığı ve potansiyel büyümesinin altında kaldığı görülmektedir. Özellikle ekonomide yaşanan iç ve dış kaynaklı krizler, işsiz sayısını sürekli üst seviyeye çıkarmıştır. Özetle ifade edersek, ekonominin istihdam yaratma performansının düşük olması, ekonomi tabiriyle ifade edersek işgücü talebinin arzın

gerisinde kalması ve bunun sonucu oluşan genel yüksek işsizlik oranı, genç istihdamının önünde en büyük engeldir (Akgeyik, 2011: 9).

3.2.2. Toplam Talep Yetersizliği

Genç işsizliğinin oluşumuna neden olan faktörleri inceleyen pek çok araştırmanın ortak sonuçlarından biri, "toplam talep yetersizliği" unsurunun, bu sorunun oluşumunda en önemli faktör olduğu görüşüdür. Nasıl ki, toplam talepte meydana gelen bir daralma genel işsizlik sorununu tetikliyorsa, aynı şekilde genç işsizlik sorununa da yol açmaktadır. Toplam talepte meydana gelen bir azalmanın doğal sonucu olarak işgücü talebi azalacaktır. Bu doğrultuda bu azalmadan yalnızca yetişkin işgücü değil, genç işgücü de etkilenecektir. Hatta yapılan pek çok araştırma böyle bir talep daralması durumunda gençlerin, yetişkinlere oranla çok daha fazla oranlarda işsiz kalma sonucuyla karşılaştıklarını belgelemektedir (Murat ve Şahin, 2011: 44).

Genç işgücünün mobilitesinin yüksek olması, genç işgücüne olan talebin daha çok kısa dönemli, geçici ve düşük ücretli işlerde yoğunlaşması sonucunu doğurmaktadır. Yapılan bir araştırmada, ABD'de 16-25 yaş grubundakiler 7-8 farklı işte çalışırken, bu sayı Almanya ve İngiltere'de 2-3, Japonya ve Norveç' de ise 1,5-2 olarak gerçekleşmiştir. Gençlerin düşük ücretli işlerde yoğunlaşmasının iki temel sonucu vardır. Birincisi, yaşları ilerledikçe ve birtakım sorumluluklar almaya başladıkça (evlenmek veya evden ayrılmak gibi bazı sebeplerle) mali sorumlulukları da artacak ve daha iyi imkanlar sunan işler aramak zorunda kalacaklardır. İkincisi ise, işinden ayrılma olasılığı yüksek olan bir gence işverence dikkate değer bir eğitim harcamasının yapılmamasıdır. İyi bir meslek içi eğitim almadan işinden ayrılan bir gencin ise nitelikli bir iş bulması oldukça zor olacaktır (Gündoğan, 1999: 69).

3.2.3. Ekonomik Konjonktür

Genç işsizliğinin ortaya çıkışında konjonktürel dalgalanmaların önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Özellikle ekonomilerin durgunluk dönemine girdiği durumlarda, gençler arasında işsizlik oranları genel işsizlik oranlarına göre daha fazla artmaktadır. Durgunluk dönemlerinde piyasada talep edilen işgücünün arz edilen işgücünden daha az olması talep edilen işgücü niteliğinin artmasına neden olabilecek, hatta ihtiyaçtan daha fazla nitelik talebinde bulunulabilecektir. Böylece emek piyasasında eğitim düzeyi düşük olanlar, bu durumlarına bağlı olarak düşük beceri düzeyine sahip olmaları

nedeniyle ekonomik durgunluk dönemlerinde yüksek eğitim düzeyine sahip olanlara göre daha fazla güçlkle karşılaşabilmektedirler (Öztürk, 2012: 48).

Ekonomide genç nüfus, durgunluktan ve genel işsizliğin artışından en çok etkilenen gruptur. Çünkü gençler işgücü piyasasına yeni girmişlerdir, hizmet süreleri kısadır ve ailelerine karşı bir sorumlulukları yoktur. Gençler işgücü piyasasının en kıdemsiz üyeleri olduğundan, kendilerinden daha deneyimli yetişkin işgücünün işsizliğinin arttığı dönemlerde işsizlikten onlardan daha da fazla etkilenebilmektedirler (Çetinkaya, 2008: 30).

Ekonominin durgun olduğu dönemlerde işgücü piyasasında daha çok kişi, bir veya birden fazla işsizlik dönemi ile karşılaşabilmekte ve her işsizlik dönemi süresinin diğerlerinden daha uzun olduğu görülmektedir. Kriz dönemlerinde, hem işgücü piyasasının yapısı hem de ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalar sebebiyle gençler genelde nüfusun en çok etkilenen kesimini oluşturmaktadır. Çünkü durgunluk dönemlerinde işletmeler işçi alımını durdurur, işgücü piyasasına yeni giren gençler daha az iş imkanına sahip olur ve aktif yaşamlarına işsiz olarak girerler. Ayrıca, işletmeler işçi çıkarma sırasında “son giren ilk çıkar” yöntemi uygulayıp öncelikle gençleri isten çıkarırlar Casson (1979) bu durumu “Seçici İşten Çıkarma Hipotezi” olarak ifade etmektedir (Çetinkaya, 2010: 47).

Ekonomik durgunluk dönemlerinde, ciddi oranlarda işsizlik sorunuyla karşılaşmak zorunda kalan genç işgücünün içerisinde bulunduğu bu olumsuz hal, bu dönemin daha uzun sürelerle devam etmesi durumunda ortaya çıkan ekonomik kriz süreciyle birlikte daha da karamsar bir tablo haline gelmeye başlamaktadır. Piyasa mantığına göre işleyen ülke ekonomilerinde, işletmelerin yaşaması ve istihdam alanı sağlayabilmeleri kar elde etmelerine bağlıdır. Kriz dönemlerinde daralan talep sonrası insanlar harcamalarını kısmakta ve bunun paralelinde zarar etmeye başlayan işletmeler de üretimi durdurmak zorunda kalmaktadırlar. Üretimin durması bir anlamda istihdamın da daralması ya da tamamen ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Zaten piyasada var olan talep daralmasının üzerine, bir de işini kaybedenler nispetinde yeni bir daralma dalgası eklendiğinde krizin etkileri git gide daha da kötü hissedilmeye başlanmaktadır. Bunlara ilâveten, işini kaybetme korkusunun yayılması, insanların harcamalarını daha

da kısımlarına neden olmaktadır. Bu davranış kodu ise, efektif talebin daha da küçülmesine neden olmaktadır (Murat ve Şahin, 2011: 21).

3.2.4. Demografik Yapı

Genç işsizliğine katkıda bulunan bir diğer faktör, genç nüfusun büyüklüğü olarak görülmektedir. İşgücü piyasasında daha fazla genç olduğunda, daha fazla işe ihtiyaç olacağı açıktır. Korenmark ve Neumark, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) üyesi ülkede genç nüfusun büyüklüğü ile işsizlik arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmacılar, nüfus büyüklüğü ile işsizlik arasındaki elastikiyet oranını 0,5 olarak tespit etmişlerdir. Bu durumda genç nüfustaki %10 artış, genç işsizliğini %5 arttırmaktadır. Ancak yetişkin işsizliği ile genç işsizliği arasındaki elastikiyet oranı 0,7'dir. Buna göre, yetişkin işsizlik oranının, genç işsizliği üzerinde, genç nüfus büyüklüğüne göre daha fazla etkisi bulunmaktadır (Seçer, 2006: 82).

Genç işsizliğini, genç nüfusunun hızlı artmasına bağlayanlar da vardır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası doğum oranlarındaki hızlı artış, genç işgücü arzının talebine göre daha hızlı artması sonucunu doğurmuştur. Ayrıca, genç işgücüne bir alternatif olarak görülen düşük ücretli ev kadınlarının işgücüne katılma oranının da yükselmesi, genç işgücüne olan talebi hızla düşürmüştür. Çünkü işverenler yönünden kadın işgücünün genç işgücüne göre önemli avantajları bulunmaktadır. Kadın işçilerin maliyeti gençlere nazaran düşüktür, daha olgundur ve daha az disiplin sorunları vardır. Genellikle kadın işgücünün önemli ölçüde arttığı sanayilerde genç işsizliğinin de yüksek olması beklenir (Gündoğan, 1999: 70).

3.2.5. Göreli Ücret Düzeyi Farklılıkları

Görelî ücret düzeyleri genç istihdamı üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Gençlerin ücret düzeyleri yetişkinlere oranla arttıkça, gençlere karşın yetişkin istihdamı teşvik edilmiş olacaktır. Tabii ki bu argüman yetişkin işçilerin mükemmel oldukları varsayımına dayalı olarak yapılmaktadır. Bazı durumlarda, özellikle nitelikli işçiler konusunda bunun doğruluğu pek açık değildir. Eğer genç ve yetişkin işçiler işyerinde birbirini tamamlayan işlerde çalışıyorsa, farklı nitelikleri dolayısıyla, dolayısıyla ücret farklılıklarından etkilenmemektedirler (Buluttekin, 2008: 148).

Genç işçilerin ücretleri, yetişkinlerin ücretlerinden daha fazla olduğunda, genç istihdamı yerine yetişkinleri istihdam etmek tercih edilir. Bu durumda ücretlerin genç

işsizliğine etkisi olumsuz olmaktadır. Ancak bu durum, gençler ve yetişkinlerin birbirlerinin alternatifini olması durumunda geçerlidir. Ancak, nitelikli yetişkin işçilerin olması durumunda, bu durum geçerli değildir. Eğer bir işyerinde genç işçiler ile ve yetişkin işçilerin özelliklerinin ve yeteneklerinin birbirlerinden farklı olması durumunda, genç işçilerin yetişkinlere göre ücretlerinin farklılığı etkili olmayacaktır. Bu durumda hem genç ücretleri hem de yetişkin ücretleri birbirlerini olumsuz bir şekilde etkilemeyecektir. (O'Higgins, 1997: 20).

Ücretler ve genç işsizliği konusundaki tartışmalar, asgari ücretlerin genç istihdamı üzerindeki etkisi tartışması halini almıştır. Asgari ücret ve ilgili istihdam maliyetlerinin yüksek olması, gençlerin işverenlere olan maliyetini belirlemekte ve istihdam olanaklarını daraltmaktadır. Dolayısıyla, asgari ücretlerin ve istihdam maliyetlerinin yüksek olması, genç işsizliğin yükselmesinde önemli bir sebep olarak gösterilmektedir (Yavaş, 2010: 33).

3.2.6. Eğitim Düzeyi

Çalışma yaşamına iyi bir başlangıç yapmış olan gençler daha sonra muhtemelen daha az süreli işsizlik deneyimine sahip olacaklardır. ILO genel müdürü Dünyanın şimdiye kadar hiç görmediği düzeyde eğitilmiş gençlerin çoğunun enerji ve yeteneğinin büyük bir kısmının boşa harcandığını söylemektedir. Gençlerin insan onuruna yakışır iş bulmaları ve bunu korumaları şansını arttırmak, ülkelerin "BM Milenyum Kalkınma Hedeflerine ulaşmak ile sağlanabilir. Ancak bu hedeflere ulaşmak hiç de kolay değildir. Örneğin çocukların eğitim sistemi içine tamamen katılmaları sağlansa bile, bu sistem içinde öğrenmeleri gerektiği kadar öğrenemedikleri saptanmıştır. İlkokulu bitirenlerin daha sonraki eğitim basamaklarına geçemedikleri anlaşılmakta, yeterli kaynak ya da okul olmaması ya da küçük yaş hamilelikleri nedeniyle eğitimden erken çekildikleri belirtilmektedir. Oysa küresel ekonomiler ve yeni teknolojiler, temel becerilerin ötesinde işgücünden gittikçe daha fazla vasıf talep etmektedirler. Burada temel sorunun sadece kaynak yetersizlikleri değil, aynı zamanda niteliksiz eğitim ve yetersiz okul çevresi olduğu görülmektedir (Savcı, 89: 2007).

Türkiye'de lise mezunlarının arasında işsizliğin ortalama işsizlikten belirgin bir biçimde daha yüksek olması, eğitim düzeyi yükseldikçe işsizliğin düzenli bir şekilde düşeceği şeklindeki kanıyı yalanlamaktadır. Lise mezunu gençlerin işsiz kalma

olasılığının ilkokul mezunlarından yüksek olması sorunun eğitim düzeyinden çok, iş vasfı ve her vasa tekabül eden piyasa ücretinin gerçekte ön ünde kurumsal nitelikli engellerin varlığına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye’de sadece lise eğitiminin yüksek bir vasıf kazandırmadığı gerçektir. Tablo 17’deki veriler incelendiğinde okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunu gençlerin işsizlik oranının, lise, lise dengi meslek okul ve yüksekokul veya fakülte mezunlarından daha az olduğu görülmektedir. Ülkemiz ve benzeri gelişmekte ülkelerde sorun belki de eğitim düzeyinin kendisi değil, bu düzeyin tam olarak iş ortamına yansıtılamamasıdır. Daha başka bir ifadeyle sorun uygun olmayan kalkınma stratejilerinden kaynaklanan emek talebinin yetersizliğidir (Gürsel ve Ulusoy, 1999: 121).

Tablo 17: Eğitim Durumuna ve Dönemlere Göre 15-24 Yaş İşsizlik Oranı (%)

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksekokul veya fakülte	İlköğretim
2000	5	11	8,3	13,7	20,6	20,8	28,3	10,3
2001	8,7	14,4	10,6	17,7	24	25,5	30,7	9,6
2002	11,5	15,7	12,4	20,7	26,8	28	38,3	10,7
2003	18,1	30,2	15,3	19,7	25,9	23,8	38,8	11,4
2004	9,6	13	13,4	19,6	26,6	29,3	39,8	13,3
2005	11,3	16,3	14,1	19,2	25,3	25,6	30,5	14,5
2006	12,5	15,3	14,7	17,9	25,2	21,1	27,2	15,2
2007	16,7	17,3	14,7	19,3	23,5	22,6	28,5	16,8
2008	11	19,8	14,3	18,7	25	20,8	29,8	17,9
2009	19,5	23	17,9	21,6	30,6	27,6	33,2	22,4
2010	16,4	18,4	14,9	10,9	27,2	23,1	32,5	18,4
2011	11,2	15,1	11,2	14,1	22,4	21,2	30	14,5
2012	9	14,8	2,5	0	19,8	19,1	28,5	14,1

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında etkin bir bağ kurulamamıştır. Bundan dolayı eğitim sistemi, ekonominin ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi ve beceriye sahip

işgücü yetiştirilmesinde yetersiz kalmaktadır. Ekonominin istihdam sağlama performansı dūřüktür (Erdayı, 2009: 133-161). İşgücüne yeterli sayıda istihdam ve iř alanı sağlanamamaktadır. 15-24 yař grubu gençlerin iř piyasasına ilk kez girmeleri, piyasayla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları, iř tecrübesi yetersizlikleri ve bu bağlamda işverenler tarafından ek maliyet yaratmaları yüzünden tercih edilmemeleri gençlerin aile sorumlulukları olmadığından iři çabuk terk etmeleri ve esnek yaşam tarzlarının beraberinde getirdiği dezavantajlar genç işsizliğini artırmaktadır (Karabıyık, 2009: 301).

3.2.7. Cinsiyet

Genç işsizliği verilerine baktığımızda, ülkeden ülkeye farklılık göstermekler birlikte, 15-24 yaş grubundaki kadınların, aynı yaş grubundaki erkeklere göre işsizlikten daha fazla etkilenmektedir. Yapılan araştırmalarda görölmektedir ki çalışma hayatında genel olarak kadınlar, erkeklerle eşit imkan ve şartlara sahip değildir. Genç kadınlar, genç erkeklere göre kendilerine uygun işleri daha zor bulabilmektedir. Geçici işler, taşeron sözleşmeleri, ev-eksenli çalışma, part time çalışma, enformel sektörde istihdam genç kadın işgücünün sıklıkla karşı karşıya kaldığı problemler olarak ortaya çıkmaktadır. Genç kadınların aynı vasıflara sahip olsalar da emsalleri olan genç erkeklere oranla iş bulmakta güçlük çekmelerinin nedeni geleneksel sebeplerden kaynaklanmaktadır (Murat, 1995: 175-194).

Türkiye’de genç kadın işsizlik oranının diğer ülkelere ve genç erkek işsizliğine göre daha düşük olmasındaki en önemli neden Türkiye’de nüfusun önemli bir bölümünün tarımda çalışıyor olması ve kadınların tarımda istihdam oranının çok yüksek olmasıdır. Bu yapı, uluslar arası karşılaştırmalar yapıldığında Türkiye’nin özellikle kadın işsizlik oranlarının düşük çıkmasına katkıda bulunmaktadır (Yentürk ve Başlevent, 2007: 8).

Bölgesel kalkınmışlıkların düşük düzeyde olduğu ve ekonomik gelişmenin yavaş olduğu bölgelerde iş olanaklarının az olması, kırdan kente, kentten kente göç olgusuna neden olur. Göç olayı ile birlikte kentsel nüfus da hızlı bir artış görülecektir. Nüfusun büyük bir oranının kentlerde toplanması, kentsel nüfusun hızla artması ve kentsel işsizliği in de kıra oranla artış göstermesi iç göç olgusunun Türkiye için devam ettiğini

göstermektedir (Çolak, 2007: 47). Tablo 18’de 15-24 yaş arası kadınların işgücüne katılım oranları, işsizlik oranları ve tarım dışı işsizlik oranları gösterilmektedir.

Tablo 18: 15-24 Yaş Arası Kadın Nüfusun Yıllar Göre İşgücü Durumu (%)

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı %	İşsizlik Oranı %	Tarım Dışı İşsizlik Oranı %
2005	24,5	20,5	28,8
2006	24,4	20,6	28,1
2007	24,4	20,8	27,4
2008	25,1	21,2	28,5
2009	25,8	25	32,9
2010	26,3	23	30,7
2011	26,8	20,7	28,1
2012	25,9	19,9	-

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

Kentleşme süreci ile birlikte Türkiye’de kadının çalışma yaşamından koptuğu görülmektedir. 15 yaş üzeri genç kadın nüfusun 2005 ve 2012 arası işgücüne katılımı, 2005 yılında çalışabilecek genç kadın nüfusun %24,5’i çalışma yaşamına aktif olarak katılırken; bu oran 2012’de %25,9’e çıkmıştır. Bu artış beklenen düzeyde bir artış değildir. Günümüzde ise çalışan nüfusun yaklaşık olarak %25’ini genç kadınlar oluşturmaktadır. Bu nüfusun % 70’i de tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Genç kadınların işsizlik oranında ise 2010 yılına kadar sürekli bir artış görülmektedir. Kadının istihdamı konusundaki sorunu irdelerken, kırdan kente yönelik göçün vurgulanması gerekmektedir (Kaynak, 2007: 67-86). Kırdan kente göç ile birlikte kadının sektörler arasındaki dağılımının değişmesi beklendiği kadar hızlı olmamaktadır. Tarım sektöründen kopan kadının tarım dışı sektörlerde istihdamı fevkalâde düşük kalmaktadır. Kentleşmenin yoğun olarak yaşandığı Türkiye’de genç kadının çalışma yaşamına katılımının kent iş pazarında yeteri kadar teşvik görmediği anlaşılmaktadır. Genç kadın nüfusun okullaşma düzeyinin düşük olması, hizmet öncesi ve hizmet içi mesleki kurslarda yer almaması, iş pazarında emeğini sunacak niteliğe sahip olmasını

engellemektedir. Diğer bir engel ise kültürel değerler içinde kadının çalışma yaşamında kent ortamında karşılaştığı yaklaşımdır (Tatlidil ve Xanthacou, 2002: 11).

Diğer taraftan kırdan kente göç ile birlikte daha fazla kadın kentte “ev işleriyle meşgul” kategorisinde yer almaktadır, dolayısıyla kentte kadınların işgücüne katılım oranı daha da düşmekte, bu da genel olarak işgücüne katılma oranını düşürmektedir. İşgücü piyasalarında İKO’ nın düşme eğilimi içinde olması işsiz+istihdam edilenlerin payının azalmakta olduğunu göstermektedir. Kısaca çalışma çağındaki her on kişiden sadece dördü istihdam edilmekte veya işsiz olarak iş aramaktadır. Geri kalan altı kişi, ev kadını, öğrenci veya emekli olarak işgücü piyasasının dışında kaldığı görülmektedir. Ayrıca işgücüne katılım oranının düşük olması büyük ölçüde kadın işgücüne katılım oranı çok düşük olmasından kaynaklanmaktadır (Ercan, 2007: 23-37). Dolayısıyla tarım istihdamındaki azalmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlardan biri de işgücü piyasasında oluşan cinsiyetçi eğilimlerdir. Türkiye genelinde her dört kadından biri işgücüne katılırken, kentsel alanlarda sadece beş veya altı kadından biri işgücüne katılmaktadır. Eğitimli kadın ve erkeklerin işgücüne katılım oranı yüksek seyretmesine rağmen bu oran erkeklerde kadınlara göre daha yüksektir. İşsizlik oranı ise eğitimli erkeklerde kadınlar göre daha düşüktür (Lordoğlu ve Kıroğlu: 2010: 3).

3.2.8. Vasıf Uyuşmazlığı

Genç işsizliği ile ilgili olarak ele alınan bir diğer konu da bu kategoride meydana gelen yüksek işsizlik oranının esas olarak hangi olgudan kaynaklandığıdır. İki nedenden söz edilebilir. İlki gençlerin büyük çoğunluğu ilk kez iş arayanlardan oluşturmasıdır ve yüksek işsizlik bir bakıma doğaldır. Çünkü iş bulmak için gerekli süre aylar veya yıllar alabilir. Diğer bir olasılık ise vasıf uyumsuzluğu nedeniyle, ilk kez iş arayan gençlerin içinde uzun süre iş arayanların çoğunluğu oluşturmasıdır. OECD uzun süreli işsizliği bir yıldan fazla süredir işsiz olunması durumu diye tanımlamaktadır. Aslında fiili duru bu iki olgunun bileşiminden oluşur. Bakılması gereken hangi olgunun daha ağırlıklı olduğudur (Gürsel ve Ulusoy, 1999: 102).

İlk kez iş arayan genç işsizlerin önemli bir bölümü okuldan yeni mezun olmuş, askerlik hizmetini yeni tamamlamış, aileleri ile birlikte oturan gençlerin olduğu tahmin edilebilir. İşgücü piyasasından aranan niteliklere uygun olmama, deneyimsizlik, bu konularda yol gösterici kurumların eksikliği ve ücret beklentilerinin yüksek olması genç

üniversite mezunlarının işsiz kalmalarının nedeni olmaktadır (Yentürk ve Başlevent, 2007: 10).

2000’li yıllar eğitilmiş gruplar arasında işsizlik sorunun ön plana çıktığı yılları temsil etmektedir. Özellikle yüksek eğitim almış kişilerin vasıf ve becerilerine uygun işler bulmaları birçok ülkede son dönemde önemli bir gündem haline gelmektedir. İşgücü piyasasında eğitilmiş gruplara dönük talep yetersizliği konunun temel boyutunu oluştururken, piyasa talebini aşan bir düzeyde eğitilmiş işgücü arzı sorunun bir diğer boyutunu temsil etmektedir. Bu sorun üniversiteli gençler arasında işsiz kalma riskini genişletirken, vasıf ve becerilerinin altındaki işlerde istihdam edilmeye zorlamaktadır (Akgeyik, 2012: 58).

Bu sonuç, esasen ülkemizde aşırı vasıflılık halinin önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Üniversite eğitimi hem bireysel hem de toplumsal gelişim açısından önemli olmakla birlikte mevcut ekonomik yapının bu formasyon düzeyine uygun iş üretmediği durumlarda, ciddi bir kaynak israfı anlamına gelmekte, ayrıca bireysel açıdan iş ve gelir dolayısıyla yaşam tatminsizliğini ifade etmektedir (Akgeyik, 2012: 59).

İşverenlerin açısından bakıldığında ise; işyerinde daha çok tecrübe etmiş ve daha uzun süre çalışmış olan bir elemanın işine son vermek, genç işçilerin işine son vermektense daha fazla maliyet doğurmaktadır. İşe alınan genç çalışan tecrübe eksikliği, vasıf uyumsuzluğu ve ücret beklentisini karşılayamama durumundan dolayı işverenler açısından iş akdinin sona erdirilmesinde öncelikli olarak tercih edilmektedirler. Ayrıca yasalarımız gereğince de genç çalışanlar tecrübeli çalışanlara oranla işten çıkarılma durumunda daha az maliyet doğurmaktadır. Bu sebeplerden dolayı genç nüfus işten çıkarılmada başı çekmektedir. Genç işsizlerin özellikle eğitim düzeyi yüksek olan kesimin asgari ücret düzeyinde bir ücretle çalışmak istemediği için iş arama süreleri uzamakta, işi ve ücreti beğenmemeden dolayı ise iradi işsizlik oluşmaktadır (Kabaklarlı ve Gür, www.tcmb.gov.tr, Erişim Tarihi: 15.03.2013).

3.2.9. İşgücü Piyasası Düzenlemeleri

Genç bir nüfusun işgücü piyasasında karşılaştığı en temel sorunlardan biri işsizliktir. İlk kez iş piyasasına girecek olanların daha önce girmiş olanlara göre kırılganlıkları daha fazladır. Bu nedenle yetişkin işsizlik oranlarının çok üzerinde genç

işsizlik oranları hemen her ülkede görülmektedir. Ancak buna rağmen genç işsizlik oranları sanayileşmiş ülkelerde iki nedenden dolayı düşmektedir. Bunlardan biri genel nüfus içinde genç nüfusta olanların payının azalması, diğeri de eğitimde geçen sürelerin artışıdır. Sanayileşmiş ülkelerin birçoğunda genç insanlar arasındaki görece yüksek işsizlik oranları, ülkeler arasındaki önemli değişikliklere rağmen, uzun yıllardan beridir sürmektedir (Lordoğlu ve Kıroğlu, 2010: 7).

Gençlerin işgücü piyasasına geçişteki engellerden bir diğeri işgücü piyasası düzenlemeleridir. İş kanunu ile getirilen düzenlemeler, işletmelerin işgücü talebini etkiler. Bu düzenlemelerin başında işçi alma ve çıkarma konusunda serbestlik ve esnek çalışma biçimleri gelir. Katı düzenlemeler istihdama engel iken esnek düzenlemeler istihdamı teşvik eder. İşletmeler talepteki değişikliklere göre işçi alma, çalıştırma ve çıkarmada mevzuatın esnek olmasını ister. Katı işgücü piyasası düzenlemeleri, istihdama girişleri engellemekte ve bu durumdan en çok gençler etkilenmektedir. Türkiye OECD ülkeleri arasında katı düzenlemeler karşılaştırmasında Portekiz'den sonra ikinci sıradadır (www.messegitim.com.tr, Erişim Tarihi: 23.08.2013).

3.3. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Yapısı

Türkiye’de genç işsizliğinin yapısı incelenirken ilk olarak gençlerin işgücüne katılım oranları ele alınacaktır. Son olarak ise genç işsizliği dağılımları incelenecektir.

3.3.1. Gençlerin İşgücüne Katılım Oranları

Çalışmada gençlerin işgücüne katılım oranları incelenirken yaş grubuna, eğitim durumuna ve kent-kır ayrımına göre bir sınıflandırma yapılmaktadır.

3.3.1.1. Kent-Kır Ayrımına Göre Gençlerin İşgücüne Katılım Oranları

Türkiye’de 1950’lerden itibaren kentsel alanlara çok ciddi bir göç hareketinin yaşanmıştır. Kırdan kente göçün en önemli sebebi ise iş ve eğitim kaynaklı olmaktadır. Türkiye’de işgücüne katılma oranında 1950’lerden itibaren kaydedilen düşüş, tarımdaki çözülme ve köyden kente göç kaynaklıdır; kırdan kente göç sürecinde kırdaki işgücü içerisinde yer alan kadınlar kentte işgücü dışında görünmekte, kentte işlerin belli beceriler gerektirmesi ve genel olarak kadınların eğitim düzeyinin düşük olması, işgücü dışında kalmayı kalıcı hale getirmektedir. Kente göçenlerin ağırlığını oluşturan erkekler de nitelikleri ölçüsünde çalışma yaşamının dışında kalmasalar bile kayıt dışı ekonomiyi beslemekte, kayıt dışı istihdama dahil olmaktadır. Bu durum, kentsel alanlarda

işgücüne katılım oranı, istihdam, işsizlik gibi verilerin gerçeği yansıtması noktasında önemli bir sorun teşkil etmektedir (Yavaş, 2010: 62).

Tablo 19: Kent Kır Ayrımına Göre Gençlerin İşgücüne Katılım Oranları (%)

15-24 Yaş	ERKEK			KADIN		
Yıllar	Toplam İşgücüne Katılım Oranı	Kent İşgücüne Katılım Oranı	Kır İşgücüne Katılım Oranı	Toplam İşgücüne Katılım Oranı	Kent İşgücüne Katılım Oranı	Kır İşgücüne Katılım Oranı
2000	57,6	50,9	67,9	28,1	20,5	39,1
2001	56,3	50,8	65,1	28,5	20,7	40,2
2002	53,3	49	60,4	29	22	40
2003	50,6	47,1	56,9	26,8	21,1	36
2004	51,3	48,5	58,4	25	21,3	33,9
2005	51,7	50,5	54,9	24,5	21,8	30,7
2006	51,1	49,8	54,9	24,4	22,5	28,6
2007	51,6	50,3	55,5	24,4	23,2	27,2
2008	51,7	50,3	55,8	25,1	23,6	28,8
2009	52,2	50,5	56,5	25,8	24,4	29
2010	50,9	49,5	54,3	26,3	24,8	29,9
2011	52,3	50,2	57,1	26,8	25,3	30
2012	50,8	49,6	53,5	25,9	24,7	28,5

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>

Kent-kır ayrımına göre genç işsizlik tablosunu, incelediğimizde kentsel alanlarda genel olarak gençlerin işgücüne katılma oranı, sert bir şekilde olmasa bile düşme kaydederken son yıllarda kısmen bir yükselişin yaşandığından da bahsedilebilir. 2000 yılında 15-24 yaş arası erkeklerin kentlerde işgücüne katılma oranı %50,9 iken, 2003 yılında bu oran %47,1 düzeyine düşmüştür. 2006 yılında 49,8 ve 2012 yılında 50,8 olarak gerçekleşmiştir (Konukman, 2007: 135-145). Kentsel alanlarda işgücüne katılım oranının düşmesinde, nüfusun artış hızının düşmesinin yanı sıra, eğitim süresinin uzamasının da etkisi büyüktür. Kırsal alanda 15-24 yaş arası erkeklerin işgücüne katılma oranına bakıldığında, hızlı bir düşüşün yaşandığı görülmektedir. 15-24 yaş arası

kadınların kentlerde işgücüne katılma oranlarında kısmen de olsa bir artış görülmektedir. Kadınların kırsal alanda işgücüne katılma oranlarına bakıldığında ise başlarda bir artış söz konusu olsa da genel olarak bir düşme görülmektedir.

3.3.1.2. Gençlerin Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları

Gençlerin işgücüne katılım oranları incelenirken genellikle 15 -19 yaş arası ve 20-24 yaş arası grupları esas alınmaktadır. 15-19 yaş grubundaki nüfusun işgücüne katılma oranları Türkiye genelinde toplamda yaklaşık olarak %28 civarında iken, 20-24 yaş grubundaki genç nüfusun işgücüne katılma oranları ise Türkiye genelinde toplamda %50,4 düzeyindedir.

Tablo 20:Gençlerin Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları

Yıllar	Toplam		Erkek		Kadın	
	15-19	20-24	15-19	20-24	15-19	20-24
2000	35,5	49,9	45,6	71,9	24,4	31,5
2001	33,5	51,1	43,2	71,9	23,1	33,5
2002	31,7	50,4	39,7	69,4	23,1	34,5
2003	28,4	48,8	35,5	68,4	20,9	32,3
2004	26,2	50,5	34,2	72,7	17,6	32,1
2005	26,6	50,2	35,4	72,7	17,1	31,7
2006	26,6	49,5	35,2	71,5	17,3	31,3
2007	26,8	49,9	36,3	71,4	16,6	32,1
2008	27,3	50,6	36,7	71,8	17,1	33,2
2009	27,5	51,7	37	72,3	17,3	34,5
2010	26,6	52,2	35,6	71,6	17	36
2011	26,6	53,8	35,8	72,9	17	37,1
2012	25,4	52,9	34,6	70,7	15,8	36,7

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

Tablo 20 dikkatli bir şekilde incelendiğinde, 15-19 yaş grubu ile 20-24 yaş grubunun çok farklı özellikler sergilediği görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında % 25,4 olan 15-19 yaş grubu işgücüne katılma oranı, 20-24 yaş grubunda %52,9 olarak

gerçekleşmiştir. Aradaki yaklaşık olarak 2 kat olan bu fark cinsiyetler arasında da görülmektedir. 2012 yılında 15-19 yaş grubu erkek işgücüne katılma oranı,34,6 iken, 20-24 yaş grubunda %70,7 ve yalnızca %15,8 olan 15-19 yaş grubu kadın işgücüne katılma oranı 20-24 yaş grubunda %36,7 olarak görülmektedir. Dolayısıyla, gençler arasında 20-24 yaş grubunun işgücüne çok daha yüksek oranlarda katıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Hatta hem erkeklerde ve özellikle de kadınlarda 20-24 yaş grubu işgücüne katılma oranlarının, genel işgücüne katılma oranlarından dahi yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Murat ve Şahin, 2011b: 99).

3.3.1.3. Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranları

Eğitim durumlarına göre işgücünü değerlendirdiğimizde, eğitim düzeyiyle işgücüne katılma oranları arasında bir paralellik görülmektedir. Nitekim en düşük işgücüne katılma oranı okuma yazma bilmeyenler ve ilkokul mezunları grubunda iken, en yüksek işgücüne katılma oranı yüksekokul ve fakülte mezunlarındadır. 2005 yılı verilerine göre en yüksek işsizlik oranı lise ve dengi meslek okul mezunlarında görülmektedir (Uyanık ve Bedir, 2006: 27).

Tablo 21: Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranları

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksekokul veya fakülte	İlköğretim
2000	31,6	24,6	51,8	28,9	36,1	60,1	69,8	11,7
2001	27,8	27,9	52,1	30,8	37,2	58,7	71,8	10,6
2002	24,5	19,8	51,6	34,4	33,8	56,5	71,6	12,5
2003	27	17,1	48,9	37,9	29	54,3	72,6	13,6
2004	23,4	26,2	48	48,9	31,7	58,5	79	14,7
2005	21,8	28,1	46,2	58,7	30,3	57,5	74	20,4
2006	18,4	29,1	45,3	59,9	31,2	55,8	75,4	22,8
2007	17,5	29,6	46,1	67,9	31,2	58,4	76,3	27,3
2008	17,8	32,5	45,9	69,5	32,6	58,2	76	30,2
2009	19,9	34,4	47,2	71,8	36	59,2	76,1	31,7
2010	21,1	36,1	46,5	71	32,8	57	71,9	34,1
2011	21,7	36,5	48,6	74,2	32,8	57,5	74,4	35,3
2012	17,7	34,9	47,3	80,1	30,6	54,5	73,5	34,4

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

Türkiye’de genç işgücünün eğitim düzeyi yetişkin işgücünün eğitim düzeyine göre belirgin şekilde yükselmiştir. Bir başka deyişle işgücü pazarına yeni girenlerin eğitim düzeyi yükselmektedir. Bu gelişme eğitilmiş nitelikli işgücü gerektiren sektörler için doğru olacak bir yönelime altyapı sağlayabilecektir. Bu sektörlerde istihdam sağlanamadığı durumda ise nitelikli-eğitilmiş işgücünün işsizlik oranı yükselebilecektir (Dursun ve Aytaç, 2009: 74).

3.3.2. Genç İşsizliğin Dağılımı

Çalışmada genç işsizliği dağılımı başlığı altında, genç işsizliği yaş grubuna, eğitim durumuna, kent-kır ve cinsiyet ayrımına göre ele alınacaktır. Ayrıca genç istihdamı ile ilgili olan, kayıt dışı genç istihdamı konusu da ele alınacaktır.

3.3.2.1. Yaş Grubuna Göre Genç İşsizlerin Dağılımı

Genç işsizlik oranları dünyada olduğu gibi Türkiye’de de genel işsizlik oranlarının yaklaşık iki katı düzeydedir. Genç işsizliği konusunda bilinmesi gereken konulardan birisi de genç işsizliğin hangi yaş grubu aralığında artış gösterdiğidir. Bu bağlamda gençlerin işsizliği genellikle 15-19 yaş aralığı ve 20-24 yaş aralıkları esas alınarak incelenir.

Tablo 22: Yaş Grubuna Göre Genç İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2000	10,7	14,8	7,2	5	4,5	3,5	3	3,8	2,2	2	0,5
2001	14,6	17,3	9,6	6,7	6,5	4,9	5,1	4,1	2,9	1,5	0,8
2002	16,7	20,8	11,9	8,6	8,1	7,3	6,6	5,8	4,8	1,6	0,8
2003	17,9	22,1	12,7	9	7,4	6,5	6,5	6	4,5	2,5	0,7
2004	17,7	22,2	13,9	9,3	7,8	6,8	6,3	6,5	4	2,9	1,1
2005	18,2	20,9	13,2	9,3	7,7	6,9	6,9	6,9	4,6	2,9	0,8
2006	17,4	20,1	12,9	8,6	7,4	6,9	6,6	6,8	5,3	2,8	0,8
2007	19,7	20,1	12,4	8,7	7,4	6,8	7	6,2	5	3,2	0,8
2008	19,6	21	13,2	9,7	8,2	7,7	7,6	6,8	6	3,7	1
2009	23,6	26,3	17,5	12,6	11,2	10,2	9,5	9,2	7,7	4,1	1,4
2010	18,8	23,5	14,9	10,3	9,6	8,5	8,6	8,3	6,7	4,4	1,5
2011	15,8	19,8	12,5	8,6	7,5	7	7	6,8	5,9	3,1	1,2
2012	14,9	19	12,2	8,3	6,9	6,5	6,7	6,4	5,3	3,3	0,9

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8

Tablo 22’ye göre gençler arasındaki işsizlik oranları incelendiğinde 20-24 yaş aralığındaki genç işsizlik oranı artış göstermektedir. Bu durumun en önemli sebebi ise

15-19 yaş aralığındaki gençlerin 20-24 yaş aralığında gençlere göre eğitime devam ediyor olmasıdır. 20-24 yaş arası yüksek öğretim grubunu içeren bir yaş grubunu temsil ettiğinden ve öğretim hakkı kazananların sayısının oldukça az olmasından dolayı genç işsizliği 15-19 yaş aralığındaki gençlere oranla daha fazladır. Tablodaki herhangi bir yılı ele alındığında, 15-19 ve 20-24 yaş aralığının toplamından oluşan genç işsizliği oranının diğer bütün yaş aralığındaki işsizlik oranlarının iki katından daha fazla olduğu görülmektedir.

3.3.2.2. Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizliğinin Dağılımı

Uluslararası karşılaştırmalar yapıldığında gelişmiş ülkelerde eğitim düzeyinin artması ile birlikte işsizlik oranının düştüğü görülmektedir Türkiye’de istihdam edilenlerin ortalama eğitim düzeyi düşüktür. İstihdam edilenlerin üniversite mezunu olanları % 12,4 lise mezunu olanları %20,9 lise altı % 61,4 çıkmaktadır. Gençlerde ise özellikle 25-29 yaş grubunda istihdam edilenler arasında üniversite mezunu olma % 27,6’ya lise mezunu olma % 48,5’e yükselmektedir. 25-29 yaş gurubunda lise altı eğitim almış olma oranı % 21,5’e düşmektedir. Ancak işsizlerin eğitim durumu verileri incelendiğinde, 20-24 yaş grubundaki işsizler ele alındığında bunların % 18,5’nin üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 23: Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizliği Oranları

Yıllar	Okuma-Yazma Bilmeyen	Okuma yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya Dengi Meslek Okul	Genel Lise	Lise Dengi Meslek Okul	Yüksekokul veya Fakülte	İlköğretim
2000	5	11	8,3	13,7	20,6	20,8	28,3	10,3
2001	8,7	14,4	10,6	17,7	24	25,5	30,7	9,6
2002	11,5	15,7	12,4	20,7	26,8	28	38,3	10,7
2003	18,1	30,2	15,3	19,7	25,9	23,8	38,8	11,4
2004	9,6	13	13,4	19,6	26,6	29,3	39,8	13,3

Tablo:23 Devamı

2005	11,3	16,3	14,1	19,2	25,3	25,6	30,5	14,5
2006	12,5	15,3	14,7	17,9	25,2	21,1	27,2	15,2
2007	16,7	17,3	14,7	19,3	23,5	22,6	28,5	16,8
2008	11	19,8	14,3	18,7	25	20,8	29,8	17,9
2009	19,5	23	17,9	21,6	30,6	27,6	33,2	22,4
2010	16,4	18,4	14,9	10,9	27,2	23,1	32,5	18,4
2011	11,2	15,1	11,2	14,1	22,4	21,2	30	14,5
2012	9	14,8	2,5	0	19,8	19,1	28,5	14,1

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

Tablo 23'deki verilere göre en düşük işsizlik oranı okur-yazar olmayanlar arasında yaşanırken, bu oranda çok büyük bir değişiklik görülmemektedir. Bu kesim, iş seçmemekte, düşük ücretli, güvencesiz, geçici işlerde çalışmayı kabul etmektedir. Yüksek okul veya fakülte bitirenlerin oranında ise yıllar geçtikçe bir artış görülmektedir. Türkiye'de, bir yandan üniversite mezunu nitelikli işgücü oranı artarken diğer yandan genç işgücü içinde üniversite mezunu olanların işsizlik oranı yükselmektedir (Yentürk ve Başlevent, 2007: 10).

3.3.2.3. Kent-Kır Ayrımına Göre Genç İşsizlik Oranları

Kırsal ve kentsel işsizliğin artışı ile beraber genç işsizlik de artmaktadır. Genç işsizliği oranı ülke işsizlik oranının her zaman çok üzerindedir. Ülkemizde kentsel işsizlik de her zaman kırsal işsizlikten daha fazladır. Her iki işsizlik de ocak ve Şubat aylarında en yüksek değerlere çıkmakta, Haziran ve Temmuz aylarında ise en düşük seviyeye ulaşmaktadırlar. Mevsimsel faktörlerin etkisi kentsel işsizliğe göre kırsal işsizlikte daha fazla olmaktadır. Kırsal ve kentsel işsizlik paralel hareket etmekte olup, genellikle birlikte çıkmakta ve birlikte düşmektedirler (Yavuz, 2010: 54). Ancak bu görüş genç işsizliğinin kırsal ve kentsel dağılımı için genellikle geçerli değildir.

Gençlerin toplam işsizlik oranları incelendiğinde genellikle bir düzensizlik görülmesine rağmen, 2000 yılında genç işsizliği oranı %17,7 iken, 2012 yılında 20,3'e yükselmiştir.

Tablo 24: Kent-Kır Ayrımına Göre Genç İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	Toplam	Kent	Kır
2000	17,7	17,7	8,4
2001	22,4	22,4	9,7
2002	25,7	25,7	11,5
2003	25,3	25,3	14,5
2004	25,1	25,1	11,9
2005	22,8	22,8	13,5
2006	21,4	21,4	13,6
2007	21,8	21,8	15,6
2008	22,6	22,6	15,5
2009	28,2	28,2	18,9
2010	24,8	24,8	15,3
2011	21,2	21,2	12,7
2012	20,3	20,3	11,9

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

Kentsel alanda 2000 yılında % 17,7 olan genç işsizlik oranı 2012 yılında % 20,3'de kalmıştır. Kentsel-kırsal yerleşim açısından bakıldığında, doğal olarak kentsel alanlarda genç işsizlerin oransal fazlalığı ile karşılaşmaktadır. Kırsal kesimde ise 2000 yılında % 8,4 olan genç işsizliği oranı 2012 yılında % 11,9'a yükselmiştir.

3.3.2.4. Cinsiyete Göre Genç İşsizliği Oranları

Tablo 25'de yıllar itibariyle cinsiyet durumlarına göre genç işsizliğinin yüzdesi gösterilmiştir. Buna göre, 2000 yılında genç işsizliği oranı % 13,1 iken 2012 yılında % 17,5 olmaktadır ki sayının yıllar itibariyle ciddi bir oranda düşürülememesi, gençlerin istihdama koşulma durumunun düşüklüğü ve zorluğunun göstergesi olarak düşünülebilir. Cinsiyet dağılımı değerlendirildiğinde, gençlerdeki işsizlik oranlarının kadın ve erkeklerde hemen hemen aynı düzeydedir. 2004 yılına kadar erkeklerin genç işsizliği oranı genç kadınların oranından daha fazla iken, 2004 yılı sonrası genç kadınların işsizlik oranı, genç erkelerin işsizlik oranını geçmiştir. 2012 yılında genç

erkeklerde %21 olan işsizlik oranı, genç kadınlarda %23 oranındadır. 2012 yılında bu oranlar genç erkeklerde %16,3 ile genç kadınlarda %19,9 oranlarına gerilemiştir ki, bu düşüş yeterli değildir.

Tablo 25: Cinsiyete Göre Genç İşsizliği Oranları (%)

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın
2000	13,1	13,7	11,9
2001	16,2	17,2	14,4
2002	19,2	20,3	17,1
2003	20,5	21,4	18,9
2004	20,6	20,5	20,7
2005	19,9	19,5	20,5
2006	19,1	18,3	20,6
2007	20	19,6	20,8
2008	20,5	20,1	21,2
2009	25,3	25,4	25
2010	21,7	21	23
2011	18,4	17,1	20,7
2012	17,5	16,3	19,9

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>

3.3.2.5. Gençlerin Kayıt Dışı İstihdamı

Kayıt dışı ekonomiyi ölçme yöntemlerinden bir tanesi istihdam yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, nüfusun, sivil işgücü arzının ve istihdamın zaman içinde gelişimi incelenerek kayıt dışı ekonominin büyüklüğü tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Sivil işgücü arzının toplam nüfusa oranı ile istihdamın toplam nüfusa oranının zaman içinde benzer gelişme göstermesi beklenir. Sivil işgücünün toplam nüfusa oranı belirli seviyede kalırken, istihdamın toplam nüfusa oranının düşmesi, toplam istihdam içinde kayıt dışı ekonomideki istihdamın payının artmasını ifade eder ki bu da kayıt dışı ekonominin büyüklüğü hakkında bilgi verir. Eğer istihdam/nüfus oranı, işgücü/nüfus oranından daha yavaş artıyorsa, işgücünün istihdam edilemeyen kısmı ya işsizliğin artmasına katkı sağlıyor ya da istihdamın kayıt dışı kesiminde yer alıyor demektir. Bu yaklaşımın en önemli eksikliği, hesaplamaların yapıldığı dönemin sosyal gelişmelerini ve ikinci iste çalışanları dikkate almamasıdır. Sosyal gelişmelerden bir kısmı istihdamın toplam nüfusa oranını yükseltirken bir kısmı da sivil işgücünün toplam nüfusa oranını

düşürerek sanki kayıt dışı ekonominin küçüldüğü izlenimi bu yöntemin güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Bulut, 2013: 4).

Türkiye’de kayıt dışı istihdam oranlarına bakıldığında istihdamın yarısından fazlasının kayıt dışı olduğu görülmektedir. Vergi ve sigorta gelirlerinde azalmaya, işletmeler arasında eşitsiz rekabet koşullarına, çalışanlar açısından sosyal güvenceden yoksun ve kötü çalışma koşullarına neden olan ve %53’lere varan kayıt dışı istihdam çözülmesi gereken önemli bir sorundur. Tarımın istihdam içindeki yüksek payı, göç, yüksek işsizlik, vergi ve SSK prim oranlarındaki artış, bu sorunu kronikleştiren sebeplerdir. Türkiye’de yaş gruplarına bakıldığında 15-24 yaş arasındaki genç istihdam ile 55 yaş üzerinde yaşlı istihdamda kayıt dışı istihdamın daha yaygın olduğu göze çarpmaktadır (Sayın, 2008: 41).

Tablo 26: Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre Gençlerin İşsizlik Oranı (%)

Yıllar	Kayıtlı Değil	Kayıtlı
2000	67,30	32,70
2001	71	29
2002	71,5	28,5
2003	70	30
2004	68,9	31,1
2005	65,1	34,9
2006	63	37
2007	59,9	40,1
2008	56	44
2009	58,8	41,2
2010	58,2	41,8
2011	56	44
2012	51	49

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>

Yeterli nitelik, beceri ve mesleki bilgiye sahip olmayan gençlerin işgücü piyasasına ilk girişleri kayıt dışı istihdam biçiminde olmaktadır. Ülkemiz işgücü piyasasının en önemli sorunlarından birisini oluşturan kayıt dışı istihdam, gençler arasında daha da yaygındır. 2003 yılında kayıt dışı genç istihdam oranı % 70 iken, kayıtlı olarak istihdam edilen gençlerin oranı ise % 28,5’dir. 2012 yılında ise kayıt dışı çalışan gençlerin istihdam oranı % 51 düzeyine düşmüş, kayıtlı olarak çalışan gençlerin

istihdam oranı ise %49 düzeyine yükselmiştir. Ancak kayıt dışı genç istihdam oranının her sene kayıtlı çalışan gençlerin istihdam oranından fazla olduğu görülmektedir (Ercan, 2011: 31).

3.4. Genç İşsizliğinin Sonuçları

Gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan ülkeler, her yıl iş piyasasına katılan gençlere düzgün, insan onuruna yakışır iş yaratma sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Gençlerin iş piyasasına başarılı bir şekilde entegre edilememeleri, ülkelerin gelecekteki refah ve kalkınma beklentilerine ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. 15 yaş üstü çalışan nüfus küresel iş gücünün % 25'ini oluşturmasına rağmen, küresel işsizliğin % 44'ünü ise genç işsizler oluşturuyor. Genç işsizliği gençleri doğrudan etkilediği gibi, içinde yaşadıkları toplumlara kalkınma süreçlerinde ciddi sosyal ve ekonomik kayıplar yaratmaktadır (Aslantepe, 2007: 54).

Çalışmada genç işsizliğinin sonuçları ekonomik ve sosyal sonuçlar olarak iki başlık altında ele alınmaktadır.

3.4.1. Genç İşsizliğinin Ekonomik Sonuçları

Genç işsizliği ekonomik açıdan hem mikro hem de makro düzeyde etkileri olan bir olgudur. Genç işsizliğin mikro etkilerine yani birey üzerine etkilerine bakıldığında, işsiz kişilerin hem maddi (gelir etkisi) olarak hem de psikolojik olarak bir takım sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Genç işsizliğinin gelir etkisi üç yönlü olarak ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, gençler çalışmadığı için hem kendisi hem de ailesi bir gelir kaybına uğramaktadır. İkinci olarak ise, çalışmayan gençler üretime katılmadığı için, üretimde de bir kayıp söz konusu olmakta ve eksik istihdam durumu ortaya çıkmaktadır. Son olarak üçüncü etki ise, özellikle işsizlik sigortasının yaygın olarak kullanıldığı ülkelerde görülmektedir. Buna göre, genç işsizlerin sayısının artması ülke ekonomilerine ve kamu maliyesine ek olarak bir yük getirmektedir (Taşçı ve Darıcı, 2009: 140).

Genç işsizliğinin yukarıda ifade edilen mikro etkilerinin yanı sıra, toplumun tamamını etkileyen makro ekonomik etkileri de vardır. Bunların en önemlilerinin başında; gençlerin çalışmaması sonucu üretime katılamamaları ve dolayısıyla ülke üretiminde önemli bir kayıp ve eksik istihdam meydana getirmeleri gelmektedir. Gerçekten de, bir ülke nüfusunun en dinamik kesimini oluşturan kesimin yani gençlerin istihdam edilememesi, söz konusu ülkede çok önemli oranda üretim kaybı meydana

gelmesini sağlayacaktır. Bu durumun tam tersi, yani gençlerin tamamının ya da tamamına yakın bir bölümünün istihdam edildiği düşünüldüğünde, ülke üretim hacminin de maksimum seviyelere doğru yol alacağı aşikârdır (Murat ve Şahin, 2011: 35).

Genç işsizliği ülkeler açısından yüksek maliyetli bir sorun olduğu görülmektedir. Her şeyden önce gençlerin eğitimleri için ayrılan kaynakların israfsız konusudur. Öte yandan, ekonomik hayata dahil olup değer üretimine katkıda bulunmak yerine işsiz durumdaki gençler, aileleri tarafından finanse edilmektedir. Makro ekonomik dengeler açısından genç işsizliği, tasarrufların azalmasına, sosyal güvenlik gelirlerinde kayba ve sağlık harcamalarında artışa neden olmaktadır. Dahası ülke teknolojik gelişmelerin gerisinde kalmakta küresel ekonomide rekabet gücünü hem bu gün hem de gelecekte kaybetmektedir (Pirler, 2007: 148).

3.4.2. Genç İşsizliğinin Sosyal Sonuçları

İşsizlikle erken yaşta ve kimi zaman uzun süreli olarak karşılaşılması, özgüven kaybına ve bazı yeterliliklerin yitirilmesine yol açmaktadır. Uzunca bir dönem işsiz kalan gençler, ya kayıt dışı sektörde sosyal haklardan yoksun biçimde düşük gelirle çalışmakta ya da iş aramaktan vazgeçerek kendilerini ilerleyen yıllarda ciddi sorunlarla karşı karşıya bulmaktadırlar (Pirler, 2007: 148). Genç işsizliğinin çok yüksek olduğu Türkiye’de büyük bir tehdit altındadır. Genç işsizliğinin çok önemli olduğunun vurgulandığı ve Politika Çalışmaları Enstitüsü tarafından rapor halinde hazırlanan projede, genç insanların toplumun diğer kesimlerine oranla daha sağlıklı olmalarına karşın işsizliğin özellikle bu yaş grubunun sağlığını önemli ölçüde tehdit ettiği ifade edilmektedir. İşsiz gençlerin, işi olanlara göre, daha fazla sağlık sorunları ile karşı karşıya kaldıkları, daha fazla endişe ve depresyon içinde oldukları, yüksek düzeyde sigara kullanımı ve intihar oranlarına sahip oldukları belirtilmektedir. Genç insanların yaşadıkları bu sağlık sorunları nedeniyle, iş bulma konusunda daha az başarılı oldukları ifade edilmektedir (Güler, 2005: 376).

İşsizliğe bağlı olarak gençliğin normal sosyalleşme süreci de bozular. Her genç insan çalışma hayatına girmekle yeni bir sosyal kimlik ve statü elde etmeyi bekler. İşsizlik ise bu süreci engeller ve yalnızca genç insanın yaşamı için gerekli maddi koşulları elde etmesini önlemekle kalmaz, onun sosyal ve kültürel dünyasını da derinden etkiler. Yani, işsiz genç yalnızca bir gelirden yoksun kalmaz, bunun yanında

Çalışma hayatının ve iş tecrubesinin kendisine kazandıracadı sosyalleşme sürecinin de dışında kalır (Gündoğan, 1999: 70).

Gençlerin uzun süre işsiz kalması, yetenek kaybı ve psikolojik hasara yol aması nedeniyle iş bulmalarını daha da zorlaştırmaktadır. Gençler arasında uzun süreli ve yüksek oranlı işsizliğin  nedenden dolayı zararlı olduğu belirtilmektedir. Bu nedenlerden birincisi bireyin kariyerinin başında yaşayacağı işsizlik sorununun gelecekteki verimlilik kapasitesine zarar verebilme ihtimalidir. İkinci neden istihdam edilememe sorunudur. Bu sebep gençlerin kendi evlerini ve ailelerini kurmalarını engelleyerek, yetişkinliğe geçişlerini tı kayabilecektir. Son olarak da, yüksek seviyedeki genç işsizliği topluma ve demokratik süreçlere yabancılaşmaya neden olabilecektir (Seçer, 2006: 83).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM OKULLAŞMA ORANI, ENFLASYON ORANI VE BÜYÜMENİN GENÇ İŞSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN EKONOMETRİK ANALİZ

İşsizler içerisinde gençlerin özellikle eğitimli gençlerin oranı fazla olduğu için genç işsizlik konusu gerek akademisyenlerin gerek politika yapımcıların ilgisini çeken bir konu olmuştur. Ayrıca, güncel ekonomik sorunların başında da genç işsizlik gelmektedir (Bayraktar ve İncekara, 2013; Taşçı ve Tansel, 2005). Özellikle genç işsizlikle mücadele politikalarının belirlenebilmesi açısından genç işsizliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesi önem taşımaktadır. Ancak Türkiye’de bu konuda yeterli çalışma olmadığı da bir gerçektir (Sayın, 2011: 43). Ulusal yazında Erdayı (2009) ve Bayraktar ve İncekara (2013) genç işsizlik konusunda kavramsal çalışma yapmıştır. Taşçı ve Tansel (2005) genç işsizliğin süresi üzerine, Bilir (2011) genç işsizlikle ücret yapışkanlığının etkileşimi konusunda, İzgi ve Aslan (2008), Kabaklı ve Gür (2010) ve Sayın (2011) genç işsizliğin nedenleri üzerine ampirik çalışmalar yapmıştır. Bu sebeple bu çalışmanın konusunu da Türkiye’deki genç işsizlik oluşturmuştur. Bu çerçevede genç işsizliği kısa dönemde ve uzun dönemde etkileyen faktörler 1988-2012 yılları arasındaki veriler kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Vektör Otoregresif (VAR) Model kullanılarak ekonometrik bir model oluşturulmuş ve yüksek öğretim okullaşma oranı, büyüme oranı ve enflasyon oranının etkileri araştırılmıştır. Bu kapsamda bu bölümde başlangıçta genç işsizlik üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla alan yazın incelenmektedir. Müteakiben ekonometrik model izah edilerek metodoloji anlatılmakta ve bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Genç İşsizlik Üzerinde Etkili Olan Faktörler Üzerine Yapılmış Bilimsel Çalışmalar

Genç işsizliğinin nedenleri talep ve arz yönlü olmak üzere başlıca iki teori ile açıklanmaktadır. Talep yanlı görüş ekonomideki yavaşlamanın, dönemsel zayıflıkların, iş niteliklerindeki değişikliklerin ve asgari ücretlerin genç işsizliğe neden olduğunu savunmaktadır. Diğer taraftan arz yanlı görüş ise işlerin kıt olması ve gençlerin niteliklerinin yetersiz olmasını genç işsizliğinin nedeni olarak göstermektedir.

Genç işsizlik oranının genel işsizlik oranına kıyasla daha yüksek seyretmesinin diğer nedenleri arasında aşağıdaki konular sıralanabilir (Bayraktar ve İncekara, 2013; Dursun ve Aytaç, 2009: 73-74; Sayın, 2011: 37):

- ◆ Gençlerin iş deneyimlerinin olmayışı,
- ◆ Mesleki eğitimlerinin yeterli seviyede olmaması,
- ◆ Uygun işte istihdam edilmelerinin kısa sürede gerçekleşmemesi,
- ◆ Ücret beklentilerinin yüksek olması,
- ◆ Yüksek eğitimlilerin daha seçici davranması,
- ◆ Gençlerin mobilitelerinin yüksek olması,
- ◆ Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında etkin bir bağın kurulamaması,
- ◆ Sektörel yapı değişikliği,
- ◆ İşgücü piyasa politikalarının ve İŞKUR'un yapısal yetersizliği.

Çalışmanın kapsamında genç işsizliğini etkileyen faktörlerden ölçülebilir olan büyüme oranı, okullaşma oranı ve enflasyon oranı çalışmanın bu bölümünün ilerleyen kısımlarında incelenmektedir.

Ulusal yazında genç işsizliği etkileyen faktörleri konu edinen araştırmalara fazla rastlanmamakla birlikte, az da olsa uygulamalı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ayrıca dünyada da genç işsizliğini oluşturan nedenlerle ilgili yapılan ekonometrik çalışma sayısına çok fazla rastlanmamaktadır. Genç işsizlik konusu akademisyen ve uygulamacıların ilgisini çekmekle birlikte son on yılda üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bu kapsamda Taşçı ve Tansel (2005) tarafından genç işsizliğin süresi üzerine bir araştırma yapıldığı görülmektedir. Araştırmacılar lise mezunlarının iş bulma olasılığının yüksek okul mezunlarına kıyasla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca yükseköğretim iş bulma ihtimalini artırıcı bir etki yapabileceği ortaya konmuştur.

İzgi ve Aslan (2008) tarafından ekonometrik bir model kullanılarak 1988-2008 yılları arasındaki dönemde genç işsizliğin belirlemek amacıyla bir çalışma yürütülmüştür. Genç işsizlik ile büyüme arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Genç işsizlerin yüksek öğrenim sahibi olmadığı bulgulanmıştır.

Ulusal ve uluslar arası yazında yapılan çalışmalar ve sonuçları Tablo 27'de gösterilmektedir.

Tablo 27: Ulusal Yazında ve Dünyada Yapılan Bilimsel Çalışmalar

Çalışmanın Adı	Çalışmanın Yazar(lar)ı	Yayın Yılı	Sonuç ve Açıklamalar
Genç İşsizliği Sorunu ve Çözümleyici Politikalar	Yıllar, Hakkı	1998	Genç işsizliğine yönelik merkezi ve yerel düzenleme ve çalışmaların biran önce yapılmalıdır. Ayrıca problemin önemi açısından hızlı davranmak gereklidir
Sosyal Politika Açısından Türkiye'de Çocuk ve Genç İşgücü	Şişman, Yener	2003	Genç işsizliğinin çözümü için devlet; gençlere yönelik, geniş kapsamlı politikalar izlemelidir ve bu politikalar ekonomik bütünlük içinde olmalıdır
Youth Unemployment Duration in Turkey	Taşçı, H.Mehmet ve Tansel, Aysıt	2005	Lise mezunlarının iş bulma olasılığının meslek yüksek okulu mezunlarına kıyasla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca yüksek öğretim iş bulma ihtimalini artırıcı bir etki yapabilmektedir.
Türkiye'de Genç İşsizliği, Eğitim ve Büyüme ilişkisi (1988-2008)	İzgi, Balcı Berna ve Aslan, İbrahim	2008	Genç işsizlik ile büyüme arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Genç işsizlerin yüksek öğrenim sahibi olmadığı bulgulanmıştır.
2008 Global Ekonomik Kriz'in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi	Torun, Mustafa ve Arıca, Feyza	2008	Çalışmada ekonomik istikrarın sağlanması adına yapısal paketler uygulanırken genç işsizliğin giderilmesi konusunda da gençlerimize yatırım yapmamız gerektiği, gözden kaçırılmaması gereken önemli bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır
Genç İşsizliğinin Teorik Açıklamaları	Çetinkaya, Emel	2008	Çalışmada konjonktürel faktör ve yapısal açıklamalar genç işsizliği nedeni olarak görülmektedir. Bunların dışında genç işsizliğinde demografik faktörlerin de etkili olduğu ileri sürülmektedir.
Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı	Dursun, Salih ve Aytaç, Serpil	2009	İstihdam edilmeyi bekleyen genç bireylerin hem sosyal politikalar hem de toplum aracılığı ile korunması ve desteklenmelidir.

Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye	Erdayı, Utku	2009	Genç işsizliği sorununun çözümüne yönelik politikalar önerilmiştir.
Avantaj ve Dezavantajları ile Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi	Karabıyık, İlyas	2009	Genç işsizliği sorununun çözümüne sadece eğitim ve aktif istihdam politikaları ile yaklaşılmalı, soruna ekonomik, sosyal ve kültürel yönüyle yaklaşılmalıdır.
Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-bütünleşme Analizi	Kabaklarlı, Esra ve Gür, Murat	2010	Genç işsizlik oranı ile reel GSYİH, reel yatırımlar, verimlilik ve enflasyon arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmaktadır.
Young and Unionized Workers Before and During the Crisis: Comparison of Two Surveys	Lordoğlu, Kuvvet ve Kıroğlu, Meryem Kurtulmuş	2010	Gençlerin işsiz kalmaması için gençlerin sendikalara katılımının sağlanması ve özellikle sendikaların yönetimde yer almalarının önünün açılmasının bir zorunluluk olduğu sonucuna varılmaktadır
Küresel Ekonomik Kriz ile Dünyada ve Türkiye’de Artan Genç İşsizliği	Sanal, Engin	2010	Genç işsizliği sorununun çözümünde kullanılacak olan eğitim ve aktif istihdam politikalarına maliyeti göz önünde bulundurulmadan destek olunmalıdır.
İşsizlik, Üniversiteli gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları	Mütevellioglu, Nergis, Zambak, Mehmet ve Mert, Mehmet	2010	Türkiye’de eğitilmiş gençlerin işsizlik sorununu önlemek için bir gençlik istihdam stratejisi belirlenmeli, ekonomik ve sosyal politikalarla ilgili kurumsal yapılarda bu stratejinin gerektirdiği sistematik değişiklikler gerçekleştirilmelidir.
1980 sonrası dönemde Genç İşsizliğinin Ücret Yapışkanlığı Üzerindeki Etkileri	Bilir, Hüsnü	2011	Genç işsizlik arttıkça nominal ücretlerin de arttığı bulgulanmıştır.
Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi	Sayın, Ferhan	2011	Genç işsizliği en çok etkileyen faktörlerin büyüme ve yüksek öğretim okullaşma oranı olduğu bulgulanmıştır. Genç işsizliğinden yükseköğretim okullaşma oranına doğru nedensellik olduğu sonucuna varılmıştır.

Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi	Murat, Sedat ve Şahin, Levent	2011	Genç işsizliği sorununu çözmek için hayat boyu eğitime geçilmeli, okullarda gençlere kariyer danışmanlığı sağlanmalı, ve eğitim kurumları ile işgücü piyasası arasındaki talep ve arzı karşılanmalıdır.
Gençliğin Çıkmazı	Tanrıkulu, Duygu	2011	Eğitim programları piyasanın ihtiyacı olan işgücünü yetiştirecek şekilde yeniden tasarlanmalıdır. Ayrıca, gençlerin toplumda aktif bireyler olmaları için ihtiyaç duydukları niteliklerle donatılmalarına yönelik politikalar geliştirilmelidir.
Farklı Nedenlerle Çalışma ve Çalışmanın Genç Üzerine Etkileri	Çelik, Kezban ve Beşpınar, Fatma Umut	2011	Gençler ekonomik nedenlerle eğitim süresini kısa tutarak, iş hayatına erken başlamakta ve düşük vasıflı işlerde çalışmaktadır.
Türkiye'nin Genç İşsizlik Profili	Bayraktar, Seda ve İncekara, Ahmet	2013	Girişimciliğin teşviki ve istihdam danışmanlığı ile birlikte mesleki eğitime ağırlık verilmesinin genç işsizliği azaltıcı bir etki yaratacağı ifade edilmiştir.
Youth Unemployment The Lost Generation?	Stevenson, Brian	1992	Avustralya'da genç işsizlik sorunu, gençlere bilimsel ve teknolojik alanlarda eğitimler verilerek azaltılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Cohort Crowding and Youth Labor Markets:A Cross-National Analysis.	Korenman, Sanders ve Neumark, David	1997	Yetişkin işsizlik oranının, genç işsizliği üzerindeki etkisi, genç nüfus büyüklüğüne göre daha fazladır.
French youth Unemployment: An Overview	Bruno, Catherine and Cazes, Sandrine	1998	Çalışmada gençlere mesleki eğitim verilerek işgücü vasıflarının artırılması ile genç işsizliğine çözüm önerilmektedir.
Youth Labour Markets, Education and Employment Destination: Result From the Queensland Survey of Youth	Colin,Green, Astrid,Loon and Mangan, John	2000	Çalışmada, Logit model kullanılarak Kuzey Avustralya çalışma piyasası koşulları için yaş farkı, eğitim düzeyi farkı, cinsiyet, din ve tecrübe değişkenlerinin gençlerin üzerindeki etkileri araştırılmıştır.
The Long term Effects of Youth Unemployment	Mroz, Thomas and Savage, Timothy	2001	Çalışmada ücret artışları ile genç işsizlik oranı arasındaki ilişki logit model yardımıyla araştırılmıştır.

The German Immediate Action Programme to Reduce Youth Unemployment: Programme for training, Qualification and Employment of Young People	Dietrich, Hans	2001	Çalışma Almanya’da genç işsizliği sorununun gençlik eylem planları ve rehberlik hizmetleri sayesinde düşürüleceğini öngörmektedir.
Trends in the Youth Labour Market in Developing and Transition Countries	O’Higgins, Nially	2003	Çalışmada gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğinin, nüfus artışından ve işgücü koşullarından etkilenmekte olduğu öngörülmektedir.
Education and Employment Patterns Among Northern Aboriginal Youth: A Study Of Resiliency, Development and Community Health, 3.Northern Research	Davison, Colleen, M.	2004	Eğitim kapasitesinin artırılmasıyla genç işsizlik sorununun çözülebileceğini belirtmektedir. Gençlerdeki eğitim seviyesi farklılıklarının sebebi sağlık alanında ve iş bulma imkanında yaşanan farklılıklardır.
Jobs for Youth (Des Emplois Pour Les Jeunes) Australia	OECD	2009	Çalışmada Avustralya’da genç işsizliği oranlarının düşmesi, ekonomik büyüme oranlarının artması ile ilişkilendirilmiştir.
Rising Youth Unemployment During The Crisis: How to Prevent Negative Long-Term Consequences on a Generation?	Scarpetta,Stefano, Sonnet,Anne and Manfredi, Thomas	2010	Çalışma genç istihdamındaki maliyetleri azaltarak gençlerin işsizlik sorununu çözme önerilmektedir.
Youth Labour Market Performance in European Regions	Perugini,Cristiano and Signorelli, Marcello	2010	Bu çalışmanın amacı, genç işgücü piyasasındaki 1999-2006 yılı performans farklılıklarını ve değişimlerini Dinamik Mekan-Zaman Panel Veri yöntemi kullanarak analiz etmektir.
Youth, Unemployment and Peri-Urbanity in Zimbabwe: a Snapshot of Lessons From Hatcliffe	Innocent, Chirisa, and Tawanda, Muchini,	2011	Çalışma Zimbabwe’de gençlere yönelik istihdam planı ve stratejilerinin oluşturulmasını önermektedir
Youth Unemployment A million Reasons to Act	Bivand, Paul and others	2011	Çalışma genç işsizliği sorununun çözümü için mesleki eğitim reformu önermektedir.

Youth Unemployment in Ghana: Prospects and Challenges	Amankrah, John Yaw	2012	Çalışma Gana'daki genç işsizliği sorununu çözmek için eğitim sektörüne ve tarıma alanlarına yatırım yapmayı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamayı önermektedir
Youth and The Total Unemployment Rate: The Impact of Policies and Institutions	Choudhry, M. Tanveer, Marelli, Enrico and Signorelli, Marcelo	2012	Çalışmada var modeli kullanılmıştır. Ekonomik büyüme artırılarak ve işgücü piyasaları düzenlenerek genç nüfusun işsizlik oranında azalma gösterileceği ifade edilmektedir.
Persistence in Youth Unemployment	Caporale, Guglielmo, Maria and Gil-Alana, Luis A.	2012	Çalışmada yıllık kadın ve erkek genç işsizlik oranlarının Japonya ve AB ülkelerinde aktif işgücü piyasası politikaları kullanılarak azaltılacağından söz etmektedir
Fighting Youth Unemployment	YEPP	2012	Eğitim ve rehberlik hizmetleri ile genç işsizliği oranının düşürüleceği sonucuna ulaşılmıştır
Poverty and youth Unemployment in Nigeria, 1987-2011	Aiyedogbon, John, O. and Ohwofasa, Bright	2012	Çalışmada Cochrane Orcutt yöntemi kullanılarak genç işsizliği ile tarım, enflasyon, nüfus ve büyüme değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiştir
Global Employment Trends For Youth 2012	ILO	2012	Çalışmada genç işsizliğinin önüne geçmek için ekonomik büyüme politikaları ile aktif işgücü piyasası politikalarının uygulanması ve gençlerin sosyal güvence altına alınmasının gerektiği önerilmiştir.
Unemployment Dynamics Among Canada's Youth	Bernard, André	2013	Çalışma gençlerin yetişkinlere göre daha kolay iş bırakıp, bulabildiğini, kısmi süreli çalışmanın genç işsizliğini arttırdığını göstermektedir.
The High Cost of Youth Unemployment	Ayres, Sarah	2013	Çalışma Amerikan Kongresinin uyguladığı yanlış ekonomik politikaların genç işsizliğini arttırdığını ileri sürmektedir.
Youth Unemployment in Europe and The World: Causes, Consequences and Solutions	Görlich, Dennis, Stepanok, Ignat and Al-Hussami, Fares	2013	Çalışma genç işsizliğinin çözümünde genel işsizliğin çözümünde kullanılan politikaların kullanılabileceğini açıklıyor. Ayrıca kırsal alanlarda tarımsal reformların yapılması, aktif işgücü piyasası politikalarının uygulanması gerekliliği vurgulanmaktadır.

Çalışmada elde edilen sonuçlarla benzer değişkenler kullanılarak yapılan diğer çalışmalar karşılaştırıldığında, Kabaklarlı, Er ve Buluş'un 2011 yılındaki çalışmasında genç işsizlik oranına ile reel GSYİH, reel yatırımlar, verimlilik ve enflasyon arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmuştur. Bizim çalışmamızda ise enflasyon, eğitim ve büyüme arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde Sayın'ın 2008 yılında genç işsizliği etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Genç işsizliği en çok etkileyen faktörlerin büyüme ve yüksek öğretim okullaşma oranı olduğu bulgulanmıştır. Bizim çalışmamızla paralel sonuçlar elde eden bir çalışmadır. Genç işsizliğinden yükseköğretim okullaşma oranına doğru nedensellik olduğu sonucuna varılmıştır. İzgi ve Aslan tarafından 2008 yılında ekonometrik bir model kullanılarak, 1988-2008 yılları arasındaki dönemde genç işsizliğin belirlemek amacıyla bir çalışma yürütülmüştür. Genç işsizlik ile büyüme arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Genç işsizlerin yüksek öğrenim sahibi olmadığı bulgulanmıştır. Çalışmamızda ise genç işsizliğini en çok etkileyen faktörlerin büyüme ve yüksek öğretim okullaşma oranı olduğu bulgulanmıştır. Sanal 2010 yılındaki çalışmasında genç işsizliğini azaltmak için eğitim ve aktif istihdam politikalarının uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Çalışmamızda da genç işsizliği sorununun çözümünde eğitime yönelik politikaların uygulanması önerilmiştir. Bu çalışmalarla birlikte Bilir (2011) genç işsizliğin ücret yapışkanlığına etkisini araştırmıştır. Genç işsizlik arttıkça nominal ücretlerin de arttığı bulgulanmıştır. Ampirik çalışmaların yanı sıra Erdayı (2009) ve Bayraktar ve İncekara (2013) kavramsal çalışmalar yaparak politika önerilerinde bulunmuştur.

Ayrıca dünyada bizim çalışmamıza paralel sonuçlar elde edilen çalışmalar yapılmıştır. Davison (2004) çalışmasında eğitim kapasitesinin artırılmasıyla genç işsizlik sorununun çözülebileceğini belirtmektedir. OECD (2009) çalışmasında Avustralya'da genç işsizliği oranlarının düşmesi, ekonomik büyüme oranlarının artması ile ilişkilendirilmiştir. Amankrah (2012) çalışmasında eğitim sektörüne yatırım yaparak ve sürdürülebilir ekonomik büyüme sağlanarak genç işsizliği sorununun çözülebileceğini belirtmektedir. Bivand vd. (2011), mesleki eğitim reformu ile genç işsizliğinin düşürüleceğini ifade ederken, Signorelli vd, (2012), genç işsizliğinin azaltılmasında ekonomik büyüme artışının etkili olacağını belirtmiştir.

4.2. Amaç

Çalışmada Türkiye’deki genç işsizliğinin belirleyicilerinin ekonometrik analiz ile belirlenmesi amaçlanmaktadır. Genç işsizlik üzerinde yükseköğretim okullaşma oranının, enflasyon oranı ve büyümenin etkisi olup olmadığının araştırılması, değişkenler arasındaki nedenselliğin ortaya konulması ve ilişki yönünün belirlenmesi amaçlanmaktadır.

4.3. Yöntem

Çalışmada, 1988-2012 yılları arasında Genç İşsizlik Oranı ile Enflasyon Oranı, Büyüme ve Yüksek Okullaşma Oranı arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Çalışmada kullanılan verilerden “Genç İşsizlik Oranı (GIO)” için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun verilerinden istifade edilmiş ve 1988-2012 yıllarına ait 15-24 yaş grubu işsizlik oranı kullanılmıştır. “Enflasyon (ENF)” olarak TÜİK verilerinden istifade edilerek, 1988-2012 yıllarına ait Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE)’nin yıllık ortalama yüzde değişimi kullanılmıştır. “Büyüme” istatistiği olarak Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) alınmıştır. TÜİK verilerinden istifade edilerek, 1988-2012 yıllarına ait yıllık uyumlaştırılmış Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Değerinin dolar olarak ifade edilmiş reel değeri kullanılmıştır. “Yüksek Okullaşma Oranı (YOO)” olarak ise TÜİK verilerinden istifade edilerek, 1988-2012 yıllarına ait yıllık brüt Yüksek Öğretim Okul Okullaşma Oranı kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan verilerin tahmini E-Views 7.1 programı kullanılarak tahmin edilmiştir.

Durağan olmayan serilerle yapılacak regresyon analizinde gerçekte var olmayan ilişkilerin çıkması muhtemeldir. Bu durum sahte regresyon olarak nitelendirilir. Bu nedenle analize dâhil edilecek değişkenleri durağanlaştırılması gerekmektedir. Fakat öncesinde değişkenlerin durağan olup olmadıkları ADF ve PP testi ile tespit edilmelidir. Bu testler için sırasıyla sabitsiz ve trendsiz (denklem 3), sabitli ve trendli (denklem 4) ve sabitli ve trendli ve sabitli ve trendli (denklem 5) . Fakat öncesinde değişkenlerin durağan olup olmadıkları ADF testi ile tespit edilmelidir. ADF testi için sırasıyla sabitsiz ve trendsiz (denklem 3), sabitli ve trendli (denklem 4) ve sabitli ve trendli (denklem 5)

$$(3)\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + \sum_{i=1}^p \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t$$

$$(4)\Delta Y_t = \mu + \delta Y_{t-1} + \sum_{i=1}^p \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t$$

$$(5)\Delta Y_t = \mu + \beta t + \delta Y_{t-1} + \sum_{i=1}^p \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t$$

Modeller oluşturularak δ katsayısının 0'a eşitliği test edilmektedir. Hipotez reddedilmezse serilerin durağan olmadığı yani birim köke sahip olduğu söylenebilir. Bu çerçevede serilerin birim kök içerip içermediklerini belirlemek amacıyla ADF (Augmented Dickey-Fuller) ve PP (Philips-Perron) testi zaman serilerinin durağanlığı uygulanmıştır

4.3.1. Zaman Serilerinin Durağanlığı

Serilerin birim kök içerip içermediklerini belirlemek amacıyla ADF (Augmented Dickey-Fuller) ve PP (Philips-Perron) testi uygulanmıştır. Bir serinin durağanlığının birim kök testi ile araştırılması aşağıdaki şekilde yapılmaktadır

$$\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + u_t \quad (1)$$

Bir (1) numaralı denklem " $\delta=0$ " hipotezine göre kurgulanmıştır. H_0 hipotezine göre " δ " sıfırdır ve eğer hipotez reddedilemez ise serinin durağan olmadığı anlaşılmaktadır. H_0 hipotezi test edilirken t istatistiğinin tutarlı olabilmesi için serilerin durağan olması gerekmektedir. Genellikle seriler durağan olmadığından dolayı t istatistiği kullanılamamaktadır. Bu durum t testinin sıfır etrafında dağılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple testlerde kritik değerleri Dickey-Fuller (1979) tarafından Monte Carlo benzetimleri ile tablolastırılan " τ "(tau) istatistiği kullanılmaktadır. Teste göre eğer $\delta=0$ hipotezi reddedilerek, serilerin durağan olduğu anlaşılır ise t testi kullanılabilir. Eğer " τ "(tau) istatistiğinin mutlak değeri çeşitli anlamlılık düzeylerine göre bulunan MacKinnon kritik değerlerin mutlak değerlerinden büyük ise serinin durağan olduğu, küçük ise durağan olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Dickey Fuller (DF) testi aşağıdaki denklemlere uygulanmaktadır.

$$\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + u_t \quad (2)$$

şeklindeki sabit terimsiz ve trendsiz

$$\Delta Y_t = b_0 + \delta Y_{t-1} + u_t \quad (3)$$

sabit terimli ve trendsiz

$$\Delta Y_t = b_0 + b_1 t + \delta Y_{t-1} + u_t \quad (4)$$

sabit terimli ve trendli

Ekonometrik modellere uygulanan DF testine genişletilmiş Dickey-Fuller (Augmented Dickey-Fuller) testi ya da kısaca ADF şeklinde ifade edilmektedir (Tarı, 2010:389-290).

Bir testin gücü yanlış olan hipotezi reddetme gücü ile ölçülmektedir. DF testlerinin bu açıdan gücü düşük seviyede kalmaktadır. Çünkü bu testler birim kökü ve yakın birim kökü ayırt etmede yetersizdir. Örneğin; $R_0=1$ olursa birim kök olduğunu ancak $R_0=0,95$ olması durumunda olmadığı sonucuna varılmaktadır. Katsayı bire çok yakın olduğu halde birden küçük olması birim kök olduğunu ifade etmektedir. Testin güçsüz olması yakın birim kök durumunda problem doğurabilmektedir (Tarı, 2010: 399). Philips ve Perron (1988) geliştirdikleri bir yöntemle Dickey-Fuller testi çerçevesinde kabul edilen hata terimlerinin bağımsız, normal dağılıma ve sabit varyansa sahip olduğu varsayımını biraz yumuşatmaktadır. Bu kapsamdaki model dönüşümü aşağıdaki beş ve altı numaralı denklemlerle gösterilmektedir.

$$y_t = m_0 + m_1 y_{t-1} + e_t \quad (5)$$

$$y_t = m^* 0 + m^* 1 y_{t-1} + m^* 2 (t-T/2) + e_t \quad (6)$$

Denklemden T gözlem sayısını göstermektedir. $e_t E(e_t)=0$ olduğu için bozucu terimlerin homojen olmaması için bir zorunluluk bulunmamaktadır. DF testinin tersine PP testi hata terimleri arasında zayıf bağımlılığa ve heterojenliğe izin vermektedir.

$$PP \text{ testi } Y_t = Y_{t-1} + e_t \quad (7)$$

Süreci şeklinde üretilen veriler için, altı numaralı eşitlikte yer alan m , m^* ve m_1 katsayılarına karşı sıfır hipotezi sınamasına başvurulmaktadır (Kutlar, 2009:331-332).

Değişkenlerin zaman serisi özellikleri incelendikten sonra ki adımı, söz konusu değişkenler arasında uzun dönemli ilişki olup olmadığının incelenmesi oluşturmaktadır.

Bu çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkilerin varlığı Johansen eşbütünleşme yöntemi ile araştırılmıştır. Johansen (1988) ve Johansen ve Juselius (1990), değişkenler arasındaki uzun dönemli bir ilişkinin olup olmadığını test etmek için en büyük özdeğer (maximum eigen value) ve iz (trace) istatistiklerini kullanmaktadırlar. Johansen eşbütünleşme testiyle değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki araştırılırken oluşturulan VAR (Vector Autoregressive) modelinde önemli bir rolü olan gecikme sayısı uygun testlerin kullanımı (Akaike Bilgi Kriteri) ile belirlenmiştir.

4.3.2. Engle-Granger Nedensellik Testi

Engle-Granger testinde değişkenlerden birinin diğerine regresyonu olan

$$X_t = b_1 + b_2 Y_t + u_t \quad (8)$$

$$Y_t = b_1 + b_2 X_t + u_t \quad (9)$$

modellerden biri bulunarak onun yardımı ile bozucu terimler elde edilmekte ve daha sonra aşağıdaki model yardımı ile birim kök sınaması yapılmaktadır.

$$\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + u_t \quad (10)$$

Regresyon ile ADF test istatistiği ve Mac Kinnon kritik değerleri elde edilerek sonuçlara bakılmaktadır. Eğer ADF istatistiğinin mutlak değeri Mac Kinnon kritik değerinin mutlak değerinden küçük ise birim kök olduğuna yani u_t serisinin durağan olmadığına ve dolayısıyla serilerin bütünleşik olmadıklarına karar verilmektedir. Tam tersine ADF istatistiğinin mutlak değeri Mac Kinnon kritik değerinin mutlak değerinden büyük olması halinde, u_t serisinin durağan olduğuna ve değişkenlerin bütünleşik oldukları sonucuna varılmaktadır. Granger yönteminde, iki serinin bütünleşik olması durumu bu seriler arasında en az bir yönde nedensellik ilişkisi olduğunu göstermektedir.

4.3.3. Johansen Eş Bütünleşme Testi

Durağan olmayan serilerde durağanları sağlamak için serilerin birinci ikinci üçüncü vb farkları alınarak durağanlaştırılabilmektedir. Ancak bu fark alma işlemi sonra zaman serilerinin geçmiş süreçte maruz kaldığı geçici şokların etkisini yok ettiği gibi aynı zamanda bu seriler arasında olması muhtemel uzun dönemli ilişkileri de ortadan kaldırabilmektedir. Bundan dolayı durağanlaştırılmış veriler ile oluşturulmuş bir eşitlik,

seriler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi de yansıtmada noktasında eksik kalabilmektedir. Böyle bir durumda değişkenlere ait seriler durağan olmasalar bile bu serilerin durağan bir kombinasyonunun var olabileceğini ve eğer varsa bunun eş bütünleşme (cointegrasyon) analizi ile belirlenebileceği ileri sürülmektedir (Tarı, 2010: 415). Eş bütünleşme analizine göre I_0 da durağan olmayan X_t ve Y_t gibi iki değişkenin herhangi bir I_d noktasında durağan olması durumunda doğrusal birleşimi durağan olabilmektedir.

$$X_t = b_1 + b_2 Y_t + u_t \quad (11)$$

$$u_t = X_t - b_1 - b_2 Y_t \quad (12)$$

denkleminde u_t 'nin doğrusal bileşimi I_0 'da durağan olarak tespit edildiği takdirde, X_t ve Y_t değişkenlerinin eş bütünleşik olduğu ifade edilmektedir (Gujarati, 2009:726).

4.3.4. VAR Modeli

Belirlenmenin sağlanması için parametreleri içsel-dışsal ayrımı ve parametreler üzerine kısıtlama koymada keyfi davranıldığı konusunda eşanlı modelleri eleştiren Christopher Sims bütün değişkenlerin içsel olarak kabul edildiği vektör otoregresyon (vector autoregression) yani VAR modelini geliştirmiştir (Tarı, 2010:452).

Çok boyutlu bir zaman serisi öngörü modeli olan VAR modeli, modele katılan bütün değişkenlerin kendisi ve diğer değişkenlerin gecikmeli değerleri üzerine tanımlanmıştır. Model esas olarak bir öngörü modeli olmasının yanında yapısal analizlere de fırsat tanımaktadır. Modelin zaman serisi öngörü modeli olarak yorumu geleneksel veya standart VAR modeli olarak tanımlanırken, yapısal yorumu yapısal VAR olarak bilinmektedir.

VAR Model, öncelikle makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde ve rassal şokların değişkenler sistemine olan dinamik etkisinin çözümlenmesinde kullanılır. Hatta birçok ekonomiste göre kısıtsız VAR, öngörü için klasik yapısal modellemeden daha iyi sonuç verir. İçsel değişkenlerin, modele ait denklemlerin hem sağ, hem de sol tarafında yer alması, incelenen ilişkinin öngörüsünü ve oradan bir sonuç çıkarılmasını zorlaştırdığından, değişkenler arası ilişkileri yapısal olmayan tekniklerle belirlemek, bazen daha iyi sonuç vermektedir (Özgen ve Güloğlu, 2004: 96-98).

Çalışmada kullanılacak olan yöntem Vektör Otoregresif (VAR) Model'dir. İki değişkenli VAR Model, standart şekilde aşağıdaki gibi ifade edilebilmektedir.

$$y_t = a_1 + \sum b_{1i} y_{t-i} + \sum b_{2i} x_{t-i} + v_{1,t} \quad (13)$$

$$x_t = c_1 + \sum d_{1i} y_{t-i} + \sum d_{2i} x_{t-i} + v_{2,t} \quad (14)$$

(15) ve (16) numaralı modelde p gecikmelerin uzunluğunu, v ortalaması sıfır, kendi gecikmeli değerleriyle olan kovaryansları sıfır ve varyansları sabit, normal dağılıma sahip, rassal hata terimlerini göstermektedir (Özgen ve Güloğlu, 2004: 96-98).

4.3.5. Granger Nedensellik Testi

Regresyon analizi, değişkenler arasındaki bağımlılık ilişkileri ile uğraşmaktadır. Ancak, değişkenler arasındaki bu bağımlılık, mutlaka bir nedensellik ilişkisi ifade etmez. Regresyon analizinde değişkenler araştırılırken bağımlı bağımsız değişken ayrımı ile ilişkilerin yönü hakkında bir ön koşul bulunmaktadır (Akkaya ve Pazarlıoğlu, 2000: 129). Fakat nedensellik analizinde böyle bir ön koşul yok tam aksine temel amaç ilişkilerin yönünü araştırmaktadır.

İşte denklemler arasındaki bu olasılıklar nedensellik testleri ile araştırılmaktadır. Bu modelin uygulanması için serilerin durağan olma şartı aranmasına karşın aynı düzeyde durağan olmayan serilere de uygulanabilmektedir. Diğer taraftan Granger Nedensellik testi örnek büyüklüğünden ve serilerin mevsimlik ve yıllık olma durumundan etkilenmektedir.

4.4. Ekonometrik Veriler ve Değişkenler

Çalışmada 1988-2012 yılları arası TÜİK verileri kullanılmıştır ve 1988 yılı baz olarak alınmaktadır. Ekonometrik analizde genç işsizlik oranı (GİO), yüksek öğretim okullaşma oranı (YOO), enflasyon oranı (ENF), büyüme oranı (GSYİH) değişkenleri kullanılmaktadır. Bu veriler gerekli düzenlemeler yapılarak Tablo 28'de gösterilmektedir.

Tablo 28: Çalışmada Kullanılan Veriler

YILLAR	GIO	YOO	ENF	GSYIH
1988	0,291	0,128	56,1	100
1989	0,277	0,145	65,7	117.233
1990	0,274	0,157	62,1	164.838
1991	0,297	0,164	62,5	164.795
1992	0,29	0,181	70,4	173.081
1993	0,28	0,222	65,3	195.925
1994	0,283	0,221	84,8	145.442
1995	0,269	0,224	103,5	185.703
1996	0,267	0,232	81,3	200.063
1997	0,26	0,257	80,7	208.524
1998	0,249	0,274	90,7	222.694
1999	0,248	0,278	70,5	203.459
2000	0,234	0,28	63	218.122
2001	0,226	0,308	48,4	161.700
2002	0,214	0,358	56,6	189.446
2003	0,201	0,368	31,7	250.602
2004	0,203	0,384	16,5	320.864
2005	0,197	0,434	8,5	395.748
2006	0,191	0,46	8,6	432.679
2007	0,188	0,478	9,6	533.210
2008	0,184	0,542	9,2	609.937
2009	0,179	0,67	8,6	506.876
2010	0,172	0,67	7,5	604.047
2011	0,169	0,66	10,45	655.995
2012	0,161	0,96	6,16	700.603

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018

Dünyadaki ve Türkiye'deki araştırmaların birçoğu işsizlik ve büyüme arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya yöneliktir. İki değişken arasındaki ilişkinin yönü genelde negatif olarak bulgulanmıştır. OECD (2009) tarafından Avustralya için yapılan çalışmada genç işsizliği büyüme oranları ile ilişkilendirilmiştir.

Türkiye'de genç işsizlik oranı, Tablo 29'dan de görüleceği üzere, 1988-2012 yılları arasında işsizlik oranlarının neredeyse iki katı civarında seyretmiştir. Diğer taraftan gençlerin işgücüne katılım oranları ise nispeten düşük kalmıştır. Özellikle 2003 yılı sonrasında gençlerin işgücüne katılma oranı yüksek öğretim okullaşma oranındaki artışla birlikte hissedilir şekilde bir düşüş göstermiştir.

1995-2001 yılları arasındaki dönemde genç işsizliği ile büyüme oranları arasındaki ilişkinin belirsizliği artmıştır (Sayın, 2011: 36). Diğer taraftan, İzgi ve Arslan (2008) tarafından yapılan çalışmada da iki değişken arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır.

Tablo 29: 1988-2012 Türkiye İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	İşsizlik Oranı	Genç İşsizlik Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	Gençlerin İşgücüne Katılma Oranı
1988	8,4	29,1	57,5	56,0
1989	8,7	27,7	57,5	55,4
1990	7,4	27,4	57,6	55,7
1991	8,5	29,7	56,5	54,4
1992	8,4	29,0	55,8	53,6
1993	9,2	28,0	52,4	48,8
1994	8,3	28,3	54,1	50,8
1995	7,3	26,9	54,4	49,5
1996	6,3	26,7	54,1	49,4
1997	7,2	26,0	52,2	47,1
1998	6,7	24,9	53,8	48,0
1999	7,4	24,8	51,0	45,1
2000	6,5	23,4	49,9	42,5
2001	8,4	22,6	49,8	42,1
2002	10,3	21,4	49,6	40,9
2003	10,5	20,1	48,3	38,4
2004	10,3	20,3	48,7	39,3
2005	10,3	19,7	48,3	38,7
2006	9,9	19,1	48,0	37,9
2007	9,9	18,8	47,8	37,8
2008	11,0	18,4	46,9	38,1
2009	14,0	17,9	47,9	38,7
2010	11,9	17,0	48,8	38,8
2011	9,8	16,9	49,9	39,3
2012	9,2	16,1	50,0	38,2

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>

2002 yılı sonrasında sağlanan finansal derinlik ve liberalizasyonla birlikte büyüme oranlarında da iyileşme görülmüştür. Ancak büyüme oranlarındaki iyileşmenin genç işsizlik oranlarına olumlu bir şekilde yansıdığını ifade etmek oldukça güçtür. Zira genç işsizlik oranında artma yönünde bir eğilim görülmektedir. İşgücüne katılım oranlarında da hissedilir bir şekilde düşüş gözlemlenmektedir. Kısacası istihdam yaratmayan bir büyüme yaşandığı belirtilebilir.

2008 kriz sonrası dönemde ise Türk ekonomisinin daralmasıyla işsizlik oranında artış görülmüştür. 2010 ve sonrasında toparlanmayla birlikte büyüme oranlarında artış

yaşanmış; ancak bu iyileşmenin işsizlik oranına yansımaları istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir.

Genç işsizliği etkileyen bir diğer faktör de eğitimle ilgilidir. Eğitim, genç işsizliğini etkileyen faktörlerin içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bireylerin eğitim seviyesi genç işsizlik oranlarını etkilemektedir. Green, Logon ve Managan (2000) tarafından Avustralya işgücü piyasasının değerlendirildiği bir çalışmada eğitim düzeyinin genç işsizliğinin belirleyici olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca, eğitim politikaları genç işsizlikle mücadelede tercih edilen politikaların başında yer almaktadır (Erdayı, 2009).

Tablo 30: Eğitim Seviyeleri ve İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	İşsizlik Oranı	Yükseköğretim	Ortaöğretim	İlköğretim	Diğer*
1988	8,4	9,1	18,1	8,1	3,7
1989	8,7	7,5	18,8	8,3	4,7
1990	7,4	6,9	16,5	6,8	3,9
1991	8,5	7,5	18,1	8,3	3,2
1992	8,4	8,5	19,0	7,6	2,6
1993	9,2	9,5	16,6	8,5	2,7
1994	8,3	8,0	17,0	7,3	2,7
1995	7,3	6,6	14,0	6,6	2,7
1996	6,3	7,4	14,4	5,0	1,2
1997	7,2	7,2	15,3	5,9	2,4
1998	6,7	9,7	14,2	5,2	1,9
1999	7,4	8,5	12,8	6,6	2,3
2000	6,5	7,0	10,0	5,7	3,4
2001	8,4	7,8	13,3	7,8	3,1
2002	10,3	11,1	14,7	9,6	4,6
2003	10,5	11,1	12,8	10,2	7,0
2004	10,3	12,4	15,2	9,1	3,7
2005	10,3	10,2	13,8	9,6	4,5
2006	9,9	9,5	12,9	9,3	4,4
2007	9,9	9,6	13,0	9,3	5,0
2008	11,0	10,3	12,9	10,7	6,3
2009	14,0	12,1	16,8	13,9	8,0
2010	11,9	11,0	14,6	11,6	6,0
2011	9,8	10,4	11,8	14,3	7,7
2012	9,2	10,1	11,0	14,0	7,0

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>

* Okuma yazma bilmeyenler ile okuryazar olup herhangi bir okul mezunu olmayanları kapsar.

Eğitim ile ilgili bir diğer gösterge okullaşma oranıdır. Sayın (2011) tarafından 1988-2012 yıllarını kapsayan ve Türk işgücü piyasasının incelendiği çalışmada genç işsizliğinden yükseköğretim okullaşma oranına doğru bir nedensellik olduğu tespit

edilmiştir. Öte yandan İzgi ve Arslan (2008) eğitimin işsizlik üzerindeki baskılayıcı etkisinin ekonomik büyümeye yaptığı olumlu etkiden kaynaklandığını belirtmektedir.

Türkiye'deki yapısal durum değerlendirildiğinde, yükseköğretim kurumlarının sayısındaki artışla genç işsizler arasındaki rekabet de hızlanmıştır (Dursun ve Aytaç, 2009). Araştırmacılar ironik bir şekilde mezuniyeti işsizlik hayatının başlangıcı olarak nitelendirmektedir.

İşsizlik oranlarındaki artışla birlikte eğitim seviyelerine göre de işsizlik oranları artış göstermektedir. 2000-2001 krizleri sonrasında yaşanan ekonomik daralmayla birlikte okuryazar olmayanların işsizlik oranlarında diğer eğitim seviyelerine nazaran daha fazla artış olduğu görülmektedir. Benzer eğilim 2008 krizi sonrasında da görülmekle birlikte işsizlik oranlarındaki artış hemen hemen tüm eğitim seviyelerinde benzer bir trend sergilemektedir.

Tablo 31: Eğitim Seviyeleri ve Genç İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	Genç İşsizlik Oranı	Yükseköğretim	Ortaöğretim	İlköğretim	Okuryazar	Okuma Yazma Bilmeyen
1988	29,2	47,9	34,9	19,9	12,0	8,1
1989	27,7	30,9	34,9	16,3	15,5	11,7
1990	27,4	30,9	32,2	16,5	14,7	11,3
1991	29,8	32,7	32,5	16,6	12,4	5,9
1992	29,0	34,1	32,6	16,7	13,8	5,0
1993	28,1	29,6	30,9	17,9	16,7	9,5
1994	28,3	35,2	31,5	16,0	14,8	7,2
1995	26,9	29,8	28,3	14,6	13,5	7,2
1996	26,8	28,3	26,9	11,2	7,2	7,7
1997	26,1	29,4	28,4	11,6	8,7	5,6
1998	25,0	31,6	26,5	11,6	8,5	6,6
1999	24,8	30,0	25,2	12,0	9,3	6,7
2000	23,4	28,3	20,7	11,0	11,0	5,0
2001	22,7	30,7	24,8	14,2	14,4	8,7
2002	21,5	38,3	27,4	16,6	15,7	11,5
2003	20,1	38,8	24,9	17,5	30,2	18,1
2004	20,3	39,8	28,0	16,5	13,0	9,6
2005	19,8	30,5	25,5	16,7	16,3	11,3
2006	19,2	27,2	23,2	16,3	15,3	12,5
2007	18,9	28,5	23,1	17,0	17,3	16,7
2008	18,4	29,8	22,9	16,5	19,8	11,0
2009	18,0	33,2	29,1	19,8	23,0	19,5
2010	17,3	32,5	25,2	12,9	18,4	16,4
2011	17,0	30,0	21,8	21,8	15,1	11,2
2012	16,2	28,5	19,5	14,1	14,8	9,0

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018

Genç işsizlik oranlarının eğitim seviyelerine göre dağılımı Tablo 31'de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik oranının arttığı görülmektedir. İşsizliğin en fazla olduğu genç işsiz grubu yüksek öğretim mezunlarıdır. Diğer taraftan kriz dönemlerinde eğitim seviyesi düşük gençlerin daha çok işsiz kaldığı

anlaşılmaktadır. Tecrübeyle birlikte kalifikasyon sorunun olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Genç işsizlik oranlarını etkileyen faktörler içerisinde makroekonomik değişkenler de yer almaktadır. Büyüme ile birlikte fiyat istikrarı iktisadi politikaların temelini teşkil etmektedir. Son döneme kadar istikrarsız büyüme ve fiyatlar Türkiye açısından pek iç açıcı bir durum sergilememiştir. Büyüme ile refah seviyesi artan toplumun ihtiyaçlarının şiddet ve çeşitliliği de değişmektedir. Özellikle genç nüfusta tüketime yönelme artmaktadır. Bu sebeple enflasyonun genç işsizliğin üzerinde bir etkisi olabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim, Kabaklarlı ve Gür (2010) 2005-2010 yılları arası dönem için genç işsizlik oranı ile enflasyon arasında uzun dönemli bir ilişki rapor etmektedir. Araştırmacılara göre genç işsizlik oranı enflasyon oranını pozitif yönde etkilemektedir.

4.5. Uygulama ve Sonuçlar

Değişkenler arasında kurulan ekonometrik modelin anlamlı olması için modelde kullanılan zaman serilerinin durağan olması önem taşımaktadır. Bu çalışmada kurulan ekonometrik modelde kullanılan zaman serilerinin durağanlığının tespit edilmesi amacıyla ADF (Augmented Dickey-Fuller) ve PP (Philips-Perron) testi uygulanmıştır. Ekonometrik analizde yer alan değişkenler için uygulanan ADF ve PP testi sonuçları zaman serilerinin durağanlığı sonuçları olarak aşağıda verilmektedir.

Ekonometrik modelde kullanılan seriler durağan hale getirildikten sonra aralarındaki ilişkiler kısa ve uzun dönemli olarak ayrıca incelenmektedir. Uzun dönemli ilişki hakkında bilgi elde edebilmek amacıyla Engle-Granger ve Johansen Eş bütünleşme testi uygulanmış ve sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Kurulan modelde yer alan değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ile birlikte nedenselliği de araştırılmaktadır. Bu maksatla çalışmada Engle Granger Nedensellik testi kullanılmış ve bu testin sonuçları da aşağıda raporlanmıştır.

4.5.1. Zaman Serilerinin Durağanlığı Sonuçları

ADF ve PP birim kök testleri analizi neticesinde elde edilen bulgular ışığında; Genç İşsizlik Oranın (GIO) değişkeni serisinin seviye düzeyinde yalnızca sabitsiz ve trendsiz formda durağan olduğu; fakat birinci farkları alındığında serinin hem sabitsiz

trendsiz, hem sabitli trendsiz, hem de sabitli ve trendli formda en ideal düzey olan %1 önem düzeyinde durağanlaştığı görülmektedir.

Tablo 32: Genç İşsizlik Oranı Birim Kök Test Sonuçları

	Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Test İstatistiği		Philips- Perron (PP) Test İstatistiği		Test Kritik Değerleri (%1)
	Seviye Değeri	1.Fark	Seviye Değeri	1.Fark	
$\Delta X_t = \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendsiz)	-3.65*	-0.74	-3.52*	-3.91*	-2.68
$\Delta X_t = a + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendsiz)	-1.00	-5.32*	0.31	-5.32*	-3.78
$\Delta X_t = a + b_t + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendli)	-2.57	-5.44*	-2.18	-5.44*	-4.46

NOT: (1) Anlamlılık düzeyi ADF ve PP için % 1 ($p < .0,1$) ve %5 ($p < .0,5$) değerleri için alınmıştır.

(2) * işareti %1 anlamlılık seviyesinde, ** işareti de %5 anlamlılık düzeyinde serinin birim kök içerdiği boş hipotezinin reddedildiğini belirtmektedir.

Yapılan ADF ve PP birim kök testleri analizi neticesinde elde edilen bulgular ışığında; Enflasyon Oranı (ENF) değişkeni serisinin seviye düzeyinde hiçbir formda durağan olmadığı; fakat birinci farkları alındığında serinin hem sabitsiz trendsiz, hem sabitli trendsiz, hem de sabitli ve trendli formda en ideal düzey olan %1 önem düzeyinde dahi durağanlaştığı görülmektedir.

Tablo 33: Enflasyon Oranı Birim Kök Test Sonuçları

	Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Test İstatistiği		Philips- Perron (PP) Test İstatistiği		Test Kritik Değerleri (%1)
	Seviye Değeri	1.Fark	Seviye Değeri	1.Fark	
$\Delta X_t = \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendsiz)	-0.96	-4.74*	-0.96	-4.74*	-2.68
$\Delta X_t = a + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendsiz)	-0.40	-4.86*	-0.40	-4.86*	-3.78
$\Delta X_t = a + b_t + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendli)	-2.12	-4.85*	-2.12	-4.85*	-4.46

NOT: (1) Anlamlılık düzeyi ADF ve PP için % 1 ($p < .01$) ve %5 ($p < .05$) değerleri için alınmıştır.

(2) * işareti %1 anlamlılık seviyesinde, ** işareti de %5 anlamlılık düzeyinde serinin birim kök içerdiği boş hipotezinin reddedildiğini belirtmektedir.

Yapılan ADF ve PP birim kök testleri analizi neticesinde elde edilen bulgular ışığında; Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) değişkeni serisinin seviye düzeyinde hiçbir formda durağan olmadığı; fakat birinci farkları alındığında serinin hem sabitsiz trendsiz, hem sabitli trendsiz, hem de sabitli ve trendli formda en ideal düzey olan %1 önem düzeyinde dahi durağanlaştığı görülmektedir.

Tablo 34: Gayrisafi Milli Hasıla Birim Kök Test Sonuçları

	Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Test İstatistiği		Philips- Perron (PP) Test İstatistiği		Test Kritik Değerleri (%1)
	Seviye Değeri	1.Fark	Seviye Değeri	1.Fark	
$\Delta X_t = \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitsiz ve Trendsiz)	2.31	-4.19*	2.52	-4.19*	-2.68
$\Delta X_t = a + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendsiz)	0.09	-5.01*	0.09	-5.01*	-3.78
$\Delta X_t = a + b_t + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendli)	-1.14	-5.29*	-1.18	-5.45*	-4.41

NOT: (1) Anlamlılık düzeyi ADF ve PP için % 1 ($p < .01$) ve %5 ($p < .05$) değerleri için alınmıştır.

(2) * işareti %1 anlamlılık seviyesinde, ** işareti de %5 anlamlılık düzeyinde serinin birim kök içerdiği boş hipotezinin reddedildiğini belirtmektedir.

Yapılan ADF ve PP birim kök testleri analizi neticesinde elde edilen bulgular ışığında; logaritması alınmış olan Yükseköğretim Okullaşma Oranı (LNYOO) değişkeni serisinin birinci fark düzeyinde tüm formlarda durağan olduğu gözlenmiştir.

Tablo 35: Yüksek Öğretim Okullaşma Oranı Birim Kök Test Sonuçları

	Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Test İstatistiği		Philips- Perron (PP) Test İstatistiği		Test Kritik Değerleri (%1)
	Seviye Değeri	1.Fark	Seviye Değeri	1.Fark	
$\Delta X_t = \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitsiz ve Trendsiz)	0.22	0.23	-3.73*	-2.63**	-2.68
$\Delta X_t = a + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendsiz)	1.58	-5.98*	1.78	-3.64**	-3.78
$\Delta X_t = a + b_t + \alpha X_{t-1} + u_t$ (Sabitli ve Trendli)	0.41	-6.20*	-1.81	-3.72**	-4.41

NOT: (1) Anlamlılık düzeyi ADF ve PP için % 1 ($p < .01$) ve %5 ($p < .05$) değerleri için alınmıştır.

(2) * işareti %1 anlamlılık seviyesinde, ** işareti de %5 anlamlılık düzeyinde serinin birim kök içerdiği boş hipotezinin reddedildiğini belirtmektedir.

4.5.2. Engle Granger Testi Sonuçları

Değişkenler arasında koentegrasyonun varlığı Engle-Granger koentegrasyon yöntemi ve Johansen koentegrasyon yöntemi kullanılarak tahmin edilmiş; elde edilen sonuçları Tablo 36 ve Tablo 39'da sunulmuştur. Engle-Granger koentegrasyon testi sonuçlarına göre değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı GİO'nun bağımlı değişken olduğu denklemde %1, ve %5 anlam düzeyinde reddedilememektedir.

Tablo 36: Engle-Granger Eşbütünleşme Testi Sonuçları

	Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Test İstatistiği		Philips- Perron (PP) Test İstatistiği		Test Kritik Değerleri (%1)
	Seviye Değeri	1.Fark	Seviye Değeri	1.Fark	
$\Delta X_t = \alpha X_t - 1 + ut$ (Sabitsiz ve Trendsiz)	-3.68*	-5.63*	-3.70*	-7.70*	-2.68
$\Delta X_t = a + \alpha X_t - 1 + ut$ (Sabitli ve Trendsiz)	-3.59**	-5.53*	-3.57**	-7.43*	-3.78
$\Delta X_t = a + bt + \alpha X_t - 1 + ut$ (Sabitli ve Trendli)	-2.55	-3.88**	-3.64**	-7.17*	-4.41

NOT: (1) Anlamlılık düzeyi ADF ve PP için % 1 (p<.01) ve %5 (p<.05) değerleri için alınmıştır.

(2) * işareti %1 anlamlılık seviyesinde, ** işareti de %5 anlamlılık düzeyinde serinin birim kök içerdiği boş hipotezinin reddedildiğini belirtmektedir.

Tablo 36'da görüldüğü üzere analiz sonucunda, değişkenlerin, düzeyde durağan olduğu gözlenmiştir. Yani değişkenler eşbütünleşik olup, uzun dönemde ilişkilidir.

4.5.3. Johansen Eşbütünleşme Testi Sonuçları

Engle-Granger eş bütünleşme testi yardımıyla eş bütünleşik olduğu belirlenen seriler arasında uzun dönem ilişkinin varlığı ve eş bütünleşik vektörlerin sayısının belirlenmesi için, ayrıca Johansen ve Juselius tarafından geliştirilen çoklu eşbütünleşme testi kullanılmıştır. Bunun için iz (trace) ve maximum özdeğer (eigenvalue) test istatistiği kullanılmaktadır. Her iki testte de kullanılan kritik değerler Johansen ve Juselius tarafından oluşturulmuştur. Bunun için tahmin edilecek modele geçilmeden önce en uygun gecikme uzunluğu tespit edilmiştir.

Tablo 37: VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Analizi Sonuçları

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-275.9254	NA	4449660.	26.65956	26.85851	26.70274
1	-193.7912	125.1568*	8491.541	20.36106	21.35585	20.57696
2	-182.7394	12.63055	16604.21	20.83233	22.62294	21.22094
3	-161.1763	16.42908	17788.18	20.30250	22.88894	20.86383
4	-109.2292	19.78935	3154.051*	16.87897*	20.26124*	17.61301*

LR : Ardışık Modifiye Edilmiş Likelihood Ratio (LR) Test İstatistiği

FPE : Son Kestrim Hatası (Final Prediction Error)

AIC : Akaike Bilgi Kriteri (Akaike Information Criteria)

SC : Schwarz ilgi Kriteri (Schwarz Information Criteria)

HQ : Hannan-Quinn Bilgi Kriteri (Hannan-Quinn Information Criteria)

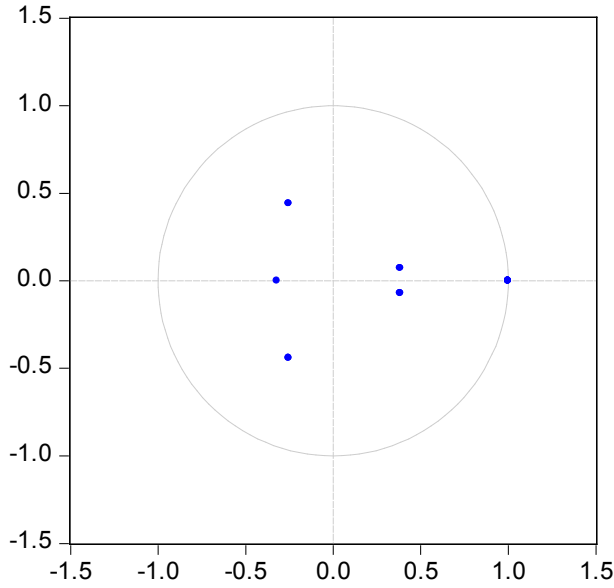
AIC kriteri, ortalama hata karenin minimizasyonunu baz alan ve daha ziyade ileriye yönelik öngörülerde göz önüne alınan bir değer iken; HQ kriteri, tutarlı gecikme düzeyinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulmuş bir değerdir (Lütkepohl, 1993: 130-133). Dolayısıyla analiz neticesinde, yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 4 gecikme uzunluğunun kararlı olduğu gözlenmiştir.

Tablo 38: VAR Modeli Köklerin Büyüklüğü ve Gecikme Uzunluğunun Kararlılık Testi

Modulus
1.019361
1.019361
1.018701
0.926697
0.926697
0.908993
0.908993
0.906351
0.906351
0.870106
0.870106
0.814377
0.814377
0.703919
0.703919
0.249851

Tespit edilen gecikme uzunluğu için köklerin “1”den küçük olduğu Tablo 38’de yer alan değerlerden bulgulanmaktadır. Dolayısıyla “4” gecikme uzunluğunun kararlı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca aşağıdaki şekilde görüleceği üzere, AR karakteristik polinomun ters kökleri birim çemberin içerisinde kalmaktadır. Bu durum da VAR modelinin durağanlığını göstermektedir.

AR KARAKTERİSTİK POLİNOMUNUN TERS KÖKLERİ

Şekil 3: AR Karakteristik Polinomunun Ters Kökleri

Tablo 39: Johansen Eşbütünleşme Analizinin Bulguları

İz (Trace) İstatistiği					Maksimum Özdeğer (Max-Eigen) İstatistiği				
Sıfır Hipotezi (H0)	Alternatif Hipotez (H1)	Test İstatistiği	Kritik Değer (%5)	Prob Değeri	Sıfır Hipotezi (H0)	Alternatif Hipotez (H1)	Test İstatistiği	Kritik Değer (%5)	Prob Değeri
r=0	r=1	47.44816	47.856	0.054	r=0	r=1	20.68879	27.584	0.295
r≤1	r=2	26.75937	29.797	0.107	r≤1	r=2	13.20506	21.131	0.433

(***, **, *) işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir

Eşbütünleşme test istatistikleri incelendiğinde, değerlerin kritik değerlerden büyük olmadığı, bu nedenle istatistiksel olarak bir anlamlılık içermediği görülmektedir. Böylelikle H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Değişkenler arasında otokorelasyon bulunmadığından, bir ilişki den bahsetmek de mümkün görünmemektedir. Sonuç olarak en ideal normalize edilmiş eş bütünleşik vektörü sonuçları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo: 40 Johansen-Juselieue (JJ) Eşbütünleşme Analizi Normalize Edilmiş Eşbütünleşme

	GİO	ENF	GSYİH	YOO
GİO = f (ENF, GSYİH, YOO)	1.000000	-0.000115 (0.00040)	-4.69-09 (19.4E-08)	0.566328 (0.08471)

Parantez içerisindeki değerler parametrelerin standart hatalarını göstermektedir.

Vektörel ifade aşağıdaki on yedi numaralı eşitlikte verilmektedir.

$$\mathbf{GİO} = 0,107131 + 0,000115\mathbf{ENF} + 4,69 \mathbf{GSYİH} - 0,56 \mathbf{YOO} \quad (17)$$

Uzun dönemli ilişkiyi ölçen parametrelere göre genç işsizlik oranını (**GİO**) enflasyon (**ENF**) ve büyüme (**GSYİH**) pozitif yönde, yükseköğretim okullaşma oranı ise (**YOO**) negatif yönde etkilemektedir.

Yapısal açıdan VAR modelinin bir sorun içerip içermediğini tespit etmek için Otokorelasyon LM testi uygulanmalıdır. Otokorelasyon testinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmistir Tablo 41’de Var hata kalıntıları otokorelasyon Lm testi sonuçları gösterilmektedir

Tablo: 41 VAR Hata Kalıntıları Otokorelasyon LM Testi Sonuçları

Lags	LM-Stat	Prob
1	10.07504	0.8627
2	18.48248	0.2964
3	16.90364	0.3919
4	17.12215	0.3777
5	8.036765	0.9478
6	5.278242	0.9942
7	15.50196	0.4882
8	12.31918	0.7217
9	19.61567	0.2380
10	18.45292	0.2980
11	24.62636	0.0767
12	11.26071	0.7931

LM testinde boş hipotez (H_0) “ hata terimleri arasında otokorelasyonun yoktur” şeklindedir. Hata yapma olasılığın %5 anlamlılık düzeyinden büyük olması durumunda, H_0 hipotezi kabul edildiğinden; bu bulgular ışığında hata terimleri arasında otokorelasyonun bulunmadığı ifade edilebilir.

4.5.4. Vektör Hata Düzeltme Modeli (VEC) ile Kısa Dönemli İlişkinin Analizi

Granger'in iki aşamalı eş bütünleşme ve Johansen'in eş bütünleşme testi ile değişkenler arasında uzun dönemli ilişki incelenmiştir. Ancak sözü edilen testler, değişkenler arasındaki kısa süreli ilişki ve nedenselliğin yönü konusunda eksiktir.

Vektör Hata Düzeltme Modeli, kullanılan değişkenlerin eş bütünleşik olması durumunda uygulanabilir. Model bütün değişkenlerin bağımlı değişken olarak kullanılması ve bunlara hata düzeltme (ECM) teriminin eklenerek uygun gecikmede tahmin edilmesi şeklinde çalışır. Tahmin sonucunda hata düzeltme teriminin t istatistiği, seriler arasındaki uzun süreli nedenselliği; modeldeki diğer değişkenlerin bütün parametrelerine birden uygulanan WALD testinin sonucu ise, kısa süreli nedenselliği temsil eder.

Tablo 42: Vektör Hata Düzeltme Modeline Dayalı Kısa Dönem İlişki ve Nedensellik Sonuçları

Error Correction:	D(GIO)	D(ENF)	D(GSYIH2)	D(LNYOO)
CointEq1	-0.137716	-84.64906	690709.5	-0.602362
	(0.06036)	(94.6663)	(453557.)	(0.33427)
	[-2.28165]	[-0.89418]	[1.52287]	[-1.80204]

CointEq1 hata terimleridir. Bağımlı değişkenin (GIO) mutlak değer olarak [t-değeri] > 2 olarak gözlenmiştir. Ayrıca, değişken parametresi de negatiftir. Bu şartlar altında; değişkenler arasındaki uzun dönemli bir ilişki mevcut olup; değişkenler arasındaki kısa dönemli oluşabilecek bir şokun, uzun dönemde normalleşeceğini ifade etmek mümkündür.

4.5.5. Engle-Granger Nedensellik Testi Sonuçları

Çalışmada kullanılan değişkenler arasındaki ilişkiye ilişkin nedensellik testi sonuçları Tablo 43'de yer almaktadır. Sonuçlara ilişkin yorumlara da aşağıda yer verilmektedir.

Yükseköğretim okullaşma oranı ile genç işsizlik oranı arasındaki nedensellik ilişkisi ele alındığında, genç işsizlik oranından yükseköğretim okullaşma oranına doğru bir nedensellik söz konusu iken, yükseköğretim okullaşma oranından genç işsizlik oranında doğru bir nedensellik gözlenememiştir.

Yükseköğretim okullaşma oranı ile büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi ele alındığında; büyümeden yüksek okullaşma oranına doğru bir nedensellik söz konusu iken, yüksek okullaşma oranından büyümeye doğru bir nedensellik gözlenmemiştir.

Büyüme ile genç işsizlik oranı arasındaki nedensellik ilişkisi ele alındığında, genç işsizlik oranından büyümeye doğru bir nedensellik söz konusu değildir. Benzer şekilde, büyümeden genç işsizlik oranında doğru da bir nedensellik gözlenmemiştir.

Enflasyon oranı ile genç işsizlik oranı arasındaki nedensellik ilişkisi ele alındığında, genç işsizlik oranından enflasyon oranına doğru bir nedensellik söz konusu iken, enflasyon oranından genç işsizlik oranında doğru bir nedensellik gözlenmemiştir.

Tablo 43: Granger Nedensellik Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: ENF			
	Ki-Kare Değeri	Ser. Derecesi	Olasılık (p)
Genç İşsizlik Oranı (GİO)	27.45465	4	0.0000**
Bağımlı Değişken: YOO			
Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)	43.72244	4	0.0000**
Genç İşsizlik Oranı (GİO)	9.222214	4	0.0558*

* Sıfır hipotezi (H_0), 0,01 düzeyinde reddedilmektedir.

** Sıfır hipotezi (H_0), 0,05 düzeyinde reddedilmektedir.

*** Sıfır hipotezi (H_0), 0,10 düzeyinde reddedilmektedir.

4.5.6. Varyans Ayrıştırma Analizi Bulguları

Genç işsizliğinin varyans ayrıştırma analizinin sonuçları Tablo 44'de gösterilmektedir.

Tablo 44: Genç İşsizlik Oranının Varyans Ayrıştırma Sonuçları

DÖNEM	GİO	ENF	GSYİH	YOO
1	100.0000	0.000000	0.000000	0.000000
2	87.19864	0.395103	6.917495	5.488766
3	80.71475	0.294421	9.551415	9.439413
4	76.75305	0.218012	10.20664	12.82230
5	74.24128	0.175336	9.824475	15.75890
6	72.65727	0.148561	8.980632	18.21353
7	71.67488	0.141248	8.040302	20.14357
8	71.08752	0.169123	7.196388	21.54697
9	70.77591	0.244529	6.507789	22.47177
10	70.67723	0.367095	5.952709	23.00297
11	70.75370	0.523345	5.482377	23.24057
12	70.96935	0.692543	5.057390	23.28072

Genç işsizlik oranı değişkeninin Varyans Ayrıştırma Analizi sonuçlarına göre; genç işsizliği değişkeni kısa dönemde, yaklaşık %87 oranında kendisinden, yaklaşık %7 oranında büyüme oranından ve yaklaşık %6 oranında da yüksek okullaşma oranından etkilenmektedir. Uzun dönemde ise; genç işsizlik oranında meydana gelecek bir değişimin yaklaşık %71'i kendisinden, yaklaşık %1'i enflasyondan, yaklaşık %5'i büyümeden ve yaklaşık %23'ünde yüksek okullaşma oranından etkilenmektedir. Uzun dönemde genç işsizlik oranındaki değişimin üzerinde, yüksek öğretim okullaşma oranının gittikçe artan değeri göze çarpmaktadır.

Bir değişkende meydana gelecek rastgele bir şokun, sistemdeki öteki değişkenler üzerindeki etkisini çözümlenmekte ve bu bakımdan ekonomi politikalarına yön vermede önemli bir işlev gören Etki-Tepki Analizi sonuçlarından genç işsizliği değişkenine ait olanlar Tablo 45'de gösterilmiştir.

4.5.7. Etki Tepki Analizi Bulguları

Genç işsizliği değişkeninin Etki-Tepki Analizi sonuçları Tablo 45'de gösterilmektedir. Tabloda yer alan değerler incelendiğinde; genç işsizlik oranı, büyüme ve yüksek öğretim okullaşma oranlarında oluşan bir standart sapmalık şoka, genç işsizliği oranının tepkisi gittikçe azalan yöndedir. Enflasyonda oluşan bir standart sapmalık şoka, genç işsizlik oranlarının tepkisi ise artış yönünde gözlenmiştir.

Tablo 45: Genç işsizlik Oranının Etki Tepki Analizi Sonuçları

DÖNEM	GIO	ENF	GSYİH	YOO
1	0.007382	0.000000	0.000000	0.000000
2	0.006571	0.000665	0.002784	-0.002480
3	0.006508	0.000261	0.002970	-0.003198
4	0.006326	2.53E-05	0.002715	-0.003702
5	0.006091	-3.77E-05	0.002189	-0.004002
6	0.005868	3.96E-05	0.001537	-0.004120
7	0.005706	0.000213	0.000882	-0.004098
8	0.005633	0.000438	0.000319	-0.003986
9	0.005656	0.000671	-9.58E-05	-0.003835
10	0.005770	0.000882	-0.000342	-0.003689
11	0.005958	0.001050	-0.000426	-0.003578
12	0.006196	0.001166	-0.000378	-0.003524

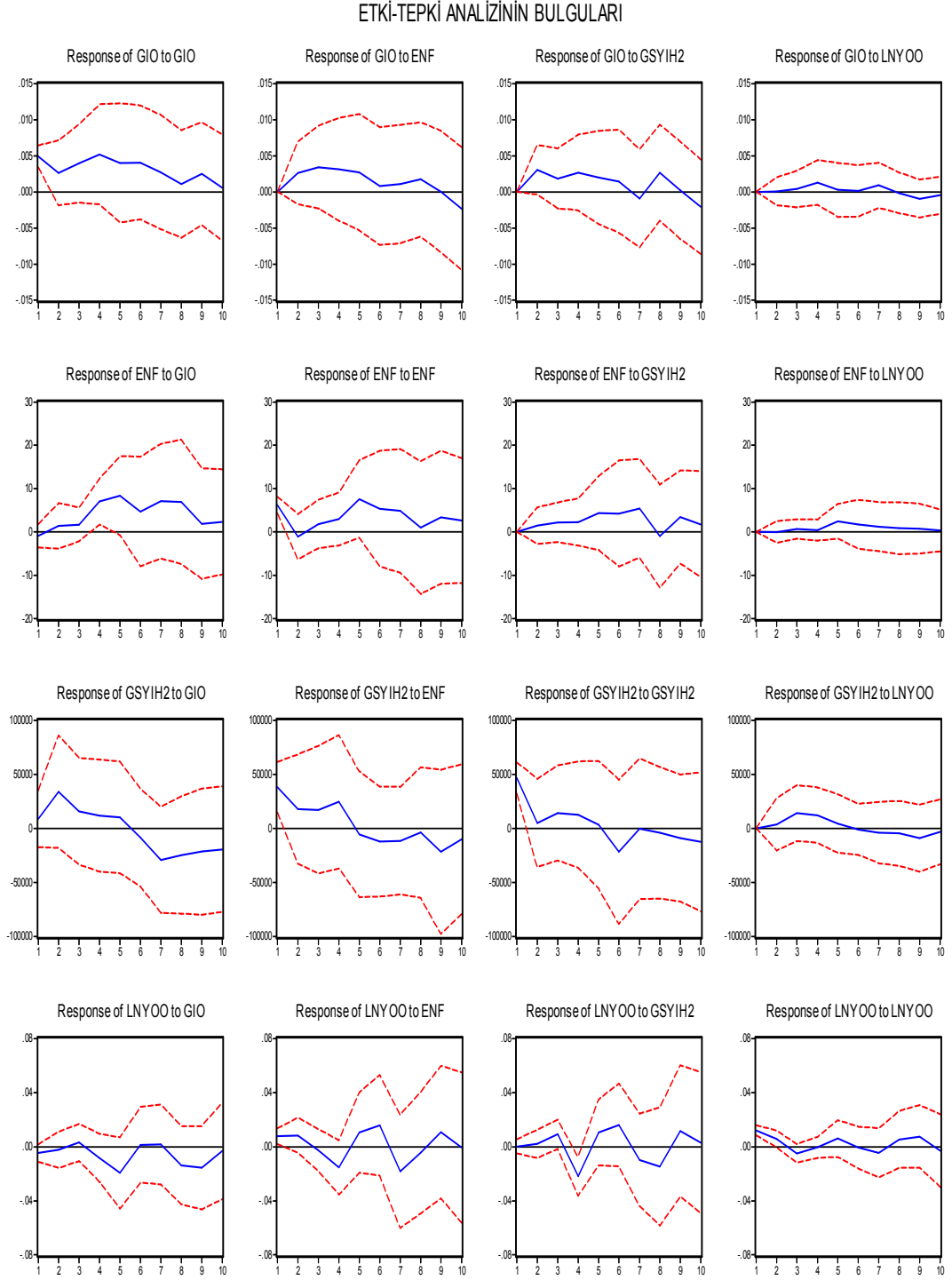
Analiz neticesinde; enflasyon, büyüme ve yüksek okullaşma oranından, genç işsizlik oranına doğru bir nedensellik gözlenmemiştir. Ancak; genç işsizlik oranından, enflasyona ve yüksek okullaşma oranına doğru bir nedensellik bağı tespit edilmiştir.

Ayrıca; büyüme oranından yüksek okullaşma oranına doğru da bir nedensellik bağı bulgulanmıştır.

Analizler neticesinde elde edilen bulguları etki-tepki analizi ile desteklenerek, VAR analizi ile edilen rassal hata terimlerindeki bir standart sapmalık şokun bağımsız değişkenlere olan etkisi bulgulanmaktadır. Bu kapsamda değişkenler için 10 yıllık dönem için etki-tepki analizi bulguları aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Böylelikle değişkenler üzerindeki hem bugünkü hem de gelecekteki etkiler de görülebilmektedir.

Etki-tepki analizi bulguları incelendiğinde, değişkenler üzerinde meydana gelen şoklar neticesinde bir denge pozisyonuna ulaşmanın mümkün olmadığı görülmektedir. Ayrıca, mevcut trendin artarak devam edeceği de anlaşılmaktadır. Bununla birlikte genç işsizlik oranının en büyük tepkiyi büyümede ve enflasyonda meydana gelen değişikliklere vereceği saptanmaktadır. Enflasyon oranının ve yükseköğretim okullaşma oranının da benzer şekilde en büyük tepkiyi büyüme oranında meydana gelecek bir değişime vereceği görülmektedir.

Şekil 4: Etki Tepki Analizi Bulguları

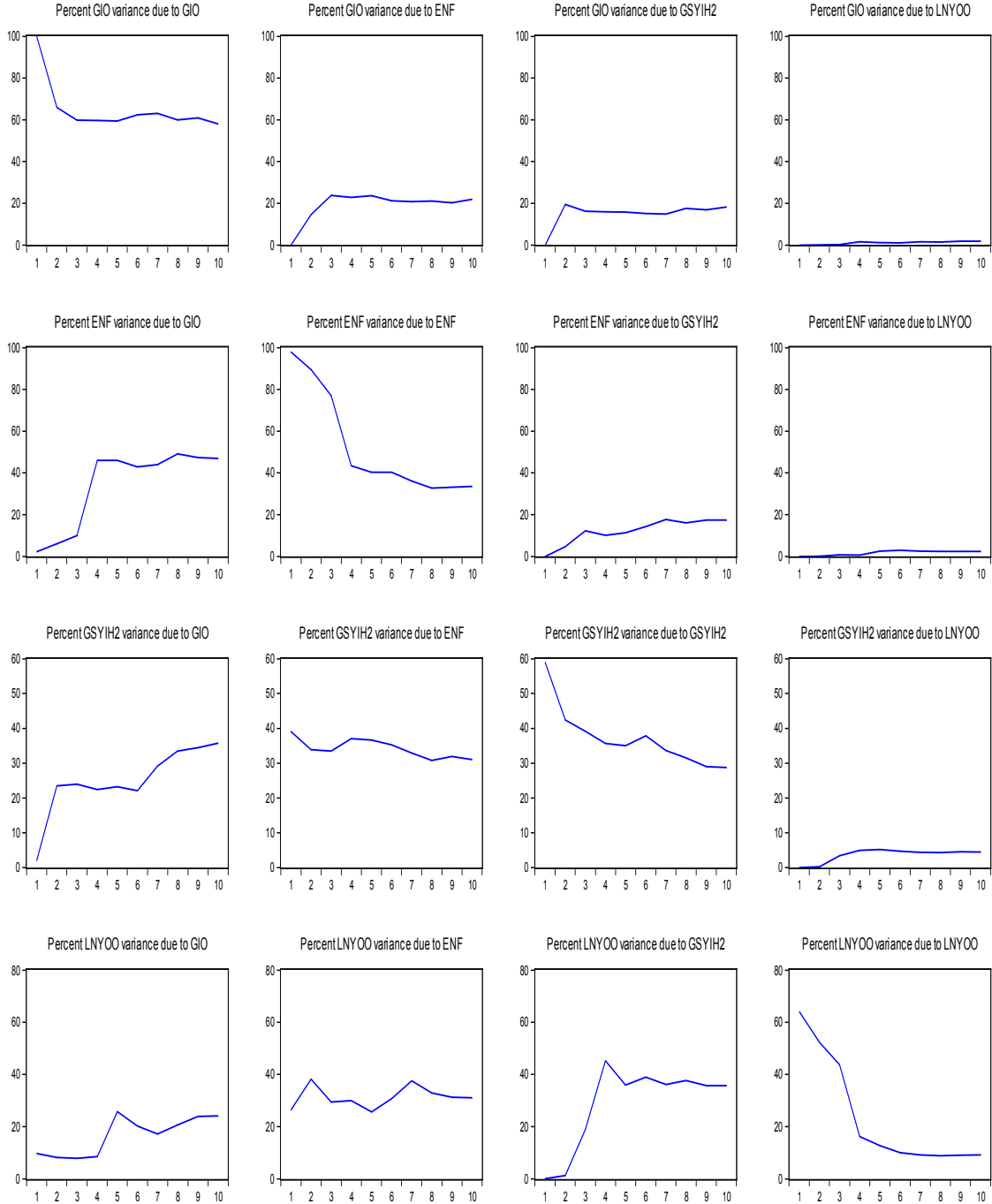

Değişkenlerde meydana gelen değişimlerin hangi ölçüde hangi değişkenden kaynaklandığını tespit etmek amacıyla varyans ayrıştırma analizi yapılabilmektedir. Varyans ayrıştırma analizine ilişkin bulgular aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Analiz

neticesinde; genç işsizlik oranını etkileyen faktörlerin içerisinde büyüme ile enflasyon oranının etkisinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 5: Değişkenlere Ait Varyans Ayırıştırma Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLERE AİT VARYANS AYRIŞTIRMA ANALİZİ

SONUÇ

Çalışmada, 1988-2012 yılları arasında Genç İşsizlik Oranı ile Enflasyon Oranı, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Yüksek Okullaşma Oranı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Gençlerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olması, yaratıcı fikirlere açık yapıları ve yenilikçi uygulamaları daha kısa sürede kabullenmeleri ve uyarlamaları ekonomik kalkınmada öncü bir rol oynamalarına olanak sağlamaktadır. Bu sebeple genç işsizlik üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak karşılaşılmaktadır. Ancak kuramsal ve uygulamalı araştırmalar genç işsizliğin neden ve sonuçlarını açıklamaya yetecek derecede bulunmamaktadır.

Kurulan modelin varsayımlara uygun olduğu görüldükten sonra değişkenler arasında uzun dönem ilişkiyi incelemek için sırasıyla Engle-Granger ve Johansen eş bütünleşme testleri uygulanmıştır. İki aşamalı Engle-Granger testinde önce seriler regresyona tabi tutulup, hata terimleri serisi çekilerek birim kök sınaması yapılmaktadır.

Engle-Granger eş bütünleşme testi yardımıyla eş bütünleşik olduğu belirlenen seriler arasında uzun dönem ilişkinin varlığı ve eş bütünleşik vektörlerin sayısının belirlenmesi için, ayrıca Johansen ve Juselius tarafından geliştirilen çoklu eş bütünleşme testi kullanılmıştır. Johansen-Juselius (JJ) Eş Bütünleşme Analizi neticesinde; hem İz Değer İstatistiklerinin hem de Maksimum Özdeğer İstatistiklerinin anlamlı olmadığı, böylece de değişkenlerin eş bütünleşik olmadıkları gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle değişkenler uzun dönemde birbirleriyle ilişkili olmayıp, aynı yönde hareket etmemektedir. Bu noktada Engle Granger Eş Bütünleşme ve Johansen-Juselius Eş Bütünleşme analizleri aksi yönde neticelenmiştir. JJ yöntemiyle elde edilen en ideal normalize edilmiş eş bütünleşik vektörü sonuçlarına göre uzun dönemde; genç işsizlik oranı ile enflasyon ve gayri safi yurtiçi hasıla aynı yönlü; yüksek okullaşma oranı ise ters yönlü bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Değişkenler arasındaki kısa süreli ilişki ve nedenselliğin yönü için Vektör Hata Düzeltme Modeli kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki uzun dönemli bir ilişki mevcut olup; değişkenler arasındaki kısa dönemli oluşabilecek bir şokun, uzun dönemde normalleşeceğini ifade etmek mümkündür.

Son olarak modelin değişkenlerinin uzun dönemli ilişkisinin yönü Granger Nedensellik Testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde; enflasyon, büyüme ve yüksek

okullaşma oranından, genç işsizlik oranına doğru bir nedensellik gözlenememiştir. Ancak, genç işsizlik oranından, enflasyona ve yüksek okullaşma oranına doğru bir nedensellik bağı tespit edilmiştir. Ayrıca; büyüme oranından yüksek okullaşma oranına doğru da bir nedensellik bağı bulgulanmıştır.

Analizler neticesinde elde edilen bulguları etki-tepki analizi ile desteklenerek, VAR analizi ile edilen rassal hata terimlerindeki bir standart sapmalık şokun bağımsız değişkenlere olan etkisi bulgulanmıştır. Bu kapsamda değişkenler için 10 yıllık dönem için etki-tepki yapılarak, değişkenler üzerindeki hem bugünkü hem de gelecekteki etkiler görülmüştür.

Etki-tepki analizi bulguları incelendiğinde, değişkenler üzerinde meydana gelen şoklar neticesinde bir denge pozisyonuna ulaşmanın mümkün olmamıştır. Ayrıca, mevcut trendin artarak devam edeceği de anlaşılmıştır. Bununla birlikte genç işsizlik oranının en büyük tepkiyi enflasyonda meydana gelen değişikliklere vereceği saptanmıştır.

Değişkenlerde meydana gelen değişimlerin hangi ölçüde hangi değişkenden kaynaklandığını tespit etmek maksadıyla varyans ayrıştırma analizi yapılmıştır. Analiz neticesinde; genç işsizlik oranını etkileyen faktörlerin içerisinde enflasyon ile yüksek okullaşma oranının etkisinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Sayın tarafından 2011 yılında yapılan çalışmada genç işsizliği en çok etkileyen faktörlerin büyüme ve yüksek öğretim okullaşma oranı olduğu bulgulanmıştır. Bu çalışmada ise genç işsizlik oranından sadece okullaşma oranına doğru bir nedensellik tespit edilmiştir. Ancak sadece eğitim odaklı politikalarla genç işsizliğin çözümlenmesi beklenmemelidir. Bu politikalar büyüme, sosyal güvenlik politikaları, ekonomik konjonktür de istikrar gibi değişkenlerle desteklenmelidir. Dezavantajlı grup içerisinde yer alan gençlere yönelik sosyal içerikli uygulamalara da yer verilmelidir. Yükseköğretim öğrencilerine yeteneklerini uygun alanda değerlendirebilmeleri ve işgücüne aktif katılımlarının sağlanabilmeleri için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanabilir.

Yükseköğretim okullaşma oranındaki artışla birlikte nitelikli işgücünde de belirgin bir şekilde yükselme sağlanmıştır. Davison 2004 yılında yapmış olduğu çalışmada eğitim kapasitesinin artırılmasıyla genç işsizlik sorununun çözülebileceğini

belirtmektedir. Böylelikle piyasalardaki nitelikli işgücünün, niteliklerine uygun sektörlere doğru kayması beklenmektedir. Küresel bağlamda hizmet sektörü de ön plana çıkmaktadır. Ne var ki, ülkemizde yeterli seviyede altyapı sağlanamaması durumunda nitelikli işgücü atıl kalabilecek ve nitelikli ve eğitilmiş işgücünün işsizlik oranı artabilecektir. Çünkü 2009 yılında OECD tarafından da ifade edildiği gibi Türkiye’de gençleri merkez alan, gençlere yönelik bir politika uygulanmamıştır.

Eğitim sisteminde edinilen yeteneklerin işgücü piyasaları ile uyumlu olmadığı anlaşılmaktadır. Yani burada genç işsizliğinin nedenlerinden olan ücret ve vasıf uyumsuzluğu sorunu karşımıza çıkmaktadır. Çünkü eğitilmiş gençler kendilerine verilen maaşları beğenmemektedir. Böyle bir durumla karşılaşmamak için gençlere daha ilköğretim döneminde, hangi alanda yetenekli olduklarına dair okullarda anketler ve testler uygulanabilir. Böylece gençler yetenekli oldukları alanda kendilerini geliştirerek arzu ettikleri ücret düzeyine ulaşabilirler.

Eğitimden istihdama geçişi kolaylaştıracak politikalara ihtiyaç bulunmaktadır. Yüksek öğretim kurumlarının okul ve işyeri iki temele odaklı yapılandırılmaları önem taşımaktadır. Mesleki eğitimin artırılarak eğitimden istihdama geçişteki zorluklar aşılabilir. Ayrıca 2008 yılında BM Kalkınma Programı tarafından İnsani Gelişme Raporunda da belirtildiği şekliyle bir eylem planı çerçevesinde konunun ele alınması en uygun hareket tarzı olarak görünmektedir.

Ayrıca kamuda çalışanların içerisindeki yaşlı kadrolar emekliliğe teşvik edilmelidir. Bunun için kıdem tazminatı adı verilen tazminatı arttırılabilir, ayrıca emekli aylıklarında iyileştirilmeye gidilebilir. Bu sayede emekli olan kişilerin yerine gençlere istihdam olanağı sağlanmış olacaktır.

İstihdama ve yatırıma verilecek destek ve teşviklerde gençlerin ön plana çıkarılması katkı sağlayıcı olabilir. Ayrıca girişimci gençlere iş kurmaları için devlet tarafından mikro krediler verilebilir. Böylece yeni fikirleri olan gençlerin Türkiye’de istihdamı sağlanmış olur ve yurt dışına çıkmalarının önüne geçilebilir.

Devlet fabrikalarının ve firmaların gençleri işe aldıklarında yapmış oldukları eğitim giderlerini, vergilerden düşerek, bu kuruluşların deneyimli ve tecrübeli elemanlar yerine gençlere yönelmesini sağlayabilir.

Bir ulusal eğitim stratejisi değişikliği tercih edilmelidir. Bu konuda sıklıkla tartışılan sadece yüksek öğrenimdeki değişiklikler yeterli değildir. İlkokuldan yüksek öğretime doğru bir politika değişikliği düşünülmelidir.

Ülkemizde eğitimde fırsat eşitliği sağlanamamaktadır. Çünkü bölgeler arası dengesizlik olduğu için bütün gençler aynı eğitimi alamamaktadırlar. Eğitimli gençlerde işsizlik oranı daha düşük olduğu için gençlerin eğitimi sağlanacak şekilde bu dengesizlikler ortadan kaldırılmalıdır.

Eğitimde sınıflardaki öğrenci sayısı düşürülmelidir. Ayrıca öğretmen sayısı artırılmalıdır. Böylece öğrenci başına düşen öğretmen sayısı artırılarak işsiz genç öğretmenlere istihdam sağlanabilir ve öğretmenler öğrencilere daha fazla zaman ayırarak onların yetenekleri doğrultusunda alanlara yönlendirebilir.

Gençlerin yetenek ve isteklerine uygun olarak meslek seçimi eğitimin bir parçasıdır. Kendisine uygun olmayan mesleği seçen gençler bir süre sonra sıkılarak veya başarısız olarak işten ayrılmaktadırlar. Bu neden genç işsizliğini arttırmaktadır.

İşletmeler ağır kıdem tazminatları yüzünden daha çok genç işçileri çıkarmaktadır. Bununla ilgili düzenlemeler yapılabilir. Gençleri sebepsiz yere çıkaran işletmelere caydırıcı cezalar verilebilir.

Türkiye’de toplam işgücünün yaklaşık % 5’inin genç yabancı kaçak işçiler tarafından doldurulduğu yönünde bazı çalışmalar bulunmaktadır. Yabancı kaçak işçilerin istihdam edildiği alanlar inşaat evde bakıcılık vb marjinal işlerdir. Yabancı kaçak işçilerin istihdam edildiği işlerin yerli işgücüne özendirilmesi ve teşviki için politika üretilmelidir.

Kırdan kente göç olgusu ekonomik nedenlere dayanır. Ekonomik gerekçeye dayanmayan göç olgusu, genç işsizlik oranını yukarı çekebilmektedir. Bu nedenle kırsal kesimi, kentte yaşamaya özendirilecek politik yatırımlar gözden geçirilmelidir.

Sanayi sektörünün gelişmesi ile birlikte ara eleman denem işgücü kesimine olan ihtiyaç artmaktadır. Bu yüzden mesleki eğitime önem verilmelidir. Gençlerin yeteneklerine uygun olan meslekler belirlenmeli ve gençler meslek liselerinde eğitime teşvik edilmelidirler.

KAYNAKÇA

- AKGEYİK, Tekin, “Üniversite Mezunu Gençler Arasında Vasıf Formasyonu Sorunu ve İşsizlik Olgusu”, *İŞKUR İstihdamda 3İ Dergisi*, Sayı: 7, 2012, ss. 58-60.
- AKKAYA, Şahin ve PAZARLIOĞLU, Vedat, **Ekonometri 1**, 4.Baskı, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2000.
- AKYILDIZ, Hüseyin ve EROĞLU, Ömer, “Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Uygulanan İktisat Politikaları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, ss. 43-62.
- AKYÜZ, Yılmaz, **Sermaye Bölüşüm ve Büyüme**, Ankara Üniversitesi, Basımevi, 2. Baskı, Ankara, 1980.
- ARDIÇ, Oğuzhan, **Makro İktisat**, 7.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011.
- AREN, Sadun, **İstihdam Para ve İktisadi Politika**, 14.Baskı, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, 2011.
- ASLANTEPE, Gülay, “Küresel İstihdam Eğilimleri ve Gençlerin İşsizliği”, *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel Sayı: 1, 2007, ss. 53-58.
- ATA, Namık, “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel Sayı: 1, 2007, ss. 109-118.
- ATAMAN, Berin Ceylan, **İşgücü Piyasasının Temel Prensipleri ve İstihdam Politikaları**, İstihdam ve Danışmanlık Hizmetleri Eğitim Programı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1999.
- ATAMAN, Berrin Ceylan, “İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar”, *Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt:53, Ankara, 1998, ss.59-70.
- ATAMAN, Berrin Ceylan, “Neo Keynesçi Bölüşüm Teorisi: Ücret- Fiyat Sarmalı ve Gelirler Politikası”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1998, ss. 53-67.
- AY, Sema, “Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:19, Sayı:2, Manisa, 2012, ss. 321-337.

- AYDEMİR, Cahit, “Türkiye’de İşgücü Yapısı, İşsizlik ve Kırsal Alan”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 1, 2013 ss.115-137.
- AYDIN, Noyan, “İşsizlik, Beveridge Eğrisi ve Türkiye İşgücü Piyasasına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 32, Kütahya, 2012, ss. 119-132.
- AYRES, Sarah, “The High Cost of Youth Unemployment”, *Center for American Progress*, ss.1-7.
- AYTEKİN, Altıparmak, “Türkiye’de Devletçilik Döneminde Özel Sektör Sanayinin Gelişimi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı : 13, 2002, ss 35-59.
- BAKAN, Sumru, “1980'den Günümüze Türkiye'de Uygulanan Neo-Liberal İktisat Politikaları”, *T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:1 Sayı:2, 2009, ss.116-124.
- BAŞEL, Halis, “Türkiye’de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, ss.515-540.
- BAŞOL, Koray, **Türkiye Ekonomisi**, Yedinci Baskı, Anadolu Matbaası, İzmir, 2001.
- BAYRAK, Metin, ve KANCA, Osman Cenk, “Türkiye’de 1970-2011 Yılları Arasında Oluşan Ekonomik ve Siyasi Gelişmelerin Seyri”, *Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 35, Kırgızistan, 2013, ss.1-19.
- BAYRAKTAR, Seda ve İNCEKARA, Ahmet, “Türkiye’nin Genç İşsizlik Profili”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 2013, ss.15-38.
- BEDİR, Eyüp ve UYANIK, Yücel, Rosetta Planının Analizi ve Türkiye’nin Sosyoekonomik Şartlarında Uygulanabilirliği, Ankara, 2006.
- BERNARD, André, “Unemployment Dynamics Among Canada’s Youth”, *Economic Insights*, No. 024, Statistics Canada, 2013, ss 1-7.

- BİLİR, Hüsnü, 1980 Sonrası Dönemde Türkiye’de Genç İşsizliğin Ücret Yapışkanlığı Üzerindeki Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.
- BIVAND, Paul, “Youth Unemployment A million Reasons to Act”, Centre for Economic and Social Inclusion, London, 2011, ss.3-55.
- BM Kalkınma Programı, Türkiye 2008 İnsani Gelişme Raporu: Türkiye’de Gençlik, Desen Ofset, Ankara, 2008.
- BOCUTOĞLU, Ersan, **Karşılaştırmalı Makro İktisat Teoriler ve Politikalar**, 4.Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon, 2011b.
- BOCUTOĞLU, Ersan, **Makro İktisat Teoriler ve Politikalar**, 8.Baskı, Murathan Yayınevi, 2011a.
- BOSTAN, Aziz ve ÖZDEMİR, Abdullah, **Makro İktisat**, Üniversitem Kitabevi, Aydın, 2011.
- BRUNO, Catherine and CAZES, Sandrine, French Youth Unemployment: An Overview Employment and Training Papers, No: 23, Geneva, ILO, 1998.
- BULUT, Mehmet, “Vergileme ve Kayıt dışı İstihdam Üzerine Bir Analiz”, *Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 37, 2013, ss.1-15.
- BULUTAY, Tuncer, “Neoklasik İktisat Modelinin Firma Kuramı Üzerine Değerlendirmeler ve Eleştirmeler”, *AÜ SBF Dergisi*,No1-4: Ankara, 1980 ss. 87-106.
- BULUTTEKİN, Mehmet Burak, Türkiye’deki Genç İşsizliği Sorununun Makroekonomik Boyutları ve “Avrupa İstihdam Stratejisi Çerçevesinde Çözüm Politikalarının Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dicle Üniversitesi, 2008.
- CAPORALE, Guglielmo, Maria and GİL-Alana, Luis A., Persistence in Youth Unemployment, DIW, Berlin, 2012,ss.1-6.
- CEYLAN, Musa, **Ekonomi Mikro-Makro**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2012.

- ÇAKMAKLI Selim vd., “Eskiden Yeniye Neo-Klasik Sentez: Bir Literatür Taraması”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 66, No. 4, 2011, ss. 153 – 184.
- ÇELİK, Kezban ve BEŞPINAR, Fatma Umut, “Farklı Nedenlerle Çalışma ve Çalışmanın Genç Üzerine Etkileri”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı: 1, 2011, ss. 59-69.
- ÇETİNKAYA, Emel, “Genç İşsizliğin Teorik Açıklamaları”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Cilt:58, Sayı:1, 2010. ss. 45-57.
- ÇETİNKAYA, Emel, Türkiye’de Genç İşsizliği ile Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikaları, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya, 2008.
- CHOUDHRY, M. Tanveer, MARELLI, Enrico and SIGNORELLI, “Marcelo, Youth and The Total Unemployment Rate: The Impact of Policies and Institutions”, *International Journal of Manpower*, Volume: 33, Number:1, 2012, ss.76-95.
- ÇOLAK, Ömer, Faruk, “Avrupa İstihdam Stratejisi ve Genç İşsizlik”, *TISK Akademi Dergisi*, Cilt: 2, Özel Sayı:1, Ankara, 2007. ss.37-53.
- DAVİSON, Colleen M., Education and Employment Patterns Among Northern Aboriginal Youth: A Study Of Resiliency, Development and Community Health, 3.Northern Research Forum, 15-18 Eylül 2004, Yellowknife, Australia, 2004.
- DEMİRAY, Hande Tufan, “Türkiye’de Genç İşsizliği ve Yüksek Öğretim Mezunu Gençlerin Çalışma Yaşamına Geçişteki Sorunları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.
- DEMİRCAN, Erhan, İstihdam ve İşgücü Piyasası Raporu, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Diyarbakır, 2012.
- DICKEY, David A. and FULLER, Wayne A. Distributions of the Estimators for Autoregressive, Time Series with a Unit Root, *Journal of the American Statistical Association*, 1979, ss. 427-431.

- DİETRİCH, Hans, “The German Immediate Action Programme to Reduce Youth Unemployment: Programme for Training, Qualification and Employment of Young People”, *Discussion Paper, Peer Review The German Immediate Action Programme*, 2001, ss.1-32.
- DİRİMTEKİN, Halil, **Genel İktisat Makro**, İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Basımevi, Eskişehir, 1975.
- DPT, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013), TC. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları, Ankara, 2006.
- DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları, Ankara, 2000.
- DURSUN, Salih ve AYTAÇ, Serpil, “Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı” *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 38, Sayı: 1, 2009, ss. 71-84.
- EĞİLMEZ, Mahfi ve KUMCU, Ercan, **Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması**, 13. Basım, İstanbul Remzi Kitabevi, 2011.
- EĞİLMEZ, Mahfi ve KUMCU, Ercan, **Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması**, 16. Basım Remzi Kitabevi, 2009.
- ERCAN, Hakan, “Avrupa İstihdam Stratejisi ve Gençlerin İstihdamı”, *TİSK Akademi Özel Sayı: 2*, 2007, ss. 23-37.
- ERCAN, Hakan, “Türkiye’de Mesleki Görünüm”, *Uluslararası Çalışma Ofisi Yayınları*, Birinci Baskı, Ankara, 2011.
- ERDAYI, Utku, “Dünyada Genç İşsizliğinin Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası, İstanbul, 2009, ss. 133-161.
- EREN, Aslan, **Türkiye Ekonomisi**, 4.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2011.
- ERİM, Neşe, **İktisadi Düşünce Tarihi**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2011.
- EROL, Hatice, vd., “Türkiye’de İşsizliğin Yol Açtığı Olumsuz Sonuçların Giderilmesinde 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun İşlevi”, Tisk Akademi, 2010, ss.6-36.

- EROL, İbrahim ve EROL, Ece, **Makro Ekonomi**, Emek Matbaacılık, Manisa, 2011.
- EROL, Sevgi, IŞIK, “İşsizliğin Sosyal Dışlanma Üzerindeki Etkisi”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 3-4-5, Ankara, 2012, ss.46-71.
- EVANS, Michael, **The Truth About Supply Side Economics**, New York, 1983.
- FİSCHER, Stanley, Inflation and Growth, Cuadernos de Economica, Cilt:20 Sayı:61, 1983, ss.267-278.
- GERMİR, Hatice, Nur, **Türkiye’de İstihdam Politikalarının Etkinliği**, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.
- GÖRLİCH, Dennis, STEPANOK, Ignat and AL-HUSSAMİ, Fares, “Youth Unemployment in Europe and the World: Causes, Consequences and Solutions”, *Kiel Institute for the World Economy*, No: 59, 2013, ss. 1-11.
- GÖZTEPE, Özay, ”Küreselleşme Sürecinde Türkiye İşgücü Piyasası”, *Çalışma ve Toplum*, Sayı:14, 2007/3, ss.81-118.
- GUJARATİ, Damodar, **Basic Econometrics**, Fifth Edition, The McGraw Hill Companies, 2009.
- GÜLER, Burcu Kümbül, “İşsizlik ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi”, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 55, Sayı: 1, İstanbul, İ.Ü İktisat Fakültesi Yayını, 2005, ss. 373-394.
- GÜLOĞLU, Tuncay, “Türkiye’de Kayıtdışı İstihdam Gerçeğine Bir Bakış”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Cilt: 45, Sayı: 1, 2003, ss 51-96.
- GÜNDOĞAN, Naci, “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 54, Sayı: 1, Ankara, 1999, ss. 63–79.
- GÜNDOĞAN, Naci, “İşgücünün Yaşlanması ve İşgücü Piyasalarına Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt:56/4, 2001, ss. 95-108.
- GÜRAN, Nevzat, **Makro Ekonomik Analiz**, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1999.
- GÜRSEL, Seyfettin ve ULUSOY, Veysel, **Türkiye’de İşsizlik ve İstihdam**, 1.Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999.

- HOŞGÖR, Şeref ve AYSIT, Tansel, **2050'ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim Eğitim İşgücü Sağlık ve Sosyal Güvenlik Sistemlerine Yansımaları**, TÜSİAD, İstanbul, 2010.
- ILO, “Global Employment Trends for Youth”, *International Labour Office Publication*, First Published, Geneva, 2012.
- İZGİ, Berna Balcı ve ARSLAN, İbrahim, Türkiye’de Genç İşsizliği, Eğitim ve Büyüme İlişkisi (1988-2008), 2. Ulusal İktisat Kongresi, İzmir, Şubat, 2008.
- KABAKLARLI, Esra Er, HAZEL, Perihan ve BULUŞ, Abdülkadir, “Economic Determinants Of Turkish Youth Unemployment Problem: Co Integration Analysis”. *International Conference on Applied Economics*. 2011. ss. 267-272.
- KARA, Mehmet ve DURUEL, Mehmet, “Türkiye’de Ekonomik Büyümenin İstihdam Yaratamama Sorunu”, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları 50. Kitap*. İstanbul: İ.Ü. Yayın No.4599, İktisat Fakültesi Yayın No.592, 2005, ss.367-396.
- KARAASLAN, Ahmet, “Arz Yönlü İktisat Laffer Eğrisi ve İktisadi İstikrar Açısından Vergileme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:2, 1999, ss. 47-70.
- KARABIYIK, İlyas, “Avantaj ve Dezavantajları ile Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 3-4, 2009, ss. 294-314.
- KARABIYIK, İlyas, “İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri ve Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılma Sorunu”, *International Journal of Human Sciences*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2012b, ss. 1282-1310.
- KARABIYIK, İlyas, “Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:32, Sayı:1, 2012a, ss. 231-260.
- KARACA, Orhan, “Türkiye’de Enflasyon-Büyüme İlişkisi: Zaman Serisi Analizi”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt:4, Sayı: 2, 2003, ss.247-255.

- KARAGÖL, Erdal Tanas ve AKGEYİK, Tekin, “Türkiye’de İstihdam Durumu: Genel Eğilimler”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, Sayı: 21, 2010, ss. 1-28.
- KARAKAYALI, Hüseyin, **Makro Ekonomi**. Genişletilmiş 5. Baskı, Emek Matbaası, Manisa, 2005.
- KARAKAYALI, Hüseyin, **Türkiye’nin Ekonomik Yapısı ve Değişimi**. Genişletilmiş Üçüncü Baskı, Emek Matbaacılık, Manisa, 2009.
- KARL, E. Case, FAİR, Ray C., OSTER, Sharon M., **Principles of Macroeconomics**, Tenth Edition Pearson Education, Inc., 2012.
- KARLUK, Rıdvan, **Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm**, 11.Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2007.
- KAYNAK, Muhteşem, "İşsizlik ve Emek Kalitesi", *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel Sayı: 1, 2007, s. 67-86.
- KAZGAN, Gülten, **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, 10. Basım, Remzi Kitabevi, Kocaeli, 2002.
- KONUKMAN, Aziz, “Genç İşsizliği Sorununun Çözümü İstihdam Stratejisinden Geçiyor”, *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel Sayı:1, 2007, ss. 135-145.
- KORENMAN, Sanders and NEUMARK, David, “Cohort Crowding and Youth Labor Markets: A Cross-National Analysis”, *NBER Working Paper* No: 6031, Cambridge, 1997.
- KÖKLÜ, Aziz, **Makro İktisat**, İkinci Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976.
- KUTLAR, Aziz, **Uygulamalı Ekonometri**, Nobel Yayınevi, Ankara, 2009.
- LORDOĞLU, Kuvvet ve KIROĞLU, Meryem Kurtulmuş, “Young and Unionized Workers Before and During the Crisis: Comparison of Two Surveys”, *IREC*, Oslo, September, 2010, ss. 3-20.
- LÜTKEPOHL, Helmut, *Introduction to Multiple Time Series Analysis*, Springer-Verlag, Berlin, 1993.
- MANKIW, N.Gregory, **Macroeconomics**, Seventh Edition, Worth Publishers, New York, 2010.

- MROZ, Thomas and SAVAGE, Timothy, "The Long-Term Effects of Youth Unemployment", *Journal of Human Resources* Volume:41,Number:2, 2006, ss. 259–293.
- MURAT, Sedat, "Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de İşgücünün Yapısı", *TÜHİS Yayını*, Yayın No:38, Ankara, 2000 ss. 303-352.
- MURAT, Sedat, "Gençlerin İşsizliğine Genel Bir Bakış", *Sosyal Siyaset Konferansları Kırkıncı Kitap, İstanbul Üniversitesi Yayını*, İstanbul, 1995.
- MURAT, Sedat, "**Dünden Bugüne İstanbul’un Nüfus ve Demografik Yapısı**", İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2006.
- MURAT, Sedat, **Dünden Bugüne İstanbul’un İşgücü ve İstihdam Yapısı**, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2007-73, İstanbul, 2007.
- MURAT, Sedat ve ŞAHİN, Levent, "Gençlerin İstihdamı/ İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi", *Çalışma ve Toplum*, Cilt:3, Sayı:30, 2011a, ss.93-135.
- MURAT, Sedat ve ŞAHİN, Levent, "Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik", *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı: 44, 2011b, ss. 1-43.
- MURAT, Sedat ve ŞAHİN, Levent, **AB’ ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği**, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2011-35, İstanbul, 2011.
- MÜTEVELLİOĞLU, Nergis, ZANBAK, Mehmet ve MERT, Mehmet. "İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 11, Sayı:1, Sivas, 2010, ss.207-228.
- O’HIGGINS, Nially, *The Challenge of Youth Unemployment*, International Labour Organization, Employment and Training Papers, Geneva, 1997.
- OHWOFAFA, Bright, and AIYEDOGBON, John, O. "Poverty and Youth Unemployment in Nigeria, 1987-2011", *International Journal of Business and Social Science*, Volume: 3, No: 20, 2012, ss. 269-278.

- OKTAY, Ertan, **Makro İktisat Teorisi ve Politikası**, 3.Baskı, T.C. Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Yayınları, İstanbul, 2002.
- OKUR, Ahmet, **İktisadi Düşüncenin Evrimi**, 2.Baskı, Emek Matbaacılık Yayıncılık, Manisa, 2007.
- OKUR, Ahmet, **İktisadi Sistemler**, Güleç Matbaacılık, İzmir, 2000.
- ÖZDEMİR, Süleyman vd, **İşsizlik Sorununun Çözümünde Kobilerin Desteklenmesi**, İTO Yayınları, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2006-45, İstanbul, 2006.
- ÖZDURAK, Tufan Samet, **İktisadi Düşünce Okulları**, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 2011.
- ÖZGEN, Ferhat, Başkan ve GÜLOĞLU, Bülent, “Türkiye’de İç Borçların İktisadi Etkilerinin VAR Tekniği ile Analizi”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Cilt:31, Sayı:1, 2004, ss. 1-27.
- ÖZPINAR, Şansel vd., “Türkiye’de İstihdamın Yapısının Değerlendirilmesi”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt:3, No:2, 2011 ss.133-141.
- ÖZTÜRK, Nazım, “Ekonomide Devletin Değişen Rolü”, *Amme İdare Dergisi*, Cilt: 39, Sayı: 1, 2006, ss. 17-38.
- PARASIZ, İlker, **Modern Makro Ekonominin Temelleri**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2011.
- PARKIN, Michael, **Macroeconomics**, Tenth Edition, Pearson Education, Inc., Boston, 2010.
- PAYA, Merih, **Makro İktisat**, 2.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.
- PEKER, Mümtaz, “Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda Nüfus Konusu”, *Çalışma Ortamı Dergisi*, Sayı: 131, 2013, ss. 10-12.
- PEKİN, Tevfik, **Makro Ekonomi**, 5.Baskı, Zeus Kitabevi, İzmir, 2011.
- PERUGİNİ, Cristiano ve SIGNORELLİ, Marcello, “Youth Labour Market Performance in European Regions”. *Economic Change and Restructuring*, Cilt: 43 Sayı: 2 Springer US, ss. 151-185.
- PHİLİPS, Peter, C.B. ve PERRON, “Pierre. Testing For a Unit Root in Time Series Regression”, *Biometrika*, Sayı: 75, 1998, ss. 335-346.

- PİRLER, Bülent, “Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüme Yönelik Politikalar”, *TİSK Akademi Dergisi*. Cilt:2, Özel Sayı: 1, Ankara, 2007, ss. 147-156.
- SANAL, Engin, “Küresel Ekonomik Kriz ile Dünyada ve Türkiye’de Artan Genç İşsizliği”, *Toprak İşveren Dergisi*, Sayı: 88, İstanbul, 2010, ss.1-11.
- SAPANCALI, Faruk, “Türkiye’de İşgücü Piyasası, Sorunlar ve Politikalar”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt:21. Sayı: 2-3, 2007, ss. 8-30.
- SAPANCALI, Faruk, “Yeni Binyıla Girerken Türkiye’de İşgücü Piyasası”, *Kamu-İş Dergisi*, Cilt.6, Sayı.1, 2000, ss.408-435.
- SAVCI, İlkay, “Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları”, *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt:2, Özel Sayı: 1, Ankara, 2007. ss.87-108.
- SAYIN, Ferhan, “Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 4, 2011, ss. 33-53.
- SAYIN, Ferhan, “Türkiye’de Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisi”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, Manisa, 2008, ss. 34-49.
- SCARPETTA, Stefano, SONNET, Anne and MANFREDİ, Thomas, “Rising Youth Unemployment During The Crisis: How to Prevent Negative Long-term Consequences on a Generation?”, *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 106, OECD Publishing. Paris, 2010, ss1-34.
- SCREPANTİ, Ernesto, ZAMAGNİ, Stefano, **An Outline of The History of Economic Thought**, Oxford, 1993.
- SEÇER, Barış, “Uluslararası Boyutuyla Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları”, *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 2, 2006. ss.78-97.
- SEYİDOĞLU, Halil, **Ekonomik Terimler ve Ansiklopedik Sözlük**, Geliştirilmiş 3.Baskı, Güzem Can Yayınları, İstanbul, 2002.
- SEYİDOĞLU, Halil, **Uluslararası İktisat Teori, Politika ve Uygulama**, Geliştirilmiş 17. Baskı, Güzem Yayınları, İstanbul, 2009.
- SLAVİN, L. Stephen, **Macroeconomics**, Ninth Edition, The McGraw-Hill Companies New York, 2009.

- STEVENSON, **Brian**, **Youth Unemployment The Lost Generation**, Queensland Parliamentary Library, Publications and Resources Section, Brisbane, 1992.
- SÜNGÜ, Yakup, “Kayıt Dışı İstihdamın Denetimi ve Sosyal Güvenlik Reformuyla Yapılan Düzenlemeler”, *TUHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, TUHİS Yayınları, Cilt:21, Sayı:2-3, 2007, ss. 115-132.
- ŞAHİN, Hüseyin, **Türkiye Ekonomisi**, 11.Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2011.
- ŞAHİN, Levent, “Avrupa Birliği ve Türkiye İşgücü Piyasalarının Karşılaştırmalı Analizi”, *Kamu-İş Dergisi*, Cilt: 10, Sayı:3, 2009, ss.129-163.
- ŞİŞMAN, Yener, "Sosyal Politika Açısından Türkiye'de Çocuk ve Genç İşgücü", *Kamu-İş*, Cilt: 7, Sayı: 2, 2003, ss. 2-34.
- TANRIKULU, Duygu, “Gençliğin Çıkmazı” *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, İstanbul, 2011, ss.43-46.
- TANSEL, Aysıt, **2050'ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış**, Sis Matbaacılık. İstanbul, 2012.
- TARI, Recep, **Ekonometri**, 6.Basım, Umuttepe Yayınları, Yayın No:32, Kocaeli, 2010.
- TAŞÇI, H. Mehmet, ve DARICI, Burak “Türkiye’de İşsizliğin Mikro Veri ile Farklı Tanımlar Altında, Cinsiyet Ayrımına Göre Analizi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 28, 2009, ss. 139-159.
- TAŞÇI, H.Mehmet ve TANSEL, Aysıt, Youth Unemployment Duration in Turkey, *METU Studies in Development*, 32, 2005, ss. 517-545.
- TATLIDİL, Ercan ve XANTHOCOY, Yota, “Türk İşgücünün Yapısı ve Avrupa Birliği İstihdam Politikaları”, *Ege Akademik Bakış*, 2002, ss: 1-14.
- TAWANDA, Muchini and INNOCENT, Chirisa, “Youth, Unemployment and Peri-Urbanity in Zimbabwe: a Snapshot of Lessons From Hatcliffe” *International Journal of Politics and Good Governance*, Volume: 2, No: 2, 2011, ss.1-14.
- TEKEOĞLU, Muammer, **İktisadi Düşünceler Tarihi**, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana, 1993.

- TEMİZ, Dilek, Türkiye’de Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi:1960-2006 Dönemi 2. *Ulusal İktisat Kongresi, DEÜ, İİBF İktisat Bölümü, İzmir, Türkiye, 20-22 Şubat 2008.*
- TEMURLENK, Sinan ve BAŞAR, Selim, “Türkiye İçin Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı (NAIRU) Tahmini” *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:1, Yıl:2012, ss.71-83.*
- TEZEL, Yahya, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi 1923-1950**, 3. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994.
- TOKSÖZ, Gülay, “İşgücü Piyasasının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi ve Bölgeler Arası Dengesizlikler,” *Çalışma ve Toplum Dergisi, 2007/4. ss 57-78.*
- TORUN, Mustafa ve ARICA, Feyza,. “2008 Global Ekonomik Kriz’in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:9, Sayı:1, Çanakkale, 2011, ss.165-176.*
- TÜSİAD, **Türkiye’de İşgücü Piyasasının Kurumsal Yapısı ve İşsizlik**, TÜSİAD Yayını, No: TÜSİAD-T/2004-11/381, İstanbul, 2004.
- TÜSİAD, **Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İşsizlik**, Yayın No: T/2002/12-354, TÜSİAD Yayınları, İstanbul: Aralık, 2002.
- U Y G UR, E r c a n, **Neo Klasik Makro İktisat ve Fiyat Bekleyişleri Kuram ve Türkiye Ekonomisine Uygulama**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, A.Ü. SBF Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi, A n k a r a, 1983.
- ULUSOY, Ahmet ve CURAL, Mehmet, "Üretim ve İstihdam Politikaları Yeniden Yapılandırılmalı", *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt: 19, 2004, ss. 36-58.*
- UNAY, Cafer, **Makro Ekonomi**, 8.Baskı, Vipaş A.Ş. Yayın No: 13, Bursa, 2001.
- UYAR, Bozdağlıoğlu, Yasemin, “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:20, 2008, ss. 45-65.*

- UYAR, Yasemin Bozdağlıoğlu, “1990’den Günüme Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdamın Yapısının Analizi”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 11, 2007, ss.1-20.
- ÜNSAL, Erdal, **Makro İktisat**, 8.Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2009.
- ÜSTÜNEL, Besim, **Makro Ekonomi**, 5.Bası, Mısırlı Matbaacılık A.Ş., 1990.
- YAPRAKLI, Sevdâ, “Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye için Eşbütünlük ve Nedensellik Analizi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 2, 2007, ss.287-301.
- YARDIMCIOĞLU, Mahmut vd, “Türkiye’de Günüme Kadar İzlenen Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Kalkınma”, *T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, ss.381-394.
- YAVAŞ, Hilal Kuvvetli, Türkiye’de Genç İşsizlik ve İstihdam Politikalarının Genç İşsizliğine Etkileri, Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.
- YAVUZ, Arif, **İşgücü İstihdam ve Kriz Olgusu**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2012.
- YENTÜRK, Nurhan ve Cem BAŞTÜRK, “Türkiye’de Genç İşsizlik”, *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu* No:2, İstanbul, 2007. ss.2-40.
- YENTÜRK, Nurhan ve KEPENEK, Yakup, **Türkiye Ekonomisi**, 24.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.
- YILDIRIM, Kemal ve ÖZER, Mustafa, **Makro İktisat**, T.C. ANADOLU Üniversitesi Yayını, No: 2824, 1.Baskı, Eskişehir, 2013.
- YILDIRIM, Kemal, vd., **Makro Ekonomi**, 8.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.
- YILLAR, Hakkı, Genç İşsizlik Sorunu ve Çözümleyici Politikalar Türkiye Örneği, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1998.
- YÜCEOL, Hüseyin Mualla, “Bir Politika Değişkeni Olarak İşsizliğin Ölçülmesi Sorunu ve Türkiye’de Gerçek İşsizlik Oranı”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* (www.e-sosder.com), Cilt:3, Sayı:12, 2005. ss.118-133.

YEPP, Fighting Youth Unemployment, White Paper, Lisbon, 2012.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.eatonak.org/EC102/styled-5/index.html>, Erişim Tarihi: 11.09.2013.

<http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

www.kip.org.tr/Portals/0/ipge.pdf, Erişim Tarihi: 23.09.2013.

<http://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/02.htm>, Erişim Tarihi: 06.10.2013.

<http://ekonomik.tripod.com/ekonomik8.html>, Erişim Tarihi: 15.08.2013.

<http://www.ceterisparibus.net/dusunce/genel.htm>, Erişim Tarihi: 25.10.2013.

Mevzuatdergisi.com/2005/10a/01.htm, Erişim Tarihi: 18.10.2013.

www.messegitim.com.tr, Erişim Tarihi: 23.08.2013.

KABAKLARLI, Esra ve GÜR, Murat Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerin Uzun dönem Eş Bütünleşme Analizi, [http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/esra_kabaklarlimurat_gur.pdf, Erişim Tarihi: 15.03.2013.

OECD (Organisation For Economic Co-operation and Development), 2009, Jobs for Youth (Des Emplois Pour Les Jeunes) Australia, <http://www.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2009/03432.pdf>, Erişim Tarihi: 10.11.2013.

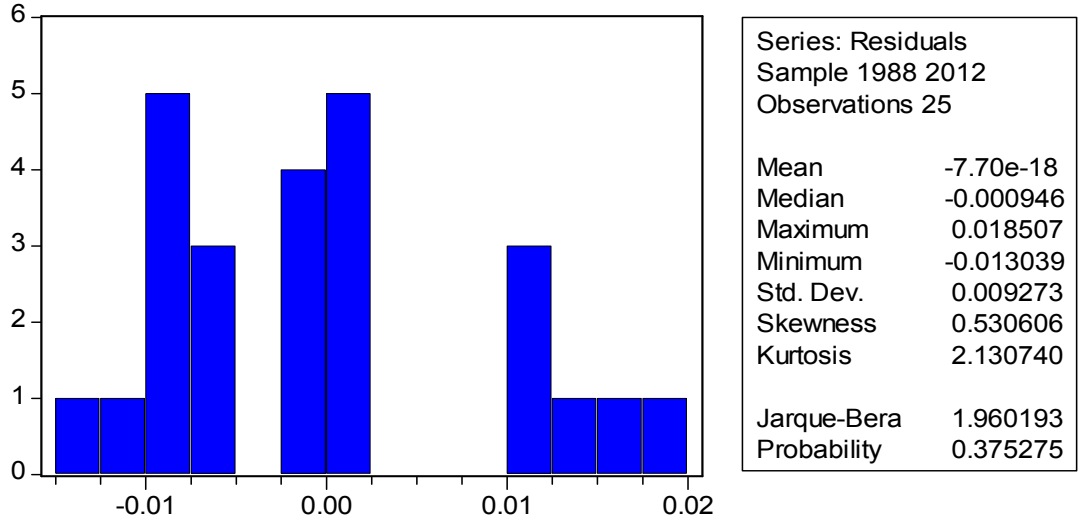
Green, Colin, Loon, Astrid ve Mangan, John, 2000, Youth Labour Markets, Education and Employment Destination: Result from the Queensland Survey of Youth, Labour Market Research Unit Department Of Employment and Training, (<http://training.qld.gov.au/resources/employers/pdf/wp1-youth-labour-market.pdf>, Erişim Tarihi: 10.11.2013).

O’Higgins, Nially, *Trends in the youth labour market in developing and transition countries*. Social Protection Unit Human Development Network The World Bank, Social Protection Discussion Paper Series, 0321, 2003, <http://siteresources.worldbank.org/SOCIALPROTECTION/Resources/SPDiscussion-papers/Labor-Market-DP/0321.pdf>, Erişim Tarihi: 05.08.2013).

AMANKRAH, John Yaw, Youth Unemployment in Ghana: Prospects and Challenges,
2012, www.cepa.org.gh/researchpapers/Youth73.pdf, Erişim Tarihi:11.09.2013.

EKLER

EK 1: Hata Terimleri Dağılımı Normallik Testi Sonuçları

EK 2: Granger Nedensellik Testi Sonuçları

DEĞİŞKENLER	OLASILIK (p)	DEĞERLENDİRME
ENF ---> GIO	0.8866	Nedensellik YOK
GSYIH ---> GIO	0.2764	Nedensellik YOK
YOO ---> GIO	0.5801	Nedensellik YOK
GIO ---> ENF	0.0000	Nedensellik VAR
GSYIH ---> ENF	0.5145	Nedensellik YOK
YOO ---> ENF	0.5612	Nedensellik YOK
ENF ---> GSYIH	0.8566	Nedensellik YOK
GIO ---> GSYIH	0.7465	Nedensellik YOK
YOO ---> GSYIH	0.5641	Nedensellik YOK
ENF ---> YOO	0.1583	Nedensellik YOK
GSYIH ---> YOO	0.0000	Nedensellik VAR
GIO ---> YOO	0.0558	Nedensellik VAR

EK 3: Çalışmada Kullanılan Veriler ve Logaritmaları

YILLAR	GIO	YOO	GSYIH1	GSYIH2	ENF	LN YOO	LN GIO	LN ENF	LN GSYIH2
1988	0,291	0,128	121667375	100	56,1	-0,89279	-0,53611	1,748963	2
1989	0,277	0,145	142635440	117.233	65,7	-0,83863	-0,55752	1,817565	5,06905
1990	0,274	0,157	200554694	164.838	62,1	-0,8041	-0,56225	1,793092	5,217057
1991	0,297	0,164	200501800	164.795	62,5	-0,78516	-0,52724	1,79588	5,216944
1992	0,29	0,181	210583825	173.081	70,4	-0,74232	-0,5376	1,847573	5,238249
1993	0,28	0,222	238377450	195.925	65,3	-0,65365	-0,55284	1,814913	5,29209
1994	0,283	0,221	176955492	145.442	84,8	-0,65561	-0,54821	1,928396	5,16269
1995	0,269	0,224	225940654	185.703	103,5	-0,64975	-0,57025	2,01494	5,268819
1996	0,267	0,232	243411534	200.063	81,3	-0,63451	-0,57349	1,910091	5,301167
1997	0,26	0,257	253705729	208.524	80,7	-0,59007	-0,58503	1,906874	5,319156
1998	0,249	0,274	270946852	222.694	90,7	-0,56225	-0,6038	1,957607	5,347709
1999	0,248	0,278	247543705	203.459	70,5	-0,55596	-0,60555	1,848189	5,308477
2000	0,234	0,28	265384360	218.122	63	-0,55284	-0,63078	1,799341	5,338699
2001	0,226	0,308	196736198	161.700	48,4	-0,51145	-0,64589	1,684845	5,20871
2002	0,214	0,358	230494220	189.446	56,6	-0,44612	-0,66959	1,752816	5,277485
2003	0,201	0,368	304901341	250.602	31,7	-0,43415	-0,6968	1,501059	5,398985
2004	0,203	0,384	390386833	320.864	16,5	-0,41567	-0,6925	1,217484	5,506321
2005	0,197	0,434	481496931	395.748	8,5	-0,36251	-0,70553	0,929419	5,597419
2006	0,191	0,46	526429394	432.679	8,6	-0,33724	-0,71897	0,934498	5,636166
2007	0,188	0,478	648743606	533.210	9,6	-0,32057	-0,72584	0,982271	5,726898
2008	0,184	0,542	742094395	609.937	9,2	-0,266	-0,73518	0,963788	5,785285
2009	0,179	0,67	616703325	506.876	8,6	-0,17393	-0,74715	0,934498	5,704902
2010	0,172	0,67	734928584	604.047	7,5	-0,17393	-0,76447	0,875061	5,781071
2011	0,169	0,66	798132442	655.995	10,45	-0,18046	-0,77211	1,019116	5,816901
2012	0,161	0,96	852405448	700.603	6,16	-0,01773	-0,79317	0,789581	5,845472

Kaynak: TÜİK

EK 4: Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)
(1) Genç İşsizlik Oranı (GIO)	1			
(2) Enflasyon Oranı (ENF)	.86			
(3) Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYIH)	-.88	-.81		
(4) Yüksek Öğretim Okullaşma Oranı (YOO)	-.90	-.79	.93	1
Ortalama (Ort)	23	47.13	302467	0.36
Standart Sapma (Ss)	0.04	31.96	193422	0.20

Ek 4: Yükseköğretim Kurumlarında Önlisans ve Lisans Düzeyinde Öğrenci Sayıları : Mezun / Toplam

Yıllar	Mezun Sayısı
2000	212028
2001	234181
2002	267791
2003	289579
2004	296113
2005	316128
2006	340599
2007	378818
2008	409023
2009	447132
2010	520614
2011	496794
2012	573434

Kaynak: TÜİK

Ek 5: GSYH-Cari fiyatlarla Gelişme Hızı (%) (Yıllık)

YILLAR	Gelişme Hızı (%)
1999	49
2000	59,3
2001	44,1
2002	45,9
2003	29,8
2004	22,9
2005	16,1
2006	16,9
2007	11,2
2008	12,7
2009	0,2
2010	15,4
2011	18,1
2012	9,1

Kaynak: TÜİK Verileri

Ek 6: İlk Öğretim Net Okullaşma Oranı (%)

Yıllar	Net Okullaşma Oranı
1997-1998	84,74
1998-1999	89,26
1999-2000	93,54
2000-2001	95,28
2001-2002	92,40
2002-2003	90,98
2003-2004	90,21
2004-2005	89,66
2005-2006	89,77
2006-2007	90,13
2007-2008	97,37
2008-2009	96,49
2009-2010	98,17
2010-2011	98,41
2011-2012	98,67

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri

Ek 7: Orta Öğretim Net Okullaşma Oranı (%)

Yıllar	Net Okullaşma Oranı
1997-1998	38,87
1998-1999	40,38
1999-2000	43,95
2000-2001	48,11
2001-2002	50,57
2002-2003	53,37
2003-2004	54,87
2004-2005	56,63
2005-2006	56,51
2006-2007	58,56
2007-2008	58,52
2008-2009	64,95
2009-2010	66,07
2010-2011	67,37
2011-2012	37,87

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri

**Ek 8: Eğitim Durumuna ve Yıllara
Göre İstihdam Oranı (%)
(15-24 yaş grubu)**

	Okuma- yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksekokul veya fakülte	İlköğretim
2000	30	21,9	47,4	24,9	28,6	47,6	50	10,5
2001	25,4	23,9	46,5	25,4	28,3	43,8	49,8	9,6
2002	21,7	16,7	45,2	27,2	24,7	40,7	44,2	11,1
2003	22,1	11,9	41,4	30,5	21,5	41,4	44,4	12,1
2004	21,2	22,8	41,6	39,3	23,3	41,4	47,6	12,7
2005	19,3	23,5	39,7	47,4	22,6	42,8	51,5	17,4
2006	16,1	24,7	38,7	49,2	23,3	44,1	54,9	19,4
2007	14,6	24,5	39,3	54,8	23,9	45,2	54,6	22,7
2008	15,9	26,1	39,3	56,5	24,5	46,1	53,4	24,8
2009	16	26,5	38,8	56,3	25	42,9	50,8	24,6
2010	17,7	29,4	39,5	63,2	23,9	43,8	48,6	27,8
2011	19,2	31	43,1	63,7	25,5	45,3	52,1	30,1
2012	16,1	29,7	46,1	80,1	24,6	44,1	52,5	29,6

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>, Erişim Tarihi: 28.10.2013)

**Ek 9: Geniş Yaş Grubuna ve Eğitim
Durumuna Göre İşsizler
15-24 Yaş (Bin)**

2012			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	1	3	5
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	19	32	51
İlkokul		0	0
Genel lise	21	95	116
Lise dengi meslek okul	31	85	116
Yüksekokul veya fakülte	1	176	178
İlköğretim	160	148	309
Toplam	234	541	775
2011			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	3	6	9
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	23	36	59
İlkokul		5	5
Ortaokul veya dengi meslek okul	0	3	3
Genel lise	24	122	146
Lise dengi meslek okul	36	87	123
Yüksekokul veya fakülte	1	168	169

İlköğretim	172	147	319
Toplam	258	574	832
2010			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	6	8	14
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	33	41	74
İlkokul		18	18
Ortaokul veya dengi meslek okul		6	6
Genel lise	30	152	182
Lise dengi meslek okul	34	93	127
Yüksekokul veya fakülte	5	159	164
İlköğretim	205	171	377
Toplam	313	648	961
2009			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	9	8	17
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	43	43	85
İlkokul		56	56
Ortaokul veya dengi meslek okul		28	28
Genel lise	59	170	228
Lise dengi meslek okul	47	122	169
Yüksekokul veya fakülte	6	151	157
İlköğretim	238	147	385
Toplam	401	725	1.126
2008			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	3	5	8
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	42	26	68
İlkokul		73	73
Ortaokul veya dengi meslek okul		35	35
Genel lise	61	129	189
Lise dengi meslek okul	50	89	139
Yüksekokul veya fakülte	4	134	138
İlköğretim	170	78	248
Toplam	330	567	897
2007			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	6	6	12
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	35	18	53
İlkokul	0	98	98
Ortaokul veya dengi meslek okul	0	66	66
Genel lise	67	116	183
Lise dengi meslek okul	59	96	156

Yüksekökol veya fakülte	5	117	122
İlköğretim	152	29	181
Toplam	325	547	871
2006			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	4	6	10
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	31	10	41
İlkökol	9	122	131
Ortaökol veya dengi meslek ökol	18	86	104
Genel lise	60	124	184
Lise dengi meslek ökol	48	91	140
Yüksekökol veya fakülte	2	105	107
İlköğretim	112	4	116
Toplam	284	547	832
2005			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	5	6	11
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	28	9	37
İlkökol	29	128	157
Ortaökol veya dengi meslek ökol	37	85	122
Genel lise	56	127	183
Lise dengi meslek ökol	54	115	170
Yüksekökol veya fakülte	3	110	114
İlköğretim	86	2	88
Toplam	299	582	881
2004			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	6	5	11
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	17	6	22
İlkökol	55	142	197
Ortaökol veya dengi meslek ökol	50	85	134
Genel lise	58	145	202
Lise dengi meslek ökol	53	115	167
Yüksekökol veya fakülte	3	135	138
İlköğretim	46	1	47
Toplam	287	633	919
2003			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	12	9	21
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	18	9	27
İlkökol	112	188	300
Ortaökol veya dengi meslek ökol	55	90	145
Genel lise	49	132	181

Lise dengi meslek okul	51	95	146
Yüksekokul veya fakülte	2	131	133
İlköğretim	23		23
Toplam	321	654	975
2002			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	9	4	12
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	7	6	13
İlkokul	113	178	290
Ortaokul veya dengi meslek okul	70	79	149
Genel lise	56	161	217
Lise dengi meslek okul	67	108	175
Yüksekokul veya fakülte	3	106	109
İlköğretim	15		15
Toplam	339	641	980
2001			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	8	5	13
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	11	5	16
İlkokul	112	168	280
Ortaokul veya dengi meslek okul	55	65	119
Genel lise	65	143	209
Lise dengi meslek okul	56	84	140
Yüksekokul veya fakülte	1	76	77
İlköğretim	8	0	9
Toplam	317	546	862
2000			
	15-19	20-24	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	4	4	8
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	4	5	9
İlkokul	93	139	232
Ortaokul veya dengi meslek okul	49	49	97
Genel lise	54	125	180
Lise dengi meslek okul	37	63	100
Yüksekokul veya fakülte	1	72	73
İlköğretim	5		5
Toplam	247	458	705

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri